

“ การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ”

นางสาววิไลลักษณ์ ชมภูศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2544

ISBN 974-281-643-3

**Media Exposure, Knowledge, Attitude and Behaviour
in Ecotourism among Thai Tourists.**

Miss Wilailuck Chompusri

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts**

Department of Development Communication Arts

Graduate School, Dhurakijpundit University

2001

ISBN 974 – 281 – 643 - 3

เลขที่หนังสือ.....	0147865
จำนวน.....	1.0 เล่ม. 2545
เลขที่.....	อน
	302.2306
	77347
	103

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคนคิด และพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ
นักท่องเที่ยวชาวไทย

เสนอโดย น.ส.วิไลลักษณ์ ชมภูศรี

สาขาวิชา นิเทศศาสตรพัฒนการ

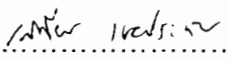
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สมควร กวียะ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

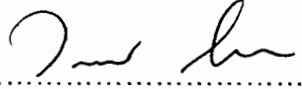

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์อรุณ งามดี)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รศ.ดร.สมควร กวียะ)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(รศ.ดร.เสถียร เขยประทับ)

.....กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย
(รศ.ดร.พีระ จิวโรภณ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รศ.ดร.วราภรณ์ สามโกเศศ)

วันที่ 17 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของผู้วิจัย ที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในช่วงที่เริ่มศึกษาที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ โดยกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมคือการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ณ บริเวณ หุบเขาแหลม อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนั้นผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากทางเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในการนำทาง พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ หลังจากนั้นผู้วิจัยก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์ผืนป่าแห่งนี้กับทางมูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทำให้ทราบถึงปัญหาที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประสบอยู่ นั่นก็คือความเสื่อมโทรมจากนักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่มีความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากปัญหาดังกล่าวนี้เอง ทำให้ผู้วิจัยมีความตั้งใจว่าจะทำการศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเมื่อได้นำปัญหาดังกล่าวไปปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ ก็ได้รับคำแนะนำให้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และในที่สุดก็ได้กลายเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วง ต้องอาศัยความกรุณาและความร่วมมือจากบุคคลหลายท่าน หลายฝ่ายด้วยกัน ท่านแรกที่ขอเอ่ยถึงคือ รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ ที่ให้ความกรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และที่สำคัญคือเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้แสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการปิดกั้น ซึ่งในบางครั้งผู้วิจัยเองก็มีจินตนาการที่เกินขอบเขต ท่านก็คอยชี้แนะให้ผู้วิจัยพยายามอยู่ในกรอบและในที่สุดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ก็สำเร็จลุล่วงไปได้

ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณในความกรุณาของ อาจารย์อรุณ งามดี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เสถียร เชยประทับ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิระโสภณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งช่วยเสียสละเวลาในการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากอาจารย์ทั้ง 4 ท่านแล้ว ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ อาจารย์สุรางคณา ณ นคร ที่คอยกำชับให้ผู้วิจัยเร่งทำวิทยานิพนธ์ หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทิ้งไปเกือบ 2 ปี ขอบพระคุณอาจารย์วิชัย ผิวผ่อง ที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือรวมทั้งอำนวยความสะดวกในการสอบวิทยานิพนธ์ และขอบพระคุณอาจารย์เชียง เกาซิด ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

บุคคลสำคัญอีกสองท่านที่ผู้วิจัยจะจดจำพระคุณนี้ไว้ชั่วชีวิต เพราะถ้าไม่มีบุคคลทั้งสองผู้วิจัยคงไม่มีโอกาสในการทำงานและโอกาสทางการศึกษาได้ครบเท่าทุกวันนี้ ขอขอบพระคุณพ่อประกาศ กับแม่มะลิ ชมภูศรี ที่สนับสนุนโอกาสทางการศึกษาให้ผู้วิจัยเสมอมา และคอยสั่งสอน ตักเตือนให้ผู้วิจัยตั้งใจศึกษา และตั้งใจทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จ เพื่ออนาคตที่ดีในวันข้างหน้า

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณพิณ โฉม รุ่งสมัย ที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ สนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัย ขอขอบคุณพี่ ๆ ส่วนกระจายเสียงต่างประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ทุก ๆ ท่านที่คอยช่วยเหลือและช่วยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา ขอบใจน้องสาวคนเดียวของผู้วิจัย นางสาวกนกกาญจน์ ชมภูศรี ที่คอยห่วงใยและเป็นกำลังใจให้ รวมทั้งคุณยุทธพงศ์ คุณอรุณฉาย และคุณเขาวภา ทัฬหคุณ ทีมงานถนนคนตรี และขอขอบคุณกลุ่มเพื่อนเขาใหญ่ทุกท่านที่ช่วยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งที่บางแสน และเขาใหญ่

นางสาววิไลลักษณ์ ชมภูศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำ.....	12
ประสงค์ของการวิจัย	13
สมมติฐานการวิจัย.....	13
ขอบเขตการวิจัย.....	13
นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	16
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	20
ทฤษฎีการเผยแพร่วัฒนธรรม.....	38
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร.....	43
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล.....	44
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรม.....	53
ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม (KAP).....	59
แนวคิดนิเวศนิเทศ สื่อมวลชนเพื่อ โลกและชีวิต.....	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	65
3.ระเบียบวิธีวิจัย	69
ประชากร.....	69
จำนวนกลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	70
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	71
การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
เกณฑ์การให้คะแนน.....	74
การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล.....	76
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	76
4. ผลการวิจัย.....	78
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis).....	78
ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing).....	124
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	132
สรุปผลการศึกษา.....	133
ผลการทดสอบสมมติฐาน.....	134
อภิปรายผล.....	135
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษา.....	140
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	141
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	142
บรรณานุกรม.....	143
ภาคผนวก ก	
แบบสอบถามการวิจัย.....	149
ภาคผนวก ข	
นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.....	157
ประวัติผู้เขียน.....	161

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	79
2	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	80
3	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา.....	81
4	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ.....	82
5	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์.....	84
6	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ.....	85
7	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์.....	86
8	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากนิตยสาร.....	87
9	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ.....	88
10	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว.....	89
11	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อน.....	90
12	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากญาติพี่น้อง.....	91
13	แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารจากครู อาจารย์.....	92
14	แสดงค่าเฉลี่ยของการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ.....	93
15	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นนักท่องเที่ยวบางแสน จำแนกตามจำนวนที่ตอบถูกต้อง และตอบผิดในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	94
16	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ จำแนกตามจำนวนที่ตอบถูกต้อง และตอบผิดในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	96
17	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำแนกตามจำนวนที่ตอบถูกต้อง และตอบผิดในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
18	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวบางแสน จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยว..... 103
19	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยว..... 106
20	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยว..... 109
21	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวบางแสน จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ..... 113
22	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ..... 116
23	แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ..... 119
24	แสดงค่าร้อยละของนักท่องเที่ยวบางแสน จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เคยทำ..... 122
25	แสดงค่าร้อยละของนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เคยทำ..... 123
26	แสดงค่าร้อยละของนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เคยทำ..... 124
27	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ..... 125

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
28	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	126
29	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	127
30	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	128
31	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	129
32	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	130
33	แสดงผลสรุปการทดสอบสมมติฐาน.....	131

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย
ชื่อนักศึกษา	นางสาววิไลลักษณ์ ชมภูศรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา	2544

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปริมาณการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวจากสื่อต่าง ๆ ทั้งจากสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล ได้แก่ เพื่อน ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งวัดความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าว

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบวัดครั้งเดียว (One Shot Descriptive) ซึ่งมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประชากรที่ศึกษา คือนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน และนักท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) และใช้วิธีอ้างอิงตารางสำเร็จของ Taro Yamane จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 400 ราย

สำหรับข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานของประชากร และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ เพื่อน ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามลำดับโดยมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ เฉลี่ยในระดับปานกลาง มีความรู้และทักษะคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก และมีพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว ในระดับปานกลาง

2. การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
3. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
4. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
5. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์ ในเชิงบวกกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
6. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
7. ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

Thesis Title	Media Exposure, Knowledge, Attitude and Behaviour in Ecotourism among Thai Tourists.
Name of student	Miss Wilailuck Chompusri
Thesis Advisor	Dr.Somkuan Kaviya
Department	Development Communication Arts.
Academic Year	2001

ABSTRACT

The research on “Media Exposure, Knowledge, Attitude and Behaviour in Ecotourism among Thai Tourists” has set as its objective to study quantitatively Thai tourists’ information on ecotourism gathered from various media, radio, television, newspapers , magazines, and interpersonal communication, through peers, relatives, knowledgeable persons, entrepreneurs, and state officials. At the same time, their level of knowledge, attitudes and behaviours in ecotourism are assessed with correlation among different variables studied and evaluated.

The work has been carried out as a survey research, in the form of a one shot descriptive study, using a questionnaire as the tool, with tourists on Bang Saen Beach and in Khao Yai National Park as the target population. Quota sampling and Taro Yamane’s reference table are employed. 400 samples are involved.

Data obtained are analyzed by descriptive statistical method, namely percentage, average value and standard deviation in describing demographic data, with inferential statistical method , that is, Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient method, to test the correlation among variables in accordance with the presumptions.

The findings of the research are as follows.

1. Surveyed tourists get their information from television the most, followed by newspapers, magazines , radio, peers, relatives, knowledgeable persons , entrepreneurs and state officials respectively. The level of media exposure from various media is medium, while their awareness of ecotourism is at a high level, and their behaviours are at a medium level.

2. Media exposure from various media has no direct correlation with the knowledge in ecotourism.

3. Media exposure has no correlation with attitudes towards ecotourism among tourists.

4. Media exposure is positively correlated to tourists' behaviours in ecotourism.

5. Knowledge in ecotourism is positively correlated to tourists attitude towards ecotourism.

6. Knowledge in ecotourism has no correlation with tourists' behaviours in ecotourism.

7. Attitudes in ecotourism are positively correlated to behaviours of tourists in ecotourism.

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

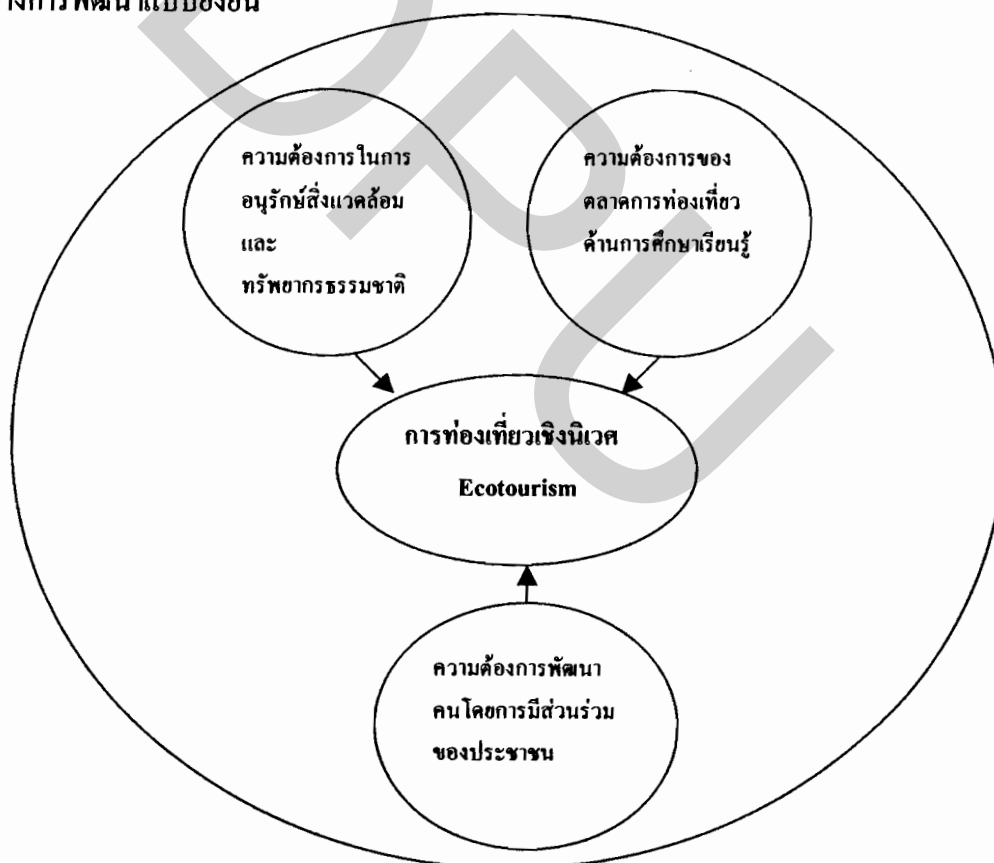
การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี ค.ศ. 1950 – 1990 มีนักท่องเที่ยวและนักเดินทางทั่วโลกเพิ่มกว่า 16 เท่า คือจาก 25 ล้านคนในปี 1950 มาเป็น 440 ล้านคน ในปี 1990 และเพิ่มต่อไปในอัตราเดียวกันนี้จนถึงปี 2000 ทางสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลกได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดในโลก ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 5.9 ของโลก มีการว่าจ้างแรงงานถึงร้อยละ 7 และแรงงานในสาขานี้ได้ขยายตัวถึงร้อยละ 260 ระหว่างปี ค.ศ. 1970 – 1990 ถึงแม้ตัวเลขดังกล่าวจะรวมแรงงานสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัตราอุตสาหกรรมนี้ด้วย แต่ก็เป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงการขยายตัวเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว¹

ท่ามกลางความเติบโตของการท่องเที่ยวที่เจริญรุดหน้ามาตามลำดับ แต่ในด้านตรงข้าม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวลดถอยลง การจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และการพัฒนาอยู่เสมอ จนกระทั่งประมาณสิบกว่าปีมานี้จึงมีบุคคลหลายวงการทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์กรพัฒนาเอกชน (Non Government Organization หรือ NGO) ได้เรียกร้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) อันเป็นทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันไป โดยชี้ให้เห็นว่าโลกนี้มีทรัพยากรจำกัด ไม่สามารถใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองเหมือนเดิมได้อีกแล้ว และยังคงกล่าวหาว่าการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไป จึงเกิดกระแสความคิดที่จะปรับกระบวนการและวิถีทัศน์ของการท่องเที่ยวใหม่ โดยกระแสเรียกร้องดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงและต่อเนื่อง เป็นเหตุให้มีการจัดประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแบบยั่งยืนที่เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) หรือที่เรียกว่า Globe 90' Conference ได้พูดถึงการพัฒนาแบบ

¹ วรรณพร วาณิชชานุกา. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : Ecotourism. กรุงเทพมหานคร : กองวิชาการ และฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 10.

ยั่งยืนที่โยงไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ทำให้ประเทศต่าง ๆ พยายามคิดหารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นเหตุให้มีการจัดการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) โดยก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ²

1. กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีขอบข่ายหมายรวมถึงการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก
2. กระแสของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงปริมาณของนักท่องเที่ยว “แบบมีคุณภาพ” ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม อันเป็นประเด็นหลักของสังคมโลกเพิ่มขึ้น
3. กระแสการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อบรรลุซึ่งแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

แบบจำลองกระแสความต้องการ Ecotourism

² สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 2-3.

ผลของการประชุมครั้งนี้ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น โดยมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันตามการบัญญัติของนักคิด เช่น Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Environment Friendly Tourism, Responsible Tourism, Appropriate Tourism, Nature Based Tourism, Ecotourism เป็นต้น แต่ที่ใช้กันแพร่หลายที่สุดคือ Ecotourism³ ใช้ชื่อภาษาไทยว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามการบัญญัติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวได้ถูกจัดวางไว้เป็นอันดับต้น ๆ สำหรับอุตสาหกรรมการค้าเงินตราต่างประเทศเข้าสู่รัฐ เป็นผลให้เกิดตัวเลขหมุนเวียน ดังเช่นในปี 2538 สามารถนำรายได้เข้าประเทศถึง 1.9 แสนล้านบาท จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศประมาณ 6.95 ล้านคน และจากการประมาณการของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ปริมาณของนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเพิ่มถึง 11.2 ล้านคนในปี 2546 หากแต่รายได้จนวนมหาศาลดังกล่าวไม่ได้ส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น กลายเป็นว่าต้นทุนของการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมาจากการทำลายปัจจัยการผลิตพื้นฐาน คือที่ดินในภาคเกษตรกรรม และทำลายสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของทั้งประเทศ รายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่กับกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวเพียงไม่กี่กลุ่ม⁴

ศรีศักร วัลลิโภคม⁵ กล่าวว่า การท่องเที่ยวมุ่งหวังรายได้ทางเศรษฐกิจ โดยที่ไม่พิจารณาในเรื่องคุณภาพและความดีงามในวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการค้าประเวณี และโรคระบาดเอดส์ที่ลูกหลานใหญ่โต จนทำลายมนุษยชาติได้ เป็นสิ่งที่คุกคามสวัสดิภาพของคนในสังคมไทยทุกคน และถือเป็นอัตรานิบาตกรรมทางวัฒนธรรมของสังคมไทยในขณะนี้

เกี่ยวกับผลกระทบที่ก่อเกิดนี้ ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็ได้ยอมรับเช่นกัน ดังความว่า “นอกจากผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจแล้ว การพัฒนาการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งกระจายลงไปในพื้นที่ท่องเที่ยวหลักทั่วประเทศ อาทิ

³ Ecotourism มาจากคำผสม 2 คำคือ คำว่า Ecology แปลว่า นิเวศวิทยา คำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว สำหรับการบัญญัติศัพท์ Ecotourism เป็นภาษาไทยนั้น ได้มีผู้เสนอใ้ชื่อหลายคำ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม นิเวศสัญจร นิเวศท่องเที่ยว เป็นต้น และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เลือกใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้นำเสนอราชบัณฑิตยสถาน พิจารณาประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้ว

⁴ พงณา สวนศรี. “การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน.” *จุดสารการท่องเที่ยว*. 17, 2. เมษายน – มิถุนายน, 2541, หน้า 12.

⁵ ณรงค์เดช นวลมีชื่อ. “Ecotourism ทางออกฤาเพียงแค่กระแส ?” *จุดสารการท่องเที่ยว*. 16, 4. ตุลาคม – ธันวาคม, 2540, หน้า 59.

พัทธ ภูเก็ท เกาะ สมุย เชียงใหม่ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในหลายประเทศ ไม่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น”⁶

จากสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ประสานการพัฒนาด้วยการอนุรักษ์มาโดยตลอด โดยการวางกลยุทธ์ในการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาที่ดำเนินการอย่างรอบคอบตรงตามหลักวิชา ภายใต้แนวทาง “การพัฒนาอนุรักษ์ เพื่อพิทักษ์การท่องเที่ยวไทย” แต่ในการดำเนินการที่ผ่านมาแนวทางต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่สามารถปฏิบัติอย่างได้ผลด้วยสาเหตุหลายประการ สาเหตุประการหนึ่งคือ ความสับสนในการพัฒนาระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ และการขาดการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

ภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์และกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับโลกดังที่ได้กล่าวมา มีผลผลักดันให้รัฐบาลไทยโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปรับแนวคิดและนโยบายการท่องเที่ยวโดยนำแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism มาใช้ในประเทศ ซึ่งในระยะแรกทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความหมายภาษาไทยว่าเป็น “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มีความประสงค์ที่จะสื่อความหมายกับชาวไทยทุกระดับให้เข้าใจว่า เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 – 2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมายในที่สุดได้ความหมายของคำว่า Ecotourism คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ⁷

โดยที่ผ่านการดำเนินงานเรื่อง Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของไทย พอสรุปได้ดังนี้⁸

พ.ศ. 2519 ยุคเริ่มต้นแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

อดีตที่ผ่านมา ได้มีการนำเสนอแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติแผนแรกของประเทศไทย (พ.ศ.2519) การนำเสนอในครั้งนั้นเป็นเพียงการกล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) อย่างกว้าง ๆ แต่ไม่ปรากฏรายละเอียดและแนวทางที่ชัดเจน

⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷ ราโพพรรณ แก้วสุริยะ. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism).” การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เอกสารประกอบการบรรยาย, หน้า 10-11.

⁸ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. จดหมายข่าวการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism Network newsletter) 1. สิงหาคม 2539, หน้า 5-7.

สิ่งที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปในเรื่องการพัฒนาระบบท่องเที่ยวทั้งระบบ ผลการพัฒนาที่พิจารณาแต่เพียงมิติด้านเศรษฐศาสตร์เป็นด้านหลัก

อย่างไรก็ตามเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในช่วงเวลานั้นสามารถสะท้อนภาพผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวในกลุ่มผู้สนใจพิเศษ (Special Interest) ซึ่งกลุ่มนี้จะนิยมท่องเที่ยวในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินป่า การดูนก การดำน้ำ และการเดินทางชมศิลปวัฒนธรรม ลักษณะการท่องเที่ยวเช่นนี้จะกระจายลงไปในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเล็ก

ดังนั้นยุคเริ่มต้นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย คือ ช่วงปี พ.ศ. 2519 เริ่มจะมีการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ควบคู่ไปกับความเพลิดเพลิน แต่สิ่งที่ยังขาดหายไปบางส่วนคือการพิจารณาเรื่องคนท้องถิ่น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังเป็นกลุ่มเล็ก และที่สำคัญมักจะเรียกขานกลุ่มนี้ว่าเป็นกลุ่มผู้สนใจพิเศษ สำหรับในประเทศไทยเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพียงการนำเสนอแนวคิดไว้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเท่านั้น

พ.ศ. 2519 – 2539 ยุคกลางของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ยุคดังกล่าวเป็นช่วงแห่งการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จอย่างสูงในแง่เชิงเศรษฐศาสตร์และในแง่พัฒนาการ โดยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามามากขึ้นทุกปี มีผลต่อรายได้ อัตราการจ้างงาน และมีการขยายตัวในภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง จนกระทั่งประกาศให้ปี 2530 เป็นปีท่องเที่ยวไทย ถือเป็นกาเปิดประตูไปสู่สังคมโลก และในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2535 รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับสินค้าออกประเภทอื่น

แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งกระจายในพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างถ้วนทั่ว จึงได้มีความพยายามที่จะสรุปบทเรียนที่ผ่านมา พร้อมกับนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืน และแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ถูกนำมาพิจารณาอีกครั้ง สำหรับประเทศไทยโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ได้ผลักดันให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ (ในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2533) ซึ่งการวิจัยทั้ง 2 พื้นที่ ถือได้ว่าเป็นการริเริ่มแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ให้เกิดขึ้นในประเทศไทย

พ.ศ. 2536 - ปัจจุบัน ยุคบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

เอกสารเผยแพร่ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ระบุถึงความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้น และชี้ให้เห็นถึงรูปธรรมของการดำเนินงาน โดยพิจารณาจากการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

- ปี พ.ศ. 2538 – 2539 ททท. ผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นโยบายดังกล่าวได้กำหนดทิศทางที่จะดำเนินงานเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง อาทิ การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การจัดบริการนำเที่ยว เป็นต้น

- ปี พ.ศ. 2539 – 2540 ททท. ได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับชาติ (National Policy) ททท. จึงได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในเรื่องกระบวนการ กล่าวคือ แต่ละขั้นตอนจะต้องผ่านการประชุมร่วมกันระหว่างทุกหน่วยงาน ผลที่ได้จากการประชุมหารือ จะนำมากำหนดเป็นนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) เป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศเพื่อเป็นการกำหนดนโยบายแผนงาน โครงการการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศในระดับภาพรวมของประเทศ ตลอดจนศึกษาแนวทางปฏิบัติ รูปแบบการท่องเที่ยว รวมทั้งมาตรการการจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแม่แบบให้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งได้จัดทำแล้วเสร็จเมื่อเดือนมิถุนายน 2540

- การเข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติใน Theme เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ททท. ได้สนับสนุนให้พนักงานเข้าร่วมประชุมนานาชาติ เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งมีความก้าวหน้าตลอดเวลา

- การจัดตั้งเครือข่ายประสานงาน (Ecotourism Network) ในประเทศไทยโดยเครือข่ายดังกล่าวจะให้ความสำคัญทั้งเครือข่ายการให้ความรู้และการจัดการบริการนำเที่ยว กิจกรรมหนึ่งที่ทำโดยเครือข่ายประสานงานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การออกจดหมายข่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism Network Newsletter รายเดือน เพื่อเป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รายงานความเคลื่อนไหวของสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยและต่างประเทศให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป รวมทั้งยังเป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์และเอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

นอกจากนี้เรื่องการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ในส่วนของการปฏิบัติ ททท. ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จำนวนมาก โดยกิจกรรมที่ ททท. ดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้น ครอบคลุมกิจกรรมที่กว้างขวางมากทั้งในระดับชาติลงมาถึงระดับจังหวัดและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งสามารถกำหนดเป็นหมวดหมู่ได้ ดังนี้

1. การศึกษาวิจัย

เกือบ 10 ปีที่ผ่านมา ททท. มีการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ รวมทั้งการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ซึ่ง ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการ และได้ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อเดือนมิถุนายน 2540

2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่ ททท. ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีกิจกรรมหลายรูปแบบ อาทิ การจัดประชุมสัมมนา การจัดประชุมฝึกอบรม การผลิตวีดีโอเทป การผลิตรายการสารคดีเสนอทางโทรทัศน์ การจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์ทั้งแผ่นพับ เอกสาร จดหมายข่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฯลฯ

นอกจากนี้ ททท. ยังมุ่งเน้นการดำเนินงานประชาสัมพันธ์เผยแพร่ในพื้นที่ท่องเที่ยวด้วย เช่น การสนับสนุนงบประมาณจัดทำนิตรรศการถาวร ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน และป่าพรุสิรินธร จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

3. การสร้างสรรค์กิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ ททท. ได้ดำเนินการในแต่ละปีนั้น กระจายลงไปในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในหลาย ๆ กลุ่มเป้าหมายทั้งนักเรียน นักศึกษา ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ อาทิ การจัดอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย โครงการหน่วยเคลื่อนที่เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางการท่องเที่ยวและรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเยาวชน การจัดอบรมมัคคุเทศก์และผู้จัดกิจกรรมทัศนศึกษา การจรรนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยอีกหลายหน่วยงานด้วยกัน ซึ่ง ได้แก่

กรมป่าไม้

จากการที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ (Protected Areas) ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และพื้นที่อนุรักษ์ดังกล่าวมีความเข้มข้นของการอนุรักษ์

แตกต่างกัน รวมไปถึงระเบียบ กฎหมายที่มีความแตกต่างกัน จึงทำให้ต้องมีการเตรียมพื้นที่รองรับรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งกรมป่าไม้มีการดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้⁹

- การจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติ อาทิ ป้ายข้อมูล ป้ายชี้ทาง คู่มือการเดินทาง ศึกษารวมชาติ และในอนาคต ระบบสื่อความหมายธรรมชาติดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้ในการเดินทางท่องเที่ยว

- ในอนาคต กรมป่าไม้มีแผนที่จะดำเนินการศึกษาวิจัย เพื่อจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติต่าง ๆ เพิ่มขึ้น พร้อมกันนั้นกรมป่าไม้จะพยายามผลักดันในเรื่องการจัดการพื้นที่ โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับและผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติให้น้อยที่สุด

สถาบันการศึกษา

กล่าวได้ว่า สถาบันการศึกษาในประเทศไทยมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมาก เนื่องจากในบทบาทของสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน มีการเปิดอบรมมัคคุเทศก์ เปิดสอนหลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรม หลักสูตรที่เปิดอบรมครอบคลุมองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวความคิดเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้มีความพยายามที่สอดแทรกไว้เพื่อผลในเชิงการขยายแนวความคิดให้แก่กระจายออกไปในวงกว้าง

สถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่เปิดสอนวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีทั้งในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งมีกระจายตัวอยู่ทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย นอกจากนี้ในส่วนหลักสูตรการศึกษาบางแห่งมีโครงการจัดประชุมอบรม รวมไปถึงการจัดประชุมนานาชาติเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย การดำเนินงานด้านวิชาการที่ผ่านมามีความต่อเนื่อง และมุ่งหวังที่จะผลักดันเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจังต่อไป โดยที่ผ่านมามีสามารถสรุปตัวอย่างการดำเนินการของสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ดังนี้

1. การจัดประชุมนานาชาติ เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ระหว่าง 18 – 21 กรกฎาคม 2539 โดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
2. การจัดประชุมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาคใต้ ระหว่างวันที่ 8 –9 สิงหาคม 2539 โดยมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
3. การจัดประชุมในหัวข้อเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดต่าง ๆ

⁹ กองงานอนุรักษ์และฟื้นฟู การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “การดำเนินงานเรื่อง Ecotourism ในประเทศไทย.” เอกสารเผยแพร่, หน้า 8-10.

4. การผลิตตำราและเอกสารประกอบการเรียนการสอนในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บริษัทนำเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจด้านการบริการนำเที่ยว ได้มีการตื่นตัวและตอบสนองความต้องการของตลาด ดังนั้นจึงได้มีการธุรกิจในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

จากการรวบรวมข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พบว่ามีบริษัทดำเนินกิจการทั้ง Ecotourism และ Adventure Tour รวม 177 แห่ง ในภาคต่าง ๆ¹⁰ ของประเทศไทย โดยภาคที่มีการดำเนินกิจการ Ecotourism และ Adventure Tour มากที่สุดคือ ภาคใต้ 75 แห่ง , รองลงมาคือ ภาคเหนือ 49 แห่ง , ภาคกลาง 35 แห่ง (กรุงเทพฯ 20 แห่ง) , ภาคตะวันออก 12 แห่ง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 แห่ง ตามลำดับ

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2540 ได้มีการจัดตั้งสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (Thai Ecotourism & Adventure Travel Association : TEATA) หรือ สทอ. ขึ้น โดยคณะผู้ก่อตั้งเป็นภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำนวน 18 บริษัท เพื่อส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) และการท่องเที่ยวแบบผจญภัยให้เติบโตอย่างมีแบบแผน ช่วยเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และร่วมกันหาวิธีการดำเนินงานด้านการตลาด การแก้ปัญหาการจัดการควบคุมบริเวณธรรมชาติ และกำหนดจรรยาบรรณในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการดำเนินการของภาคธุรกิจเอกชนดังกล่าวนี้ มีส่วนช่วยผลักดันให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทยนั้นดำเนินไปอย่างมีระบบแบบแผนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

องค์กรพัฒนาเอกชน

การผลักดันเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย ส่วนใหญ่มุ่งเน้นเรื่องการจัดทัศนศึกษาในพื้นที่ชนบท หาความรู้ ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยว เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน การพยายามสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชน มักจะมุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพมากกว่าปริมาณ อาทิ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย และยังมีองค์กรบริการส่วนตำบล (อบต.) กลุ่มบุคคล ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจากการ

¹⁰ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาและมีศักยภาพพร้อมจะเสนอขายในปี 2542.” กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541, หน้า 4.

รวบรวมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่ามีองค์พัฒนาเอกชนและองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้รวม 35 แห่ง ที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สื่อมวลชน

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีสื่อมวลชนหลายแขนงได้เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่เป็นระยะ ๆ ในปี พ.ศ. 2538 – 2539 ซึ่งเป็นปีที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ประกาศนโยบายเฉพาะหน้าเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) ในประเทศไทย และเป็นปีที่เริ่มมีการกล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง รวมทั้งได้รับงบประมาณสนับสนุนจำนวนมาก ทำให้ ททท. ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหลากหลาย รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย ข่าวสารเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงได้รับการเผยแพร่ไปสู่สื่อต่าง ๆ อาทิ¹¹

- สื่อโทรทัศน์ ได้แก่ รายการเที่ยวเมืองไทยไม่ไปไม่รู้ ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 7 ซึ่งเป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจนที่สุด เพราะนำเสนอแนวคิดของการท่องเที่ยวที่เคารพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยมีการเรียนรู้เพื่อเข้าใจธรรมชาติ ขณะเดียวกันผู้คนในท้องถิ่นก็จะรับรู้ถึงการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี อันส่งผลถึงการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและถาวร ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ฯ ช่อง 7 แต่ปัจจุบันได้ยุติการออกอากาศไปแล้ว

สำหรับรายการที่นำเสนอเรื่องการท่องเที่ยวทางสื่อโทรทัศน์ ในช่วงปี 2542 ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอเรื่องการท่องเที่ยวโดยทั่วไป และมีการสอดแทรกเรื่องอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อหาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand 1998 – 1999)¹² ซึ่งรายการที่สนับสนุนโดย ททท. ได้แก่ เที่ยวเมืองไทยใน 1 นาที, ข่าวจับตาท่องเที่ยวไทย, รายการแอ็คชั่น ฮอติเคย์ ทางช่อง 7, รายการบ้านเลขที่ 5 “ช่วงไทยเที่ยวไทยกับ ททท.” รายการ “แทคทีม” ออกอากาศทางช่อง 5, รายการเมืองไทยเมืองยิ้ม ทางช่อง 9, รายการ Inside Tourism ทาง ITV, รายการ NEWS LINE ทางช่อง 11 เป็นต้น

¹¹ วีรชัย ตั้งวัฒนกิตติคุณ และคณะ. “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.” รายงานประกอบการศึกษาวิชาการสารสนเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการศึกษา (วส.636) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540, หน้า 45-47.

¹² รายงานประจำปี 2542. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 62.

- สื่อวิทยุ คลื่นวิทยุที่นำเสนอเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจนที่สุดคือ คลื่น 106.5 MHz. รายการ Green Wave ของบริษัท เอ โทมัส มีเดีย ซึ่งจะสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในรายการโดยตลอด และมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง อาทิ การดูนก เดินป่า ในชื่อโครงการ Green Trip

- นิตยสาร เป็นสื่อที่เผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี มีนิตยสารการท่องเที่ยวจำนวนมากในปัจจุบัน แต่นิตยสารที่นำเสนอเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรงคือ อนุสาร อ.ส.ท. ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ประกาศจุดยืนไว้ว่า “เป็นวารสารเพื่อการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม” และนิตยสารแอดวานซ์ ไทยแลนด์ จีโอกราฟฟิก (Advance Thailand Geographic) ซึ่งได้ประกาศจุดยืนเป็นสโลแกนว่า “เป็นนิตยสารรายเดือน เสนอสาระความบันเทิง เพลิดเพลินด้านการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ ความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนในแง่มุมที่น่าสนใจ”

นอกจากนี้ยังมีนิตยสารที่นำเสนอเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามโอกาส เช่น แคมป์ปิ้ง ท่องเที่ยว นักเดินทาง เพื่อนเดินทาง เป็นต้น

- อินเทอร์เน็ต ปัจจุบันมี Web Site จำนวนมากที่นำเสนอเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตัวอย่าง Web Site ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย ได้แก่ <http://www.siamsmile.com/eco/> ซึ่งเป็น Homepage ของ Institute of Ecotourism ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2537 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการศึกษาในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

และนอกจากนี้ยังมี Web Site ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่นำเสนอเนื้อหาด้านการท่องเที่ยวและสอดแทรกเนื้อหาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ <http://www.tat.go.th> เป็นต้น

จากการดำเนินการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายและดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย สถาบันการศึกษา กรมป่าไม้ ธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรอื่น รวมทั้งสื่อมวลชนที่ได้ร่วมมือกันเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปสู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยพัฒนาก้าวหน้าขึ้นในระดับหนึ่ง โดยจะเห็นได้จากจำนวนบริษัทนำเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น และมีการคาดการณ์ว่า ในอนาคตนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจะขยายตัวมากขึ้น โดยกลุ่มชาวต่างชาติคาดว่าจะมีการขยายตัวไม่น้อยกว่า 10 % และกลุ่มชาวไทยไม่น้อยกว่า 70 % ของการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งหมด และคาดการณ์ว่า

รายได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้นอีกราว 5 % ต่อปี¹³ และจากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีแนวโน้มเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างมาก¹⁴

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาว่า จากการที่หลาย ๆ ฝ่ายได้ร่วมมือกันในการดำเนินการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่าง ๆ มาเป็นเวลาหลายปีและยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันนี้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นผู้ที่มีแนวโน้มจะเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างมากนี้ มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อใด มากน้อยเพียงใด มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร กิจกรรมเชิงนิเวศใดบ้างที่นักท่องเที่ยวเหล่านี้เคยเข้าร่วม ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับ ไปใช้ในเป็นแนวทางในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ไปสู่ นักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้มีความรู้ที่ถูกต้อง เกิดทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ปัญหาหน้า

1. นักท่องเที่ยวมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อประเภทใดอย่างไร
2. นักท่องเที่ยวมีความรู้ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด
3. นักท่องเที่ยวมีทัศนคติ อย่างไรต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด
5. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

¹³ สุชาติ ศรีตะมา. "ททท.ดันอีโคทัวร์ขึ้นขั้นนโยบายแห่งชาติ." กรุงเทพฯธุรกิจ ภาคธุรกิจ / การตลาด/ท่องเที่ยว, หน้า 5-7.

¹⁴ รัชวิภา คาลพันธ์. "สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย." การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เอกสารเผยแพร่, หน้า 8.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
5. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

สมมติฐานการวิจัย

1. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยว
2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยว
3. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
4. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
5. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
6. ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2 กลุ่มด้วยกัน คือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแบบป่าเขา และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางทะเล ในช่วงระหว่างเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน 2544 ซึ่งได้แก่

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแบบป่าเขา คือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเล คือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเที่ยวบริเวณชายหาดทะเล บางแสน

ในส่วนของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะศึกษาเฉพาะ การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลเท่านั้น ไม่รวมสื่ออื่น ๆ เช่น นิตรสารการ ไปสเตอร์ แผ่นพับ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่นและมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินกับทัศนียภาพสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวนี้จะอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาเรียนรู้ และมีความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความดั้งเดิม มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งได้ความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าของสภาพแวดล้อม และชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการต่อการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้อง สงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยไม่บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาของคนยุคหน้า โดยพิจารณาจากองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. ต้องคำนึงการภายในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ

2. ประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3. ต้องเป็นไปตามความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึง ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หรือบริเวณชายหาดบางแสน

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ปริมาณข่าวสารที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ ด้วยการประเมินค่าข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับในระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย จากสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ญาติพี่น้อง ครู-อาจารย์ เพื่อน

ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง สาระความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นำเสนอในทุกรูปแบบ เช่น ข่าว บทความ บทสัมภาษณ์ โฆษณา สารคดี เกร็ดความรู้ ฯลฯ ที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งจาก วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลต่าง ๆ

ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ระดับความคิดเห็นหรือความรู้สึกเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ชอบ ไม่ชอบด้วยการประเมินค่าในระดับเชิงบวก ระดับเป็นกลาง และระดับเชิงลบที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ระดับความถี่ในการปฏิบัติตามแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยการประเมินค่าในระดับบ่อยที่สุด บ่อย พอสมควร นาน ๆ ครั้ง หรือไม่เคยเลย จากสิ่งที่เคยปฏิบัติในการเดินทางท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว
2. สามารถนำผลการวิจัยที่ได้รับ ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนรณรงค์ ตลอดจนนโยบายการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต
3. นำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ หรือเป็นข้อมูลประกอบการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้มีการนำแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบในการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นการสนับสนุนและสร้างความชัดเจนในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ทฤษฎีการเผยแพร่ข่าวสาร
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล
6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม
7. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP Theory)
8. แนวคิดนิเวศนิเทศ สื่อมวลชนเพื่อโลกและชีวิต
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

ในระยะเวลาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสังคม ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่นเดียวกับการพัฒนาในสาขาการผลิตอื่น ๆ ในปี 2530 (ค.ศ. 1987) ได้มีการเสนอทางเลือกใหม่ของการพัฒนาที่เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ขึ้น จากรายงาน Brundtland Report (Our Common Future) ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า “เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยไม่บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาของคนยุคหน้า ในการแสวงหาความต้องการของคน”¹ ซึ่งแนวความคิดนี้ได้ขยายครอบคลุมมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย

¹ Shirley Eber. Beyond the Green Horizon : A Discussion Paper on Principles for Sustainable Tourism. Ed al. (ed).UK : WWF. 1992, p. 54.

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในระยะ 5 – 6 ปีมานี้ ในการประชุม Globe'90 เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 (2533) ณ ประเทศแคนาดา ได้พูดถึงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่โยงไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

จากคำจำกัดความดังกล่าวสามารถนำมาแปลเป็นหลักการเบื้องต้นเพื่อสร้างกรอบนโยบายแนวทางการปฏิบัติของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ได้ 10 ประการดังต่อไปนี้

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อน แล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลังเพื่อเหมาะสมกับระบบสาธารณสุขโลกที่รองรับเป็นสิ่งสำคัญ
2. มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โครงการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่
3. มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ
4. มุ่งให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย
5. มุ่งใช้วัสดุในท้องถิ่นผลิตสินค้าเพื่อการค้ากับต่างประเทศ เป็นการเพิ่มรายได้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย
6. มุ่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพื่อนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุดอันจะเป็นประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนท้องถิ่น
7. มุ่งจ้างงานในท้องถิ่น โดยส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจ และได้รับผลตอบแทนสูงให้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น

²บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. “มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด.” จุลสารการท่องเที่ยว. 18,1. มกราคม – มีนาคม 2542, หน้า 13.

8. มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอันจะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น
9. มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาวเพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป
10. มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาล บนหลักการที่กล่าวมา

สำหรับ Mr. C.R. Roque สมาชิกอาวุโสของ World Wildlife Fund กล่าวว่า การพัฒนาการแบบยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นทฤษฎีที่ช่วยความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนากับความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการใช้งานในอนาคต เหตุที่มองว่าเป็นทฤษฎีก็เนื่องมาจากในความเป็นจริงแล้วไม่มีสิ่งใดยั่งยืนได้ ที่ทำได้คือการรักษาสภาพนั้น ๆ ให้คงอยู่นานที่สุดเท่าที่จะทำได้³

หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการสำคัญ 10 หลักการสำคัญ ดังนี้⁴

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using Resource Sustainably) ให้คุ้มค่า ทั้งที่เป็นธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไป (Reducing Over – Consumption and Waste) และการลดของเสีย จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (Maintaining Diversity) มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
4. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (Supporting Local Economics) โดยพิจารณาด้านราคา และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

³ ศรีพร สมบุญธรรม. “การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.” *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. 12, 2. เมษายน – มิถุนายน 2536, หน้า 25.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว (Involving Local Communication) โดยการพิจารณาค่าที่เหมาะสมและคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมโดยรวม และช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย

7. การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ (Consulting Stakeholders and the Public) ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. การตลาดที่มีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibility) จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยและการติดตามการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นให้ขอบเขตของการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigm Shift) ดังนั้นขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All Tourism Should Be Sustainable Tourism : Dowling, 1995) กล่าวโดยสรุปคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม หรือมีน้อยที่สุด ซึ่งการจัดการที่ยั่งยืนเท่านั้นที่จะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงนำแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาอธิบายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่จะต้องเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศด้วยการนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาเป็นแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

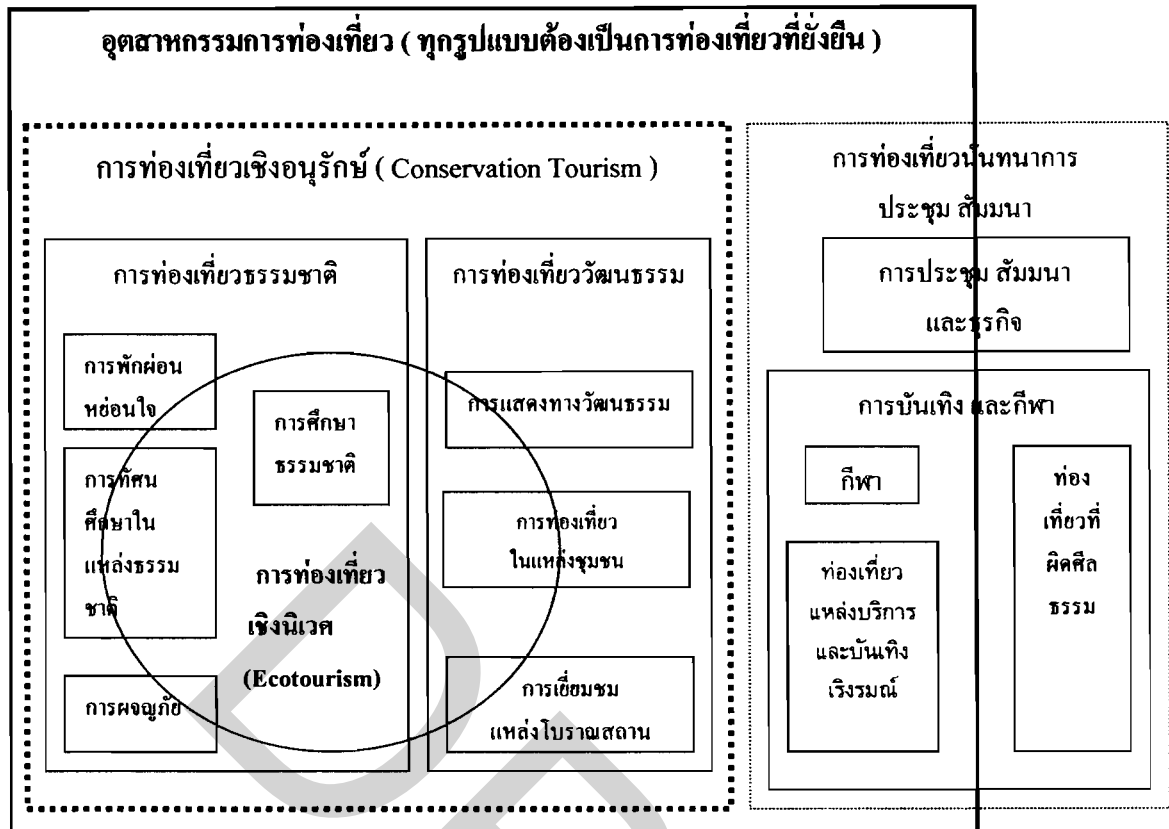
คำว่า Ecotourism เป็นคำผสมระหว่างคำว่า Ecology แปลว่า นิเวศวิทยา และคำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ในวงการท่องเที่ยวและแวดวงวิชาการได้พยายามที่จะบัญญัติศัพท์ภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น นิเวศสัญจร การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยคำที่ได้รับความนิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุดคำหนึ่งคือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เคยใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แทนคำว่า Ecotourism ดังจะเห็นได้จากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับ Ecotourism รวมทั้งนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538 – 2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตามได้มีการท้วงติงกันมากกว่า คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั้นเป็นคำที่มีความหมายไม่ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษเดิม คือ Ecotourism ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้บัญญัติคำ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แทนคำ Ecotourism และส่งให้ราชบัณฑิตยสถานพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้คำดังกล่าวเป็นคำที่สื่อความหมายร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง และจะได้ประกาศเป็นนโยบายแห่งชาติต่อไป และเมื่อเดือนมิถุนายน 2541 ราชบัณฑิตยสถานได้พิจารณาแล้วเห็นชอบให้ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แทนคำ Ecotourism เพราะถูกต้องตามหลักภาษาและสื่อความหมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศได้ ดังนั้นในการวิจัยฉบับนี้จึงได้ถือตามการวินิจฉัยของราชบัณฑิตยสถาน โดยจะใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในความหมายของ Ecotourism

จากการศึกษากำหนดความหมายและนโยบายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คณะทำงานได้คำนึงถึงว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งเป็นคำที่ชาวไทยรับรู้กันว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสัตว์และสิ่งแวดล้อม จึงได้นำความหมายเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพ ทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based Tourism) และการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based Tourism) อันนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) โดยให้ความหมายว่า

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ที่มีความดั้งเดิม มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งได้ความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าของสภาพแวดล้อม และชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการต่อการท่องเที่ยว

⁵ ไร่ไพพรรณ แก้วสุริยะ. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism).” เอกสารประกอบการบรรยาย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, หน้า 12-13.

จากแผนภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์⁶ (Conservation Tourism) ซึ่งทั้งสองรูปแบบล้วนเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) โดยเมื่อพิจารณาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีอยู่ จะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครอบคลุมในบางส่วนของการท่องเที่ยวทุกรูปแบบในกลุ่มที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการให้คำจำกัดความอย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดได้เน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature – based) เป็นหลัก มีการรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentally Management) และการให้การศึกษา (Education) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

⁶ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.” กอวางแผนโครงการ, 2540, หน้า 15.

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

สำหรับประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะกำหนดคำจำกัดความในลักษณะที่ทำให้เกิดความชัดเจนในหมู่ผู้เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)⁷ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา⁸ เรียบเรียงจาก Hector Ceballos ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งทุกประเภทโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและชื่นชมเพลิดเพลินกับสภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม บนพื้นฐานของการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ภราเดช พัทธวิเชียร⁹ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ว่า หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขต ซึ่งจำกัดโดยรูปแบบและสถานที่ตลอดจนในเรื่องกลุ่มนักท่องเที่ยว”

จากโครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย¹⁰ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁸ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. “มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด.” *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. 18,1. มกราคม - มีนาคม 254, หน้า 13.

⁹ ภราเดช พัทธวิเชียร. “พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน.” *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. 15,2, เมษายน - มิถุนายน, 2539, หน้า 5.

¹⁰ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.” 2540, หน้า 2-45 ถึง 2-47.

กิตติวัฒน์ รัตนคติก ¹¹(จุลสารการท่องเที่ยว 2541 : 42) เรียบเรียงจาก Elizabeth Boo (1991) ซึ่งเป็นผู้คลุกคลีกับงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียน พร้อมกับเขียนรายงานเรื่อง “Eco-tourism : The Potentials and Pitfalls” ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ศึกษาทบทวนความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จากเอกสารต่าง ๆ พบว่า ความหมายของ Ecotourism มีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ ภูมิประเทศ และทิศทางการปฏิบัติของผู้ที่ให้ความหมาย ซึ่งความหมายต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงมิติที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น¹²

สมาคมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของ Ecotourism ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายไปสู่แหล่งธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรมและธรรมชาติของสถานที่นั้น โดยไม่รบกวนและเปลี่ยนแปลงสภาพทางชีววิทยาของพื้นที่ โดยให้ชาวบ้านโดยรอบมีรายได้จากการท่องเที่ยวด้วย

จากการศึกษากำหนดแนวทางควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเต่าและเกาะนางยวน ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า คือ การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ปัจจุบัน ความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Endemic) ที่ต้องรักษาไว้ การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism จึงมุ่งเน้นการสัมผัสธรรมชาติและท้องถิ่นอย่างแท้จริง

Department of Tourism ของประเทศออสเตรเลีย ได้กล่าวถึงแนวความคิด Ecotourism ในกลยุทธ์การท่องเที่ยวของรัฐ Queensland ดังนี้

คำจำกัดความหลักการของ Ecotourism ที่ถูกนำมาใช้ในกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของรัฐควีนแลนด์ (Queensland Ecotourism Strategy) คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งมุ่งเน้นสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ตามธรรมชาติ (และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง) อันจะช่วยเพิ่มความรู้แก่นักท่องเที่ยว และให้ผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น

¹¹ กิตติวัฒน์ รัตนคติก ณ ภูเก็ต. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.” จุลสารการท่องเที่ยว. 17, 4 ตุลาคม – ธันวาคม, 2541, หน้า 42.

¹² สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism), หน้า 2 – 17 ถึง 2 – 35.

คำศัพท์ Ecotourism มักถูกใช้สลับไปมากับ Sustainable Tourism และ Nature – Based Tourism (การท่องเที่ยวในวิถีธรรมชาติ) ศัพท์ทั้ง 3 คำนี้ไม่ใช่คำพ้องที่มีความหมายเหมือนกันหรือ คล้ายคลึงกันอย่างผูกขาด การท่องเที่ยวทุกแบบควรยั่งยืน (Sustainable Tourism) นั่นคือ เอื้อประโยชน์ในการถนอมสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ส่วน Natural – Based Tourism นั้นอย่าง เดียวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ส่วน Ecotourism (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) ก็ นิยมแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ แต่จะมุ่งความสนใจไปยังการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและให้ผลประโยชน์แก่ชุมชน

หลักสำคัญ 5 ประการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรัฐควีนแลนด์คือ

- ความยั่งยืน (Sustainability) ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติได้รับการยอมรับจากรัฐบาลแห่งชาติและแห่งรัฐว่าเป็นกุญแจนำไปสู่หลักการจัดการกิจกรรมของมนุษย์ Ecotourism คือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเชิงนิเวศ ซึ่งดำเนินในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ แรงกระตุ้นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรัฐ Queensland ก็เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวของรัฐควีนแลนด์ รวมทั้งปริมาณผลผลิต โดยไม่เกิดผลร้ายต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งช่วยเกื้อกูลและหล่อเลี้ยงการท่องเที่ยวไว้ นอกจากนี้ต้องสร้างความเชื่อมั่นว่า รูปแบบ สถานที่ และระดับของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ ใช้จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ธรรมชาติของควีนส์แลนด์

- องค์ประกอบสำคัญทางธรรมชาติ (Significant Natural Components) และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาศัยรากฐานสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นลักษณะเด่นทางชีววิทยา กายภาพ และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บังเกิดขึ้นและอยู่กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นับเป็นปัจจัยหลักในการวางแผนพัฒนาและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- การศึกษาและการสื่อความหมาย (Education and Interpretation) การศึกษาและการสื่อความหมายด้านสภาวะแวดล้อม นับเป็นอุปกรณ์สำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) อันน่าภิรมย์ และแฝงด้วยความหมาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือจิตใจบรรดาผู้ปรารถนาจะร่วมดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะพัฒนาความรู้ ความสำนึก และความชื่นชมต่อสภาพแวดล้อมเหล่านั้น หากขยายวงกว้างออกไป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็น่าจะนำไปสู่การปฏิบัติการเชิงบวกเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยช่วยเพิ่มพูนจิตสำนึกของการอนุรักษ์ ความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถโน้มน้าวพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ชุมชน และอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังช่วยยึดกิจกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปอีกนาน ๆ การศึกษายังสามารถใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการแหล่งธรรมชาติ การสื่อความหมาย (Interpretation) ช่วยให้นักท่องเที่ยวมองเห็นภาพรวมของสภาวะอื่น ๆ ด้วย เช่น การจัดการทรัพยากร

- ชุมชนท้องถิ่น (Local Community) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ไม่เพียงก่อประโยชน์แก่ชุมชนและสภาพแวดล้อม แต่ยังปรับปรุงคุณภาพด้านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการจัดเตรียมข้อมูลความรู้ การบริการ เครื่องอำนวยความสะดวก และผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสร้างรายได้ สำหรับการอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรนอกเหนือไปจากผลประโยชน์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ความพึงพอใจของผู้ใช้หรือผู้มาเยือน (User / Visitor Satisfaction) ความพึงพอใจของผู้มาเยือนที่ได้สัมผัสการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบนี้ (Ecotourism Industry) ในระยะยาว ข้อมูลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจะต้องโดยกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะเจาะจงของการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามความเหมาะสมที่ปรากฏอยู่ ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว ควรเท่าเทียม หรือเกินกว่าความคาดหวังจริง ๆ ของพวกเขา การบริการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ควรเป็นรองการอนุรักษ์และปกป้องสิ่งที่พวกเขามาเยือน

Scace ได้กำหนดความหมายของ Ecotourism (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) ทั้งในเชิงหลักสำคัญและลักษณะเฉพาะ ดังนี้

โดยนิยามและลักษณะเฉพาะของคำว่า Ecotourism (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)

- Ecotourism คือส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature Tourism) ซึ่งบรรดานักอนุรักษ์และนักท่องเที่ยวผู้สนใจ ได้ร่วมมือกันเพื่อรักษาคุณภาพของสภาพแวดล้อม ขณะเดียวกันก็ช่วยปกป้องการท่องเที่ยว

- Ecotourism มีจุดประสงค์คือ มุ่งเน้นการยกระดับและรักษาระบบต่าง ๆ ของธรรมชาติผ่านทางท่องเที่ยว นับเป็นวิธีการร่วมสมัยซึ่งจำเป็นต่อการดำรงไว้ของระบบ

- ในปัจจุบันคำว่า Ecotourism มีแนวโน้มถูกใช้กับแทบทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและธรรมชาติโดยขาดการพิจารณา

- คำจำกัดความแคบ ๆ ของ Ecotourism คือ รายการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับธรรมชาติโดยมีรากฐานจากแหล่งธรรมชาติอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรมพื้นเมืองหรือท้องถิ่น

- Ecotourism คือ กลยุทธ์การท่องเที่ยวแบบใหม่ ซึ่งทำให้ความก้าวหน้าด้านพัฒนากับเศรษฐกิจที่สมดุลกัน และเป็นเหมือนคั้งพลังชนิดใหม่ ซึ่งสร้างผลประโยชน์ให้กับทั้งธรรมชาติและการพัฒนา

โดยหลักสำคัญและลักษณะเฉพาะของ Ecotourism (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)

เจมส์ อาร์.บัทเลอร์ (James R.Butler) แห่ง University of Alberta ได้ให้คำจำกัดความลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ข้อ ดังนี้

- จะต้องสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก (A Positive Environmental Ethic) และได้รับความสนับสนุน
- ไม่ทำลายทรัพยากร ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวต้องไม่ถูกกัดกร่อน
- ใส่ใจคุณค่าภายในตามธรรมชาติมากกว่าสิ่งแปลกปลอมภายนอก
- เป็นศูนย์กลางแห่งชีวิตในเชิงปรัชญามากกว่าศูนย์กลางแห่งมนุษย์ ดังนั้น นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะยอมรับธรรมชาติตามสภาวะของมัน มากกว่าการปรับเปลี่ยนสภาวะแวดล้อมอย่างมาก เพื่อความสบายส่วนตัว
- Ecotourism ต้องมีผลดีต่อทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมต้องได้รับประโยชน์สุทธิจากกิจกรรม แม้ว่าจะมีผลพลอยได้อื่นๆ จากผลประโยชน์ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือวิทยาศาสตร์
- เป็นประสบการณ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ
- มีความคาดหวังกับความพึงพอใจใน Ecotourism โดยวัดจากการรู้คุณค่าและการศึกษาไม่ใช่จากการเสาะหาสิ่งเร้าใจ หรือการบรรลุผลทางกายภาพ องค์ประกอบอย่างหลังเหล่านี้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวผจญภัย (Adventure Tourism) ซึ่งเป็นอีกแขนงหนึ่งของการท่องเที่ยวสภาพแวดล้อม (ป่า) ธรรมชาติ (Natural Environment (Wildland) Tourism)
- ทั้งผู้นำทางและผู้ติดตามท่องเที่ยว จะเตรียมตัวอย่างมากสำหรับประสบการณ์ที่จะได้รับ โดยเพิ่มมิตินำความรู้ (เชิงข้อมูลข่าวสาร) และการเข้าถึง (อารมณ์)

และจากการศึกษาทบทวนความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จากหลาย ๆ แหล่งข้อมูล รวมทั้งได้ระดมความคิดเห็นในประเทศและการดูงานต่างประเทศ และจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ข้อสรุปคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จากคำจำกัดความดังกล่าวสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละข้อความ โดยพิจารณาความสมบูรณ์ขององค์ประกอบจากลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

อะไร (What)

การท่องเที่ยว กระบวนการท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยวที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการที่ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจในกิจกรรมนี้

อย่างมีความรับผิดชอบ เป็นการขยายกระบวนการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมถึงรูปแบบการท่องเที่ยวและพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การตลาด นักท่องเที่ยว รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ที่ไหน (Where)

แหล่งธรรมชาติ หมายถึง Natural Attraction ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย จุดเน้นของการท่องเที่ยวคือ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแหล่งธรรมชาติ (Biodiversity) ที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยว แหล่งธรรมชาตินี้อาจไม่จำกัดหรือจำเป็นต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามที่กำหนดไว้ก็ได้ หากมีการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ใด ๆ สามารถจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เอกลักษณ์ คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบของแหล่งที่เป็นจุดหมายการท่องเที่ยว เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนี้ นอกจากเป็นสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ต้องรักษาไว้ไม่ให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว หากมีการเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไปตามธรรมชาติ

แหล่งวัฒนธรรม เป็นการมุ่งเน้นจุดหมายของการท่องเที่ยว (Destination) ที่เป็นแหล่งธรรมชาติรวมถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น หรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน วัฒนธรรมในที่นี้หมายถึงรวมถึงผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งโบราณคดีในสถานที่นั้น ๆ

- แหล่งวัฒนธรรมโดยทั่วไปเป็นผลผลิตของความเจริญของมนุษย์ เป็นวิถีชีวิตที่พัฒนาจากลักษณะส่วนบุคคล จนเป็นสังคมคัดแปลง เปลี่ยนแปลงธรรมชาติ เป็นกระบวนการพัฒนาของมนุษย์ที่ยากจะหยุดยั้งได้ ความแตกต่างของวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้จำกัดแหล่งวัฒนธรรมเฉพาะที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือมีวิถีตามธรรมชาติ เป็นวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ภายใต้หรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเป็นสำคัญ

- แหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กับแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ จึงกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีรากฐานอยู่กับธรรมชาติ (Natural – Based)

มีวิธีการอย่างไร (How)

โดยมีกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ของการท่องเที่ยวประเภทนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) จะเกิดขึ้นในทุกขณะทุกขั้นตอนของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งจะทำให้มีการสั่งสมประสบการณ์ที่ดีและมากขึ้นตามลำดับ

ร่วมกันในหมู่ผู้เกี่ยวข้อง การเรียนรู้ ไม่ได้มุ่งเฉพาะนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่รวมถึงผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และประชาชนท้องถิ่น

ภายใต้การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการจัดการที่ดี ตามหลักวิชาการ ต้องมีการเตรียมการวางแผนพัฒนาและปฏิบัติการอย่างถูกต้อง

สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว จะต้องได้รับการจัดการเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทั้งต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และสิ่งแวดล้อมโดยรวม สิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรของแหล่งธรรมชาติและ/หรือวัฒนธรรมที่มีอยู่

การท่องเที่ยว หมายถึงการจัดการท่องเที่ยว ที่ครอบคลุมทั้งด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การบริการด้านการตลาดที่ถูกต้องเหมาะสม

อย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การจัดการที่มีลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม (Involvement, Participation, Partnership) ท้องถิ่นในที่นี้อาจหมายถึงชุมชน (Community) หรือประชาชน (People, Local People) หรือรัฐบาลท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น (Local Government) ก็ได้ ทั้งนี้ ควรเป็นท้องถิ่นที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้กำกับองค์กรอย่างเป็นทางการไปโดย

- การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีสิทธิในการควบคุม ดูแลกระบวนการท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นสำรวจ วางแผน จัดการ ดำเนินการ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์แก่ท้องถิ่นแล้ว ยังชี้ถึงความสำคัญของท้องถิ่น และเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาความสามารถ ในการพึ่งพาตนเองของชุมชนอีกด้วย

- ท้องถิ่นในการพัฒนาเชิงนิเวศจะให้ความสำคัญและเน้นประชาชนในพื้นที่ (Ecosystem People) เป็นหลัก ส่วนประชาชนที่อยู่โดยรวม (Biosphere) มีความสำคัญและควรได้รับการจัดให้มีส่วนร่วมเช่นกัน

มีจุดประสงค์ใด (For What)

เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึก เป็นการระบุดึงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว หรือกระบวนการเรียนรู้วิธีการจัดการที่ค้ำชูให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดจิตสำนึกอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่มีความเข้าใจเท่านั้น แต่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติโดยอัตโนมัติ

ต่อการรักษาระบบนิเวศ จิตได้สำนึกที่ได้ จะเป็น ไปเพื่อให้เกิดการรักษาระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวไว้ไม่ให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนไป โดยให้คงสภาพการปฏิสัมพันธ์อย่างสมดุลไว้ให้นานที่สุด

อย่างยั่งยืน โดยจะส่งผลต่อเนื่องถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งจะเกิดขึ้นในความยั่งยืนของทุกองค์ประกอบ ของกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

แนวความคิดพื้นฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ¹³

แนวความคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) มาจากแนวความคิดในเรื่องการพัฒนากการท่องเที่ยวอันเป็นทิศทางนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยแนวความคิดหลักคือ ทำอย่างไรจึงจะให้เกิดความยั่งยืนต่อการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไม่ได้มีเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่านั้น ยังรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพด้วย

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครอบคลุมลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก (Key Element) 4 ด้าน ดังนี้¹⁴

¹³ รัชนีภา คาลพันธ์. "สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย." เอกสารเผยแพร่ : กองงานอนุรักษ์และฟื้นฟู การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 1-2.

¹⁴ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. "รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ." 2540, หน้า 2-45 ถึง 2-47.

1. **องค์ประกอบด้านพื้นที่** เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco – system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. **องค์ประกอบด้านการจัดการ** เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ การควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Management Tourism)

3. **องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ** เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยวประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็น การท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education – based Tourism)

4. **องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม** เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนหรือท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation – based Tourism)

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลง จนอาจต้องจัดการ ส่งเสริม หรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

จากลักษณะเฉพาะประการหนึ่ง ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้ และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Ecosystem) มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ในการเอาชนะธรรมชาติ ที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวที่วนั้น ๆ ไว้ ลักษณะเฉพาะนี้จึงทำให้ Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ใช่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism และ Historical Tourism) แม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตาม ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวที่วนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงมีเพียงบางส่วนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้

จากลักษณะดังกล่าว จึงมีสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ดังนี้¹⁵

- 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบปกติหรือ แบบประเพณีนิยม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และเน้นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ
- 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ใช่สิ่งตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบคณะใหญ่ (Mass Tourism) เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้ถูกจำกัดที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่จำกัดที่รูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ สามารถทำหลายสิ่งแวดล้อมได้เช่นเดียวกันหรือมากกว่านักท่องเที่ยวคณะใหญ่หากปราศจากการจัดการที่ดี การจัดการกับการท่องเที่ยวคณะใหญ่ในทิศทางและภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ อาจจัดเป็น Mass Ecotourism
- 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ๆ ราคาถูก มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยากลำบาก มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่น้อย เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวและให้ประโยชน์ที่เหมาะสมตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับมีรายได้สูงเช่นกัน

¹⁵ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย .”รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.” 2542, หน้า 2-47.

4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงให้ความสำคัญในการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกมากกว่าการให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีขอบเขตของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีการประสานความเข้าใจอย่างเหมาะสมตลอดกระบวนการ

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกมากกว่าความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวอย่างไร้ขอบเขตโดยมุ่งจัดการ¹⁶ ท่องเที่ยวให้มีรายได้และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปตามกระแสเรียกร้องของโลก เพื่อให้การท่องเที่ยวอยู่ในทิศทางของการสร้างจิตสำนึกเรื่องความหวังโยธรรมาชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีหลายรูปแบบย่อยด้วยกัน แต่ที่นิยามกันมากมี 3 รูปแบบย่อยคือ¹⁷

รูปแบบที่ 1 เรียกว่า Principal of Sustainable Design Related to Ecotourism เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อประมาณ 20 ปี มาแล้ว โดยได้เปลี่ยนหลักการของการสร้างรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแนวใหม่ ที่ยึดถือความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและของสังคมเป็นหลัก ซึ่งมีความตระหนักและสำนึกในการเคารพต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง ความบริสุทธิ์ของอากาศ น้ำ และดิน

รูปแบบที่ 2 เรียกว่า Regional Environmentally Based Tourism Development Planning Model เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงประมาณ 6 – 7 ปีที่ผ่านมา โดยได้สร้างรูปแบบของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่นในระดับมหภาคขึ้น ซึ่งอาจแบ่งพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่นออกเป็นเขตต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งใจไว้เพื่อการพัฒนา เช่น เขตพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ เขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว เขตพื้นที่สงวนวาสน เป็นต้น ก็จะได้แผนพัฒนาทุกด้านอย่างกลมกลืนในแผนเดียวกันทั้งแผนท้องถิ่น แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รูปแบบที่ 3 เรียกว่า Greening Mass Tourism เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงปัจจุบัน โดยได้ปรับเปลี่ยนการท่องเที่ยวของมวลชนจำนวนมากที่มุ่งการจัดการเชิงพาณิชย์

¹⁶ การจัดการ (Management) หมายถึง การวางแผนงานและดำเนินงาน ให้เป็นไปตามแผน โดยการจัดการ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมให้เหมาะสมที่สุด เพื่อให้การใช้คน เงิน และวัสดุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

¹⁷ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. “มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด.” *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. 18,1. มกราคม - มีนาคม 2542, หน้า 15 - 16 : 31-32.

แต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวของมวลชนจำนวนมากที่มุ่งจัดการเชิงพาณิชย์พร้อมทั้งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ซึ่งมีการสร้างจิตสำนึกให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายมีความห่วงใยในสิ่งแวดล้อม เช่น การจินตนาการเที่ยวแบบ Greening of Traditional Tours หรือการจัดการโรงแรมแบบ Greening of Hotels เป็นต้น สำหรับประเทศไทยได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2538 เป็นปี “Thailand 1996 : A New Green Destination in Honour to The King’s Golden Jubilee”

นอกจากนี้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว จะมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้หลายประการคือ¹⁸

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังได้รับความรู้และมีความคุ้นเคยกับสภาพธรรมชาติที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิดได้เข้าใจถึงสถานภาพของพืชและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์หรือถูกคุกคาม นักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศของตนเองหรือในประเทศอื่นที่ได้มีโอกาสไปท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันคนในประเทศนั้นเองก็จะเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และจะมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินั้นไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

2. รายได้จากค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ในหลายประเทศ ซึ่งเก็บในอัตราที่ค่อนข้างสูง สามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการป้องกันการบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทางเดินท่องเที่ยวในเขตอุทยาน รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการพิมพ์เอกสารเผยแพร่และแผนที่ได้ นอกจากนี้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอาจเรียกเก็บค่าบริการจากลูกค้าเพิ่มขึ้นส่วนหนึ่ง เพื่อนำมาบริจาคให้แก่องค์กรหรือโครงการที่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่ประเทศที่ผู้ประกอบการและลูกค้าของบริษัทไปใช้บริการด้วย

3. รายได้จากการท่องเที่ยวที่อาศัยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นจุดขายมักมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยตรง บริษัทท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้บริการของบริษัทในท้องถิ่นในเรื่องพาหนะขนส่ง ให้ลูกค้าเข้าพักค้างคืนในโรงแรมขนาดเล็กซึ่งคนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ รวมถึงจ้างมัคคุเทศก์ซึ่งเป็นคนท้องถิ่นก็สามารถขายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ซึ่งใช้วัสดุในพื้นที่และแรงงานท้องถิ่น

4. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีพฤติกรรมปฏิเสธการซื้อของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุซึ่งมาจากพืชหรือสัตว์ที่เป็นที่ทราบว่าเป็นใกล้สูญพันธุ์หรือกำลังถูกคุกคาม เช่น งาช้าง ปะการัง กระดองเต่าหรือกระ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนั้นคนท้องถิ่นก็จะไม่สนใจหรือลดจำนวนการนำวัสดุเหล่านั้นมาทำของที่ระลึกเพื่อเสนอขายแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศยัง

¹⁸ นวรัตน์ ไกรพานนท์. “นิเวศสัญจร กลยุทธ์ร่วมประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน.” วารสารนิเวศวิทยา. 23. มกราคม – เมษายน 2539, หน้า 31.

สามารถช่วยลดการซื้อผลิตภัณฑ์ในประเทศของตนที่สั่งซื้อหรือลักลอบนำเข้ามาภายในประเทศ โดยผิดกฎหมาย เช่น เครื่องหนังจากประเทศเขตร้อน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคนในประเทศกำลังพัฒนาที่ลักลอบจับสัตว์เพื่อส่งออกลดจำนวนลง

5. ความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนเจ้าของที่ดินในท้องถิ่นเอง หรือโดยความช่วยเหลือขององค์กรระหว่างประเทศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีผลกระทบน้อย เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น เจ้าของที่ดินท้องถิ่นในบาไลซ (Balize) จัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อใช้เป็นพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ลิง Howler Monkeys สำหรับประเทศไทยก็มีภาคเอกชนได้จัดตั้งสวนอนุรักษ์หรืออุทยานผีเสื้อขึ้น เนื่องจากมีความสนใจในการอนุรักษ์พันธุ์ผีเสื้อ และเป็นธุรกิจท่องเที่ยวธรรมชาติซึ่งสร้างโดยมนุษย์อีกรูปแบบหนึ่งที่รัฐควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมาก เพราะกิจกรรมต่างๆ นั้นจะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้ ต้องมีผู้ให้ความรู้ประกอบ โดยจะแตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบปกติ คือ เป็นความเพลิดเพลินที่มีสาระ ได้ความรู้ อยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนด โดยสามารถกระทำได้หลายรูปแบบในพื้นที่ธรรมชาติที่มีระบบนิเวศต่าง ๆ กัน ดังนี้¹⁹

1. **กลุ่มระบบนิเวศป่าเขา** จะเน้นกิจกรรมที่อาศัยทรัพยากร นันทนาการประเภท ป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ สภาพภูมิทัศน์ของลักษณะสิ่งแวดล้อมที่ดิน (Land Forms) และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ลักษณะเด่นแปลกตา หรือลักษณะเด่นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่เป็นหลักสำคัญ

2. **กลุ่มระบบนิเวศแบบเกาะแก่งชายฝั่ง** มักจะได้รับความสนใจในด้านทรัพยากรทางทะเล (Marine Resources) ที่ยังคงสภาพธรรมชาติสมบูรณ์สวยงาม เช่น ปะการัง สัตว์ทะเล ส่วนสภาพป่าเขา จะได้รับความสนใจเป็นอันดับรองลงมา ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นไปในส่วนที่เป็นชายฝั่ง / ชายหาด และในน้ำเป็นส่วนใหญ่

¹⁹ กิตติวัฒน์ รัตนศิริ กูเกิ้ล. "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ." *จุลสารการท่องเที่ยว*. 17,4. ตุลาคม - ธันวาคม 2541, หน้า 44 - 45.

3. **กลุ่มระบบนิเวศแบบชุ่มน้ำ (wetland)** กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับ
ความนิยมมากคือการดูนกต่าง ๆ โดยเฉพาะนกต่างถิ่นที่หาดูได้ยาก

อย่างไรก็ดีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติอาจจำเป็นต้อง
พิจารณาการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ไม่ได้เน้นเรื่องของการเรียนรู้ธรรมชาติ / สิ่งแวดล้อมประกอบกันไป
เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมากขึ้น โดยจะเรียกว่า
กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเสริมกิจการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือเป็นกิจกรรมที่กระทำในพื้นที่
ธรรมชาติ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มกิจกรรม เพื่อไม่ให้สร้างผลกระทบต่อสภาพแวด
ล้อมธรรมชาติ โดยสามารถจัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้²⁰

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กิจกรรมหลัก) อาทิ กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรม
ศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่องสัตว์ /
ดูนก กิจกรรมศึกษา / เที่ยวถ้ำ กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ กิจกรรมล่องเรือศึกษา
ธรรมชาติ กิจกรรมพายเรือแคนู กิจกรรมค้ำน้ำชมปะการังน้ำตื้น

2. กิจกรรมท่องเที่ยวประเภทชื่นชมธรรมชาติ (Appreciative Recreational Activities)
และกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทตื่นเต้นผจญภัย (Adventurous Recreational Activities) (กิจกรรม
เสริม) อาทิ กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทาง
ธรรมชาติ กิจกรรมปีน / ไต่เขา กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก กิจกรรม
ล่องแพยาง / แพไม้ไผ่ กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร กิจกรรมเที่ยวน้ำตก กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ

นอกจากนี้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ศึกษาทบทวน
กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีการท่องเที่ยวทั้งสิ้น จำนวน 28 กิจกรรม พบว่า เป็นกิจกรรมที่เน้นการแสดงออก
มากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมในการแสวงหาความรู้ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมต่าง ๆ นี้อาจมีความ
เหลื่อมซ้อนกันหรือสามารถปฏิบัติร่วมกันได้ แต่การประกอบกิจกรรมอาจมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง
กัน และจากกิจกรรมท่องเที่ยวจำนวน 28 กิจกรรมดังกล่าวนี้ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องหรือจัดเป็น
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 19 กิจกรรม ดังต่อไปนี้²¹

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่

- เดินป่า	Hiking, Treking, Walking
- ศึกษาธรรมชาติ	Nature Educating
- ส่องสัตว์ / ดูนก	Animal / Bird Watching

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

²¹ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. "การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism). 2541, หน้า 2-9 ถึง 2-10.

- เที้ยวถ้ำ / น้ำตก	Cave / Waterfall Exploring
- พายเรือ แคนู	Canoeing
คยัค	Kayak
เรือใบ	Sail Boating
กระดานโต้ลม	Wind Surfing
- คุปะการังน้ำตื้น / น้ำลึก	Snorkeling / Scuba Diving
- ตั้งแคมป์	Tent Camping
- ล่องแพ	Rafting
- ขี่ม้า นั่งช้าง	Horse / Elephant Riding
2. กิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่	
- ถ่ายรูป บันทึกภาพ / เสียง	Photographing
- ศึกษาท้องฟ้า	Sky Interpretating
- ขี่จักรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)	Terrain / Mountain Biking
- ปีน / ไต่เขา	Rock / Mountain Climbing
- ตกปลา	Fishing
3. กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ได้แก่	
- ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์	
- ศึกษาเรียนรู้ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์	
- ศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม	
- ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน	
- การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	

ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ²²

จากรายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้กล่าวถึง **ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า** จะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่วนการวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถพิจารณาระดับความเข้มข้นได้จากปัจจัยต่อไปนี้

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-10 ถึง 2-11.

1. ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาประเภทและรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมไปเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความรู้ การอนุรักษ์ การรักษาสสิ่งแวดล้อมและการสร้างความตระหนักในการพัฒนาที่ยั่งยืน ระดับความเข้มข้นของความสนใจ มีดังนี้

- สนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น มีความสมบูรณ์หลากหลาย ต้องใช้ความตั้งใจในการท่องเที่ยวสูง มีกิจกรรมที่แตกต่างจากความเคยชินตามปกติ หรือมีระดับความสนใจลดลงตามลำดับ

- มีกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เรียนรู้ สัมผัส และดูแลรักษาสภาพธรรมชาติ และระบบนิเวศ เช่น การศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดำน้ำดูปะการัง การดูนก ส่องสัตว์ เป็นต้น

2. การเตรียมตัวก่อนเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจะ

- มีการเตรียมการศึกษาหาความรู้ โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และ/หรือเข้ารับการอบรมก่อนเดินทาง หรือโดยการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ก่อนเดินทาง

- มีการเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือในการท่องเที่ยวครบถ้วนด้วยตนเองหรือตามคำแนะนำ โดยให้ความสำคัญในอุปกรณ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่ทิ้งให้เป็นมูลฝอยในขณะท่องเที่ยว เช่น กระจดน้ำ กล่องอาหาร กล่องส่องทางไกล

3. การปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยว ระหว่างการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะ

- ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ หรือที่เห็นสมควร

- มีความกระตือรือร้นในการรักษาสสิ่งแวดล้อม

- มีความสนใจใฝ่รู้ในระหว่างการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญต่อข้อมูล กิจกรรม การสื่อความหมาย หรืออื่น ๆ ที่จะเสริมสร้างความรู้และความตระหนักที่ดี

- มีความยินดีจ่ายในการช่วยรักษาสสิ่งแวดล้อม (เน้นการจ่ายทางตรงลงในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น การบริจาค การจ่ายค่าบริการ การส่งเสริมแนะนำ เป็นต้น)

- สนใจเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. การปฏิบัติหลังการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรปฏิบัติ ดังนี้

- มีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นหลังจากการท่องเที่ยว

- มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง

- ช่วยสื่อ ขยาย เผยแพร่ข้อมูลที่ได้รับต่อผู้อื่น

จากเกณฑ์การพิจารณาทั้ง 4 ประการดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามิได้ใช้เกณฑ์ในเรื่องขนาด เชื้อชาติ หรือเกณฑ์การใช้จ่ายเป็นตัววัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น นักท่องเที่ยว

คณะใหญ่ นักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายเงินมาก หรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย จึงอาจมีลักษณะเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ หากมีลักษณะตามเกณฑ์ 4 ประการ ดังกล่าว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ถูกขานรับจากประเทศไทยเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ดังจะเห็นได้จากนโยบายและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อปี 2537 – 2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และพัฒนาสู่นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ (National Tourism Development) ในปี 2540

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ ถือเป็นนวัตกรรมทางการท่องเที่ยว ดังที่ ฌรงค์เดช นวลมีชื่อ ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “การนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้ในประเทศไทย ถือว่าเป็นนวัตกรรมที่ Import มาจากตะวันตก ซึ่งได้มีการขานรับจากหน่วยงานของรัฐ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ สถาบันการศึกษา เป็นต้น และภาคเอกชน อาทิ บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ เป็นต้น”²³

ในการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงได้มีการนำทฤษฎีการสื่อสารนวัตกรรมมาใช้เพื่ออธิบายถึงการรับแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาสู่ประเทศไทย และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของการท่องเที่ยวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนหรือนักท่องเที่ยว

3. ทฤษฎีการเผยแพร่ นวัตกรรม (Diffusion of Innovation)

คำว่า “นวัตกรรม” (Innovation) หมายถึง ความคิดใหม่ การปฏิบัติใหม่ หรือสิ่งใหม่ซึ่งสมาชิกในสังคมเห็นว่าเป็นของใหม่ คือ เป็นของใหม่ในลักษณะนามธรรม ไม่ใช่ในลักษณะรูปธรรมใหม่ ในที่นี้มิได้หมายถึงความรู้ใหม่จริง ๆ คนอาจจะเคยได้ยินเกี่ยวกับนวัตกรรมมาก่อน แต่ยังไม่เกิดทัศนคติชอบหรือไม่ชอบนวัตกรรมนั้น หรือยังไม่เคยยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมนั้น²⁴

สำหรับทฤษฎีการเผยแพร่ นวัตกรรมเป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจของผู้รับสารในการยอมรับนวัตกรรมที่ถูกนำเข้ามาสู่ระบบ โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารโดยปกติแล้วกระบวนการของนวัตกรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 3 ประการ คือ²⁵

²³ ฌรงค์เดช นวลมีชื่อ. “Ecotourism ทางออกฤาเพียงแค่กระแส.” *จุดสารการท่องเที่ยว*. 16,4. ตุลาคม – ธันวาคม 2540, หน้า 61.

²⁴ เสถียร เขยประทับ. *การสื่อสารงานนวัตกรรม*. มปส., มปป., หน้า 20.

²⁵ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. *การสื่อสารกับสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533, หน้า 97 – 99.

1. การประดิษฐ์คิดค้น หมายถึง ตัวนวัตกรรมซึ่งอาจจะพัฒนาขึ้นเองหรือนำเข้าจากต่างประเทศ นวัตกรรมนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งแปลกใหม่เสมอไป อาจจะเป็นการค้นพบสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือ หมายถึงของใหม่ที่รับมาจากการเป็นของเก่าในที่อื่น หรือการผสมผสานของเก่าจนกลายเป็นของใหม่ ตัวอย่างเช่น การกระจายเสียงในรถประจำทาง (Bus Sound) ทั้งรถโดยสารและวิทยุมิใช่ของใหม่ แต่การบริการวิทยุในรถโดยสารกลับกลายเป็นนวัตกรรม หรือการนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งได้รับความนิยมมานานนับสิบปีในต่างประเทศ มาเผยแพร่และใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทย ก็นับว่านวัตกรรมใหม่เช่นกัน
2. การเผยแพร่หรือการสื่อสาร เป็นขั้นตอนหลังจากที่เกิดนวัตกรรมขึ้นแล้ว และต้องการนำนวัตกรรมนั้นเข้าไปสู่สังคมหรือชุมชน
3. ผลพวงของการรับนวัตกรรม การเผยแพร่ นวัตกรรมออกไปจะสำเร็จหรือไม่นั้น มิใช่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ส่งสาร แต่ขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าจะยอมรับนวัตกรรมนั้นหรือไม่ ดังนั้น ผลพวงของนวัตกรรมนั้นจะต้องควบคู่กับการประเมินเสมอ

องค์ประกอบในการเผยแพร่ นวัตกรรม มีลักษณะที่คล้ายกับการสื่อสาร²⁶ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบ การสื่อสารใน แบบ S-M-C-R	แหล่งสาร (S)	สาร (M)	ช่องสาร (C)	ผู้รับสาร (R)	ผลการสื่อสาร (E)
องค์ประกอบ ของการเผยแพร่ นวัตกรรม	ผู้ประดิษฐ์ - ผู้นำการ เปลี่ยนแปลง - พัฒนาการ - เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ ฯลฯ	นวัตกรรม (คุณสมบัติของผู้รับ เช่น - การนำไปใช้ได้ - ความสลบจับ ช้อน - มีประโยชน์) ฯลฯ	ช่องสาร (ช่องสาร มวลชน หรือปัจเจก ชน)	สมาชิกของ ระบบสังคม	ผลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่ง อาจเป็น - การเปลี่ยนแปลง - การเปลี่ยนทัศนคติ - การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

²⁶ เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

โรเจอร์ และ ชูเมคเกอร์ (E.M. Rogers and F.F. Shomaker) ได้มองกระบวนการเผยแพร่นวัตกรรม โดยมีองค์ประกอบของช่วงระยะเวลาเพิ่มขึ้นมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรม คือ

1. ในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม โดยบุคคลจะต้องผ่านขั้นต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ขั้นแรกที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม จนถึงขั้นยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม
2. ความรวดเร็วในการยอมรับนวัตกรรมของบุคคล
3. อัตราการยอมรับนวัตกรรมในระบบสังคม สามารถวัดได้จากจำนวนสมาชิกที่ยอมรับนวัตกรรมในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

ลักษณะของนวัตกรรมที่มีอิทธิพลที่ทำให้ให้นวัตกรรมได้รับการยอมรับหรือเร็วขึ้นขึ้นอยู่กับลักษณะที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. ความได้เปรียบเชิงเทียบ (Relative Advantage) หมายถึง การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมคิดว่า นวัตกรรมดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าความคิดเท่าสิ่งเก่า หรือวิธีปฏิบัติเก่าที่เคยใช้
2. ความสอดคล้อง (Compatibility) การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมคิดว่า นวัตกรรมนั้นเข้ากันได้กับค่านิยม ประสพการณ์ในอดีต ตลอดจนความต้องการของผู้ยอมรับ
3. ความสลับซับซ้อน (Complexity) หมายถึง การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมเห็นว่า นวัตกรรมนั้นยากแก่การเข้าใจและการนำไปใช้
4. ความสามารถในการนำไปทดลองใช้ (Trainability) หมายถึง การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมสามารถนำนวัตกรรมนั้นไปทดลองใช้ในปริมาณน้อย ๆ ได้
5. ความสามารถในการสังเกตได้ (Observability) หมายถึง การที่ผลของนวัตกรรมเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้โดยสมาชิกภายในระบบสังคม

การเผยแพร่ นวัตกรรมไปสู่ประชาชนผู้รับสาร และก่อให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมนั้น จำเป็นต้องใช้การสื่อสารสนับสนุน เพื่อให้บรรลุไปสู่สัมฤทธิ์ผลของแต่ละขั้นตอน โดยสื่อที่ใช้ในการสื่อสารนวัตกรรม ที่สำคัญมี 4 ประเภท คือ

- สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการกระจายข่าวสารในวงกว้าง เป็นสื่อที่เหมาะสมต่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในนวัตกรรมนั้นได้ง่าย เพราะสื่อมวลชนเน้นเผยแพร่ไปสู่ผู้รับสารในวงกว้าง สารที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนต้องง่ายแก่การเข้าใจของผู้คนทุกระดับ
- สื่อบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน นักการเมือง ข้าราชการ ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคคลที่มีอิทธิพล หรือแม้แต่ญาติ เพื่อน บุคคลใกล้ชิด

- หน่วยราชการ ซึ่งรับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้น ๆ ซึ่งในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ และส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องไปยังประชาชนให้รู้จักและหันมาท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

- หน่วยงานเอกชน อาทิ มูลนิธิ บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ

การยอมรับนวัตกรรม (Adoption Process)

การยอมรับนวัตกรรมเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างพฤติกรรมให้คล้อยตามนวัตกรรมที่ส่งออกไปจากแหล่งสาร การยอมรับนวัตกรรมมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยเวลา โดยประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้²⁷

1. การรับรู้ (Awareness) เป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการยอมรับนวัตกรรม กล่าวคือ เมื่อนวัตกรรมถูกส่งออกไปยังผู้รับสารนั้น ผู้รับสารสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับความคิดหรือการปฏิบัติใหม่ ๆ นั้นเพียงใด ขั้นตอนนี้เป็นเพียงการรับทราบนวัตกรรมเท่านั้นว่า นวัตกรรมได้เกิดขึ้นและมีอยู่จริง แต่ผู้รับสารยังไม่ได้ใช้ความพยายามในการซึมซาบนวัตกรรมนั้น

2. ความสนใจ (Interest) เป็นขั้นตอนที่ถัดจากการรับรู้ กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารรับรู้ในนวัตกรรมนั้นแล้ว ผู้รับสารบางคนอาจเกิดความสนใจนวัตกรรมมากขึ้น โดยแสดงออกด้วยวิธีการให้หาข่าวสารมากยิ่งขึ้น เพื่อสนองความอยากรู้ที่เกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ๆ

3. การประเมิน (Evaluation) เป็นขั้นตอนถัดไป เพื่อการตัดสินใจวินิจฉัยว่า ควรจะพิจารณาเลือกใช้นวัตกรรมนั้นหรือไม่ หลังจากที่ได้ศึกษาหรือให้ความสนใจต่อนวัตกรรมนั้นมาระยะหนึ่งแล้ว

4. การลองปฏิบัติใช้ (Trial) เป็นขั้นตอนถัดจากการตัดสินใจซึ่งผู้รับสารพิจารณาแล้วว่า จะลองนำนวัตกรรมมาปฏิบัติ โดยอาจลองปฏิบัติทั้งโครงสร้างหรือบางส่วนของนวัตกรรม การลองปฏิบัตินี้เป็นเพียงการยอมรับนวัตกรรมอย่างชั่วคราวเพื่อรอการตัดสินใจว่าจะยอมรับนวัตกรรมอย่างถาวรต่อไปหรือไม่ หลังจากที่ผู้รับสารได้ใคร่ครวญแล้ว

5. การยอมรับปฏิบัติ (Adoption) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการสร้างพฤติกรรมเพื่อให้ผู้รับสารเกิดยอมรับในการนำนวัตกรรมนั้นไปปฏิบัติอย่างจริงจัง (Full Scale) และอย่างต่อเนื่อง (Continuity)

²⁷ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533, หน้า 105 – 111.

จากกระบวนการดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าในขั้นของการรับรู้และความสนใจนั้น เป็นสภาพความรู้ (Knowledge) ของบุคคลนั้นก่อนวัตรกรรม ในขณะที่การประเมินและการทดลองปฏิบัติเริ่มก่อตัวเป็นทัศนะหรือทัศนคติ (Attitude) ก่อนวัตรกรรม ส่วนการยอมรับนั้นเป็นขั้นของพฤติกรรม (Practice) ซึ่งปรับเปลี่ยนอันเนื่องมาจากการยอมรับวัตรกรรม

สภาพความรู้จึงเป็นเพียงระยะต้น ๆ ของกระบวนการยอมรับวัตรกรรม ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อกลไกในการสร้างความรู้คือสื่อมวลชน โดยมีโครงสร้าง หน้าที่ และบทบาทของสื่อที่เหมาะสมต่อขั้นตอนนี้ สำหรับในส่วนของการสร้างทัศนะอันเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจก่อนวัตรกรรมในระดับที่ลึกซึ้ง อาจจำเป็นต้องใช้สื่อบุคคลในการเจาะนำสื่อประเภทอื่น ๆ เนื่องจากว่าสื่อบุคคลสามารถโน้มน้าวใจได้ง่ายกว่าสื่อประเภทอื่น ส่วนพฤติกรรมที่เกิดจากการยอมรับวัตรกรรมมักใช้สื่อคล้ายคลึงกับในขั้นตอนของการสร้างทัศนะ แต่ประสบการณ์ส่วนบุคคลเป็นปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าสื่อบุคคล ในการสร้างความง่ายต่อการยอมรับได้มากขึ้น

สำหรับแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่นำเข้ามาจากประเทศตะวันตก ซึ่งได้มีการนำปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย โดยทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย และกำหนดเป็นนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติในที่สุด ซึ่งนโยบายดังกล่าวถือเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับประเทศไทย และในขณะเดียวกันก็ได้มีการเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปสู่ประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเผยแพร่วัตรกรรม โดยอาศัยสื่อทั้ง 2 ประเภทคือ สื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อบุคคล ได้แก่ มัคคุเทศก์ วิทยากรท่องเที่ยว ผู้นำเยาวชนท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่อุทยาน กรมป่าไม้ ฯลฯ หน่วยงานเอกชน ได้แก่ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ฯลฯ รวมทั้งบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในการนำข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปสู่ประชาชน และก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีทัศนคติที่ดี จนกระทั่งนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการท่องเที่ยวปกติ ไปสู่การเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในที่สุด

4. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปิดรับข่าวสาร

ข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใด ความต้องการข่าวสารก็จะยิ่งเร็วมากขึ้น²⁸

Cherry²⁹ (1978) กล่าวว่า การสื่อสารของมนุษย์กระทำเพื่อแบ่งปันข่าวสาร (An act of sharing) นั่นเอง การแบ่งปันข่าวสารระหว่างกันนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ และกระทำกิจกรรมที่ประสานสอดคล้องกัน

ชาร์ล เค อัทคิน³⁰ (Atkin, 1973) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากยังมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

ทฤษฎีทางการสื่อสารเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร คือ กระบวนการในการเลือกรับข่าว (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ คือ³¹ (Klapper, 1960)

1. การเลือกรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งสารต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติหรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของเขา จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ

²⁸ โสภภาพ สุทธิศักดิ์. "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับระยะเวลาในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี ของนักท่องเที่ยวชาวไทย." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 41.

²⁹ เรื่องเดียวกัน.

³⁰ Charles k. Atkin. *New Model for Mass Communication Research*. Newyork : The Free Press, 1973, p. 208.

³¹ Joseph T. Klapper. *The Effects of Mass Communication*. Newyork : The Free Press, 1960, p.

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Selective interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้และเลือกตีความสารที่ได้รับด้วย ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจของตนเองหรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ และแรงจูงใจของคนในขณะนั้น

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเอาไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกันกับความสนใจของตนเอง

ขั้นตอนในการรับสื่อนี้ ชเรมม์ อธิบายว่า³² ข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสารจะมีแนวโน้มที่จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับเหตุผลที่มนุษย์เลือกสนใจหรือตั้งใจรับข่าวสารอย่างไร จากสื่อใดนั้น นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้

ไฟรด์สัน (Friedson) ไรเลย์ (Riley) และฟลาวเวอร์แมน (Flowerman)³³ มีความเห็นว่าแรงจูงใจที่ต้องการเป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในสังคม จะเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดความสนใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ก็เพื่อสนองความต้องการของตน ปრაกฏการณ์เช่นนี้ เมอร์ตัน (Merton) ไรท์ (Wright) และวาบเลต (Waples) เรียกว่า “พฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสาร” นักวิชาการเหล่านี้มีความเห็นตรงกันว่า ผู้รับข่าวสารจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อใดนั้น ย่อมเป็นไปตามบทบาทและสถานภาพในสังคมของผู้รับสารและเหตุผลในการรับข่าวสาร ก็เพื่อนำไปเป็นหัวข้อในการสนทนา ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

ในกระบวนการการสื่อสารจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบของการสื่อสารที่สำคัญ ได้แก่

1. ผู้ส่งสาร (Source)
2. สาร (Message)
3. สื่อ (Media)

³² โสภพร สุทธิศักดิ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

³³ อลิสา วีรพัฒนกุล. “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติตามกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานยนต์ส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540, หน้า 60.

4. ผู้รับสาร (Receiver)

องค์ประกอบทั้ง 4 นี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของการสื่อสารที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และพฤติกรรมไปในแนวทางที่ผู้ส่งสารปรารถนา (Roger, 1969)³⁴

สื่อ (Media) เป็นหนทางหรือวิถีทางที่จะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับ³⁵ หรืออาจกล่าวได้ว่า สื่อคือพาหนะที่นำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สื่อมวลชน (Mass Media) และสื่อบุคคล (Personal Media) นั้นเอง³⁶

1. สื่อมวลชน

หมายถึง สื่อที่ทำให้ผู้รับสาร ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลที่สามารถส่งข่าวสารข้อมูลไปยังผู้รับเป้าหมายจำนวนมาก และอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้ในเวลาอันรวดเร็ว สื่อมวลชนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร

สื่อมวลชนในกระบวนการสื่อสารมวลชน เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปที่แตกต่างจากการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ 2 ประการคือ

1. กลุ่มผู้รับสารจะต้องเป็นกลุ่มชน ซึ่งไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในสังคมหรือมีประสบการณ์ร่วมกัน แต่เป็นกลุ่มชนที่มีความหลากหลาย และมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ไม่จำเป็นต้องรู้จักหรือมีประสบการณ์คล้ายคลึงกันมาก่อน

2. สื่อที่ใช้ในการสื่อสารมวลชนจะเป็นประเภทสื่อที่สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น (Visual Transmitter หรือ Visual Media) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อที่สัมผัสได้ด้วยการฟัง (Audio – Visual Transmitter) ได้แก่ โทรทัศน์ เป็นต้น

อิทธิพลของสื่อมวลชน

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T Klapper) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อทัศนคติ และพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชน ไว้ดังนี้³⁷

³⁴ Everett M, Roger. Communication Channel. In *Handbook of Communication*.

Chicago : Rand Mc Nelly, 1978, p. 291.

³⁵ สนั่น ปัทมะทิน. ศัพทานุกรมสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528, หน้า 3 .

³⁶ เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2528, หน้า 32.

³⁷ ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์, 2533, หน้า 142.

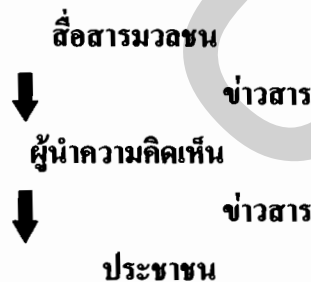
1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1.1 ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predisposition) ประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยม และมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติ ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการคบหาสมาคมกับคนอื่น และสถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลผู้นั้นสัมผัสกับสื่อมวลชนก็จะนำเอาทัศนคติ และพฤติกรรมเหล่านี้ติดตัวมาด้วย

1.2 การเลือกของผู้รับสาร (Selective Processes) ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้อง หรือขัดแย้งกับความคิดเห็น และความสนใจของตน ประชาชนจะพยายามตีความสารตามความเชื่อและค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิม และจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของตน

1.3 อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจไม่ได้ไปถึงประชาชนทั่วไปในทันที แต่จะผ่านสื่อบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นก่อนจะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักสอดแทรกความรู้สึคนึกคิดของตนเข้าไปด้วย ผู้นำความคิดเห็นมักจะเป็นคนที่ได้รับความเชื่อถือเลื่อมใส และไว้วางใจจากประชาชนทั่วไป จึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและการตัดสินใจของประชาชน

ทฤษฎีการสื่อสารแบบสองขั้นตอน (Two – step Flow of Communication)

1.4 ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชน ในสังคมเสรีนิยมซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น สื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันได้โดยเสรีต่างฝ่ายต่างเสนอความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป และประชาชนก็มีเสรีภาพในการที่จะเลือกเชื่อถือความคิดเห็นใดความคิดเห็นหนึ่งได้ และตัดสินใจว่าจะเชื่อสื่อมวลชนไหนดี

2. อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น คือสื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น และพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอหรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่ประชาชนได้ในกรณีที่บุคคลนั้น ๆ ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสมมิใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ในทันทีทันใด หรือในระยะเวลาอันสั้น

เมลวิน แอล เดอเฟลอร์ (De Fleur, 1970) ได้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไว้ 4 ทฤษฎี ดังนี้³⁸

1. ทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล กล่าวคือ โครงสร้างทางบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ จะมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแบบการรับรู้หรือการเรียนรู้ของมนุษย์ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และข่าวสารต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ตามทฤษฎีนี้ สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลในแง่สร้างการเรียนรู้ หรือการย้ำในสิ่งที่เขาารู้อยู่แล้ว

2. ทฤษฎีการจัดประเภททางสังคม กล่าวว่า บุคคลในกลุ่มเดียวกันย่อมจะเปิดรับสาร และมีการปฏิบัติตอบสนองต่อเนื้อหาของข่าวสารที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากความใกล้ชิดสนิทสนมผูกพันของกลุ่ม ฉะนั้น สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนเหล่านี้ ก็ต่อเมื่อส่งมาในลักษณะที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่ม

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร นักสังคมวิทยาชนบทเชื่อว่าเครือข่ายของชาวนามีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจยอมรับ หรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และชาวชนบทเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสาร และการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ในกรณีเช่นนี้สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) เข้าร่วมด้วย

³⁸ อลิสา วีรพัฒนกุล. เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

4. ทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคมกล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลอาจขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน และสภาพแวดล้อมทางสังคม ถ้าสื่อมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม สื่อมวลชน อาจเพียงย้ำบรรทัดฐานเดิม และสร้างบรรทัดฐานใหม่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่ทางอ้อม 3 ประการคือ

4.1 สื่อมวลชนจะส่งเสริมสนับสนุนหรือย้ำบรรทัดฐานทางสังคมให้ดำรงอยู่ตลอด ไป

4.2 สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความรับผิดชอบร่วมกันให้เกิดขึ้นในสังคม

4.2 สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของ บุคคล โดยช่วยให้เกิดพฤติกรรมใหม่ แต่ต้องใช้ระยะเวลา

เออร์วิน พี เบททิงฮอส (Eravin P. Bettinghaus, 1968)³⁹ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ สื่อมวลชนในสังคมไว้ว่า สื่อมวลชนเป็นเพียงตัวเสริมความเชื่อ และทัศนคติที่มีอยู่เดิม ให้ฝังแน่น มากกว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างสิ้นเชิง แต่อาจเปลี่ยนแปลงการรับรู้ได้บ้างในขอบเขตจำกัด ของประสบการณ์ สิ่งที่สื่อมวลชนเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุดคือ อารมณ์ ส่วนการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมยังไม่ปรากฏผลจากการวิจัยแน่นอนว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแต่อย่างใด กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งสิ้น

2. สื่อบุคคล (Personal Media)

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง โดย อาศัยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล Roger และ Sheomaker ได้กล่าวไว้ในกรณีที่ต้องการ ให้นำบุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอไปหรือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่ใช้ในการ กระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจยอมรับสารนั้น ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้ เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์มากในกรณีที่ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการยอมรับสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความ เข้าใจกระจ่างชัดต่อสาร และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร สามารถซักถามทำความเข้าใจ และมีปฏิกิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันได้โดยทันที จัดเป็นลักษณะที่เป็นประโยชน์มากในการใช้เครื่องชักจูงโน้มน้าวใจผู้รับสาร ดังที่ เกลียร์ เชยประทับ ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ดังนี้⁴⁰

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิติ ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถไต่ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการ และความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน

การที่ช่องสารที่เป็นสื่อระหว่างบุคคลมีระดับปฏิกริยมตอบสนองหรือปฏิกริยาสะท้อนกลับสูง สามารถทำให้ลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร การเลือกแปลหรือตีความสาร และการเลือกจำสารได้

2. สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติฝังรากลึกได้

การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้แบ่งออกเป็น การติดต่อสื่อสารโดยตรง และการติดต่อสื่อสารโดยกลุ่มดังนี้⁴¹

1) การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) การติดต่อโดยตรงนี้ใช้สื่อบุคคลในการเผยแพร่ข่าวสารโดยวิธีเยี่ยมบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน วิธีนี้หากประชาชนหรือผู้รับสารสงสัยไม่เข้าใจก็สามารถซักถามทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้เผยแพร่ข่าวสารยังสามารถสำเร็จข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้รับสารได้ด้วย ฉะนั้น ในกิจการเผยแพร่ข่าวสารสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจจึงนิยมใช้การติดต่อสื่อสารโดยตรง แต่มีข้อจำกัดคือ การสื่อสารประเภทนี้ต้องใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลา และแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร

2) การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) คือการติดต่อโดยผ่านกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนร่วม กลุ่มต่าง ๆ ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ ดังที่ Blumer (1969) กล่าวไว้ว่า “สังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มที่ต่างชนิดกัน ส่วนใหญ่ชีวิตที่ร่วมกันอยู่ทั้งหมดจะประกอบกันเป็นแบบแผนปฏิบัติ และมีพฤติกรรมร่วมของบุคคล เมื่อกลุ่มมีความสนใจมุ่งไปสู่ทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมี ความสนใจไปในทางนั้นด้วย” การติดต่อโดยกลุ่มนี้อาจทำได้โดยการประชุม อภิปราย และสนทนาภายในกลุ่มคือ จัดกลุ่มคนที่มิ

⁴⁰ เกลียร์ เชยประทับ. เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

ความสนใจกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปให้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิริยาโต้ตอบ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธข่าวสาร

สำหรับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลนั้น นักวิชาการทางการสื่อสารส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า สื่อมวลชนจะมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อบุคคลในการให้ข่าวสารแก่คนจำนวนมาก เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง ส่วนสื่อบุคคลจะมีประสิทธิภาพมากกว่าในการชักจูงใจให้บุคคลมีทัศนคติต่อเรื่องนั้น ๆ ตามแนวทางที่มุ่งหวัง

แสดงการเปรียบเทียบระหว่างสื่อบุคคลกับสื่อมวลชน

คุณสมบัติในการสื่อสาร	สื่อบุคคล	สื่อมวลชน
1. ลักษณะของการสื่อสาร	เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication)	เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (one-way communication)
2. ความรวดเร็วในการส่งสารไปยังคนจำนวนมาก	ช้า	เร็ว
3. ความถูกต้องของสารเมื่อส่งไปยังคนจำนวนมาก	น้อย	มาก
4. ความสามารถในการเลือกผู้รับสาร	มาก	น้อย
5. ความสามารถในการที่จะจัดการเลือกของผู้รับสาร (Selectivity processes)	มาก	น้อย
6. โอกาสที่จะได้รับการสื่อสารกลับ (Feedback)	มาก	น้อย
7. ผล (Effect)	เปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสาร	เพิ่มพูนความรู้แก่ผู้รับสาร

โรเจอร์⁴² (Roger, 1978) ได้เปรียบเทียบประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลไว้ว่า ผลจากการวิจัยต่าง ๆ พบว่า สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงการรับรู้ซึ่งหมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพราะข่าวสารที่ถ่ายทอดออกจากสื่อมวลชน

⁴² Everett M, Roger. Ibid, p. 291.

เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังแน่นหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เบตติงฮอส (Bettinghaus, 1968:180) ที่ว่า⁴³ สื่อมวลชนเป็นเพียงตัวเสริมความเชื่อทัศนคติที่มีอยู่เดิม ให้ฝังแน่นมากกว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างสิ้นเชิง แต่อาจเปลี่ยนแปลงการรับรู้ได้บ้างในขอบเขตจำกัดของประสบการณ์ ดังนั้น สื่อมวลชนจึงเป็นเพียงแหล่งความคิด และเป็นผู้วางแนวทางในการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์เป็นผลจากการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเห็นหน้าเห็นตาทั้งสิ้น

สำหรับปัจจัยที่ทำให้การติดต่อสื่อสารโดยผ่านสื่อบุคคล มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนทัศนคติ ของบุคคลมากกว่าการติดต่อสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชน ตามแนวความคิดของลาซาร์เฟลและคณะมี 5 ประการ คือ⁴⁴ (Lasarsfeld and Menazel, 1968)

1. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลสามารถจัดการเลือกรับสารของผู้ฟังได้ เนื่องจากการหลีกเลี่ยงการสนทนาหรือรับฟังเป็นไปได้อย่างกว้างกว่าการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น ผู้รับสารอาจหลีกเลี่ยงไม่รับฟังเนื้อหาที่ขัดแย้งกับทัศนคติ และความเชื่อของตนหรือเรื่องที่ไม่สนใจได้ง่าย
2. การติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้า เปิดโอกาสให้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ใช้ในการสนทนากันได้ในเวลาอันรวดเร็ว ถ้าหากเนื้อหาที่สนทนานั้นได้รับการต่อต้านจากคู่สนทนา
3. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นจะมีลักษณะง่าย ๆ เป็นกันเอง จึงง่ายต่อการชักจูงใจให้คล้อยตาม
4. ผู้รับสารส่วนใหญ่มักจะเชื่อถือในข้อตัดสินใจ และความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จักและนับถือมากกว่าบุคคลที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อน แล้วมาติดต่อสื่อสารด้วย

นอกจากนี้ทฤษฎีการสื่อสารแบบสองขั้นตอน (Two -Step Flow of Communication) ยังได้กล่าวไว้ว่า ข่าวสารส่วนใหญ่ที่เผยแพร่จากสื่อมวลชนไปยังประชาชนเป้าหมายนั้น มักจะผ่านผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leader) หรือผู้ที่เข้าถึงสื่อมากกว่าเสียก่อน แล้วบุคคลเหล่านี้จะนำเอา

⁴³ Erwin P Bettinghaus. *Persuasive Communication*. Newyork : Holt, Rinehart and Winston, 1968, p. 180.

⁴⁴ Paul F. Lasarsfeld and Hubert Menazel. *Mass Media and Personal Influence*. In the Science of Human Commucation, New York : The Basic Books, 1968, p. 97.

ข่าวสารข้อมูลที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ประชาชนเป้าหมายคนอื่นต่อไป ทำให้ผู้รับสารคนท้าย ๆ ได้รับข่าวสารที่มีทัศนคติของกลุ่มสนทนาแทรกมาด้วยซึ่งมีผลไม่น้อยที่จะทำให้ผู้รับสารคล้อยตาม⁴⁵

6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge)

เบนจามิน เอส.บลูม (Benjamin S.Bloom) นักการศึกษาชาวอเมริกัน กล่าวถึงความรู้ไว้ว่า “ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่อง หรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกได้ถึงวิธีการ กระบวนการหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ มีองค์ประกอบทั้งสิ้น 6 ประการด้วยกันคือ

1. ความรู้ (Knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถจำและระลึกถึงเหตุการณ์หรือเหตุการณ์ที่ผ่านมา ได้แก่
 - ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา
 - ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีและการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 - ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง
2. ความเข้าใจ (Comprehensive) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญาและทักษะเบื้องต้น ได้แก่
 - การแปลความหมาย คือ แปลจากบทหนึ่งสู่อีกบทหนึ่ง โดยรักษาความหมายให้ถูกต้อง
 - การตีความหมาย คือ ขยายออกจากเนื้อหาเดิมด้วยการสร้างขึ้นในรูปแบบใหม่
3. การนำไปใช้ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis)
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
6. การประเมินค่า (Evaluation)

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V.Good)⁴⁷ ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่าง ๆ

⁴⁵ E Katz and P.F.Lazarfeld. *Personal Influence*. New York: The Free Press, 1955, p. 377 – 452.

⁴⁶ ชม ภูมิภาศ. *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2523, หน้า 284-285.

⁴⁷ โสภิตสุดา มงคลเกษม. “พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร ความรู้ พฤติกรรม และพฤติกรรมกรคาดเข็มขัดนิรภัยของผู้ขับขีรถยนต์ในกรุงเทพมหานคร.” มปส., มปป. หน้า 42-43.

แพททริก เมียร์ดิธ (Patrick Meredith)⁴⁸ กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) จำเป็นต้องมีองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ ความเข้าใจ (Understand) และการคงอยู่ (Retaining) เนื่องจากความรู้เป็น การที่เราสามารถจำได้ในบางสิ่งบางอย่างที่เราเข้าใจแล้ว

ประกาศิต สุวรรณ⁴⁹ กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจ จะโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็นหรือได้ยิน จำได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัด ความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้

เชียร วิวิศศิริ⁵⁰ กล่าวว่า การเรียนรู้ในผู้ใหญ่ นั้นเกิดจากประสบการณ์ 3 ประการคือ

1. การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ (Natural Setting) คือ การเรียนรู้จาก สภาพธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัว
2. การเรียนรู้จากสภาพการณ์ทางสังคม (Society Setting) มีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น การเรียนรู้จากการอ่านหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เป็นต้น
3. การเรียนรู้จากสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอน (Formal Institutional Setting) คือ มีผู้แทนจากสถาบัน จัดลำดับการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมายและต่อเนื่อง

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

ทัศนคติ (Attitude) เป็นคำที่มีรากศัพท์ภาษาละตินว่า “APTUS” แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม ส่วนคำจำกัดความนั้นนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้ให้ทัศนะต่าง ๆ กัน ดังนี้

ซี อี ออสกู๊ด (C.E. Osgood) อังโน อรวรรณ ปิตันท์โอวาท⁵¹ (2537) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง แนวโน้มของคน ๆ หนึ่งที่มีต่อสิ่งเร้าหรือเรื่องบางเรื่อง รวมถึงผลรวมของความรู้สึก อคติ ความกลัว ความคิด และความรู้สึกอื่น ๆ ที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁵¹ อรวรรณ ปิตันท์โอวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2537, หน้า 21.

ประจวบ อินอ้อ⁵² กล่าวว่า ทักษคติ หมายถึง ความรู้สึกภายในตัวบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือชอบไม่ชอบ ทักษคติจะปรากฏก็ต่อเมื่อมีพฤติกรรมแสดงออกมาในลักษณะเป็นคำพูด ภาษาเขียน หรือกิริยาท่าทาง

เอนกกุล กริแสง⁵³ (2521) กล่าวว่า ทักษคติ หมายถึง ระบบของความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับตัวบุคคล สิ่งของ และความคิดเห็น ทักษคติเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลพิจารณาความสำคัญของสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม และมีอิทธิพลต่อการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตน

ประภาเพ็ญ สุวรรณ⁵⁴ (2526) ได้รวบรวมคำจำกัดความของทักษะคติจากนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน ดังนี้

เทอร์สโตน (Thurstone) กล่าวว่า ทักษคติเป็นผลรวมทั้งหมดของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึก อคติ ความคิด ความกลัวต่อสิ่งบางอย่าง การแสดงออกด้านการพูดเป็นความคิด (Opinion) และความคิดนี้เป็นสัญลักษณ์ของทักษะคติ ดังนั้น ถ้าเราอยากจะวัดทักษะคติ เราก็สามารถทำได้โดยวัดความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

กอร์ดอน ออลพอร์ต (Gordon Allport) กล่าวว่า ทักษคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมทางด้านจิต ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็แรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่จะมีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้อง

ดี.แคทซ์ (D.Katz) กล่าวว่า ทักษคติ หมายถึง ส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ ความรู้สึกในการที่จะชอบหรือไม่ชอบ และความรู้หรือความเชื่อซึ่งอธิบายถึงลักษณะ ตลอดจนความสัมพันธ์ของสิ่งหนึ่งที่มีต่อสิ่งอื่น ๆ

⁵² ประจวบ อินอ้อ. "การสำรวจทักษะคติเพื่อประสิทธิภาพในการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์." พฤติกรรมศาสตร์. มปส., มปป., หน้า 22.

⁵³ เอนกกุล กริแสง. จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา. พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2521, หน้า 147.

⁵⁴ ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทักษคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2526, หน้า 1-3.

จี เมอร์ฟี (G.Murphy), แอล.เมอร์ฟี (L.Murphy) และ ที. นิวคัม (T. Newcome) กล่าวว่าทัศนคติ หมายถึง วิธีทางหรือความพร้อมในการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากคำจำกัดความของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านดังกล่าว ประภาเพ็ญ สุวรรณ สามารถสรุป ได้ว่าทัศนคติ เป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

แอจเซน (Aizen) และ ฟิชบิน (Fishbein)⁵⁵ อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ กล่าวว่า นักจิตวิทยาและผู้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติเห็นพ้องต้องกันว่า ทัศนคติจะเป็นตัวแทนที่แสดงถึงการประเมินของบุคคล ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึก อารมณ์ ตามทฤษฎีทางทัศนคติเชื่อว่า ทัศนคติสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขณะเดียวกันก็สามารถคงอยู่ภายในช่วงระยะหนึ่ง ทัศนคติเป็นสิ่งที่กระตุ้นพฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคล บุคคลปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งสืบเนื่อง (ส่วนหนึ่ง) มาจากทัศนคติ และพฤติกรรมนั้น ๆ จะสอดคล้องกับทัศนคติด้วย

ทัศนคติที่บุคคลแสดงออกมีอยู่ 3 ประเภท คือ

1. ทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) เป็นทัศนคติที่จะชักนำให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาในด้านดีต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งอาจจะมีส่วนทำให้คนหรือกลุ่มคน ตัดสินใจมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

2. ทัศนคติทางลบ (Negative Attitude) เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ไม่ดีหรือเป็นไปในทางลบต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นทิศทางตรงกันข้ามกับทัศนคติทางบวก ทัศนคติในทางลบมักจะเกิดขึ้นร่วมกับความไม่พอใจ อันจะมีผลทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นภายในองค์กรหรือสังคมได้

2. ทัศนคตินิ่งเฉย (Passive Attitude) ผู้มีทัศนคตินิ่งเฉยอาจเป็นเพราะว่าเขาไม่มีความคิดเห็นต่อบุคคล เรื่องราว หรือสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น จึงไม่มีความรู้สึกใด ๆ เกิดขึ้นกับบุคคล เรื่องราว หรือสิ่งต่าง ๆ นั้นด้วย

แคเนียล แคทซ์ และชอทแลนด์ (Kanie Katz and Stotland)⁵⁶ ได้แบ่งส่วนประกอบของทัศนคติไว้ 3 ส่วน คือ

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁶ ปาริจิตร มั่นคง. "ทัศนคติของวัยรุ่นที่มีต่อโฆษณาและสินค้าในโฆษณาที่แสดงออกเกี่ยวกับกามารมณ์." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534, หน้า 40.

1. ส่วนประกอบทางด้านความคิด (Cognitive Component) ได้แก่ ความคิดซึ่งเป็นส่วนประกอบของมนุษย์ในการคิด ซึ่งความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกันไป เป็นการรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับแสดงออกมาในแนวคิดที่ว่า อะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรเลว

2. ส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) ซึ่งเป็นตัวเร้าความคิดอีกทอดหนึ่ง หากบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีก็จะแสดงออกในขณะที่คิดถึงสิ่งนั้น ออกมาในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น ความรู้สึกทางบวก (Positive Affective) ความรู้สึกทางลบ (Negative Affective) ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบ พอใจ หรือไม่พอใจ

3. ส่วนประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ซึ่งมีแนวโน้มเน้นไปในทางการกระทำหรือพฤติกรรมในลักษณะที่ว่า เมื่อมีสิ่งเร้าก็จะเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เช่น เมื่อบุคคลมีความรู้สึกด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะเป็นไปในทางที่ดี ซึ่งจะออกมาในรูปของการยอมรับหรือปฏิเสธ การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

แฮร์รี่ ซี เทรคิส (Harry C.Thriandis)⁵⁷ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแหล่งสำคัญที่ทำให้คนเกิดทัศนคติไว้ดังนี้

1. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) โดยในการเลียนแบบบุคคลที่ใกล้ชิดหรือมีอิทธิพลจะทำให้เกิดทัศนคติขึ้นมาได้ เช่น การที่เด็กเลียนแบบพ่อแม่ซึ่งมีอิทธิพลต่อเด็กสูง

2. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) เมื่อบุคคลเกิดประสบการณ์ที่ดีหรือไม่ดีเฉพาะอย่างต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะทำให้เกิดทัศนคติในเรื่องนั้น ไปตามทิศทางของประสบการณ์ที่ได้รับ

3. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) โดยทัศนคติหลายอย่างของบุคคลอาจเกิดขึ้นได้จากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น โรงเรียน ที่ทำงาน

4. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication From Others) การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นจะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารนั้นได้

⁵⁷ ศรีชัย สิงห์ทนต์. “ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 34.

การเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude Change)

ทัศนคติของบุคคลเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ การได้รับรู้ข้อมูลใหม่จากบุคคลอื่น หรือโดยผ่านจากสื่อมวลชน หรือโดยการได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบด้านความเข้าใจ ซึ่งมีผลทำให้องค์ประกอบด้านความรู้สึกและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งสาเหตุการเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ได้แก่⁵⁸

1. ความสอดคล้องกันระหว่างความคิดความเข้าใจและความรู้สึก นั่นคือ เมื่อบุคคลมีความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลจะมีความคิด ความเข้าใจในสิ่งนั้นในลักษณะดังกล่าวด้วยเช่นกัน ดังนั้นถ้าบุคคลได้รับข้อมูลใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งทำให้องค์ประกอบด้านความรู้สึกของบุคคลเปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีผลทำให้ความคิดความเข้าใจของคน ๆ นั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย

2. ความสอดคล้องกันระหว่างความรู้สึก ความคิด ความเข้าใจ และพฤติกรรม เมื่อไรก็ตามที่บุคคลต้องกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยที่การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่เขาไม่เชื่อถือ อึดอัดใจ เนื่องจากการกระทำนั้นไม่สอดคล้องกับความเชื่อ ในกรณีนี้บุคคลจะเกิดความขัดแย้งขึ้น เนื่องจากความเข้าใจของคนเกิดขัดแย้งกัน บุคคลจึงต้องพยายามทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อลดความขัดแย้งนั้น วิธีการหนึ่งก็คือเปลี่ยนความเชื่อหรือทัศนคติของตนให้สอดคล้องกับการกระทำของตน

3. การถูกบังคับให้ยินยอม การถูกบังคับขู่ขู่หรือลงโทษมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติเช่นกัน แต่มักจะสำเร็จเฉพาะการเปลี่ยนทัศนคติทางองค์ประกอบด้านพฤติกรรมเท่านั้น เช่น การบังคับในลักษณะของกฎข้อบังคับ กฎหมาย บทบัญญัติต่าง ๆ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอิทธิพลของกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก บุคคลอาจเปลี่ยนทัศนคติคล้ายตามกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ เช่น เมื่อบุคคลเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มซึ่งอาจจะขัดแย้งกับทัศนคติเดิมที่มีอยู่ ทำให้เกิดภาวะตึงเครียดในการที่จะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของตน ในภาวะเช่นนี้จึงทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติไปตามสภาพการณ์นั้น

5. การเสริมแรงและการลงโทษ เมื่อบุคคลมีประสบการณ์ที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเนื่องจากการได้รับการเสริมแรง บุคคลจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น และในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเนื่องจากถูกลงโทษ บุคคลก็จะมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งนั้น

6. การสื่อสารมวลชน สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนไม่ว่าจะเป็นคำแถลงการณ์ทางวิทยุ ทางหนังสือ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ รวมทั้งโทรทัศน์และภาพยนตร์ แต่อย่างไรก็ดีสื่อมวลชนเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนทัศนคติได้มากน้อยแค่ไหนนั้น ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ

⁵⁸ ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. จิตวิทยาทั่วไป, หน้า 243-244.

- แหล่งข้อมูล (Source) เราจะต้องพิจารณาที่ลักษณะของผู้ให้ข้อมูล เช่น เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความน่าเชื่อถือ มีเสน่ห์น่าฟังพอใจ มีความคุ้นเคยกับผู้รับข้อมูล มีท่าที่เป็นศัตรูหรือเป็นผู้มีอำนาจคุณสมบัติเหล่านี้จะมีส่วนในการยอมรับข้อมูลของผู้รับข้อมูลอย่างมาก

- วิธีให้หรือเสนอข้อมูล (Channel) การเสนอข้อมูลนั้นเป็นการเสนอข้อมูลด้านดีหรือไม่ดีเพียงด้านหนึ่งเท่านั้น หรือว่าเสนอข้อมูลทั้งด้านดีและไม่ดีพร้อมกัน วิธีการให้ข้อมูลที่ต่างกันจะมีผลทำให้ทัศนคติของบุคคลต่างกันไปด้วย

- ลักษณะข้อมูล (Message) ลักษณะของข้อมูลเป็นอย่างไร เช่น กระตุ้นให้เกิดความกลัว ซึ่งให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมในสังคม เป็นต้น

- ผู้รับข้อมูล (Audience) ผู้รับข้อมูลมีลักษณะและคุณสมบัติอย่างไร เช่น เพศ อายุ สติปัญญา การศึกษา ประสบการณ์เดิมของผู้รับข้อมูล บุคลิกภาพของผู้รับข้อมูล เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavior)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ กล่าวว่⁵⁹ พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ได้ เช่น การทำงานของหัวใจ การทำงานของกล้ามเนื้อ การเดิน การพูด การคิด ความรู้สึก ความชอบ ความสนใจ เป็นต้น

ประสาธ อิศรปริดา กล่าวว่⁶⁰ พฤติกรรมหมายถึง กิริยาอาการ การกระทำ หรือกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์หรือสัตว์ ซึ่งกิจกรรมหรือการกระทำนั้นอาจเป็นการกระทำที่เฉพาะเจาะจงหรือไม่ก็ได้ หรืออาจเป็นกิจกรรมที่แสดงออกให้ปรากฏเห็นได้ (Overt Behavior) หรือเป็นอากัป กิริยาอาการภายในซึ่งผู้อื่นไม่สามารถสังเกตเห็น หรือสังเกตเห็นได้ยาก (Invert Behavior) เช่น ความรู้สึก การจำ การคิด ฯลฯ

⁵⁹ ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทัศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ : โอเคียนส ไตร์, 2526, หน้า 15.

⁶⁰ ประสาธ สุวรรณ. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กราฟฟิค อาร์ต, 2522, หน้า 15.

องค์ประกอบของพฤติกรรม⁶¹

1. พฤติกรรมด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการรู้ การจำ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาความสามารถและทักษะทางสติปัญญา การใช้วิจารณญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ พฤติกรรมด้านพุทธิปัญญานี้ ประกอบด้วยความสามารถระดับต่าง ๆ ซึ่งเริ่มต้นจากการรู้ในระดับง่าย ๆ และเพิ่มการใช้ความคิดพัฒนาสติปัญญามากขึ้นเรื่อย ๆ

2. พฤติกรรมด้านทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึก ความชอบ (Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึง ความสนใจ ความรู้สึก ทำที่ ความชอบไม่ชอบ การให้คุณค่า การรับการเปลี่ยนแปลง หรือ ปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถืออยู่ พฤติกรรมด้านนี้ยากต่อการอธิบายเพราะเกิดภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งจะต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดพฤติกรรมเหล่านี้ เพราะความรู้สึกภายในของคนนั้นยากต่อการที่จะวัดจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอก

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) พฤติกรรมนี้เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกจะสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรืออาจจะเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้า คือ บุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันที แต่คาดคะเนว่าอาจปฏิบัติในโอกาสต่อไป

การนำแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่ออธิบายในส่วนของการศึกษาความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะอธิบายถึงค่านิยม องค์ประกอบที่สำคัญ และลักษณะของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมแต่ละประเภทของมนุษย์

7. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) กล่าวว่า⁶² ทฤษฎี KAP นี้ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) พฤติกรรม (Practice) ของผู้รับสาร ที่อาจจะมีผลกระทบต่อสังคม โดยมีหลักการว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ความเข้าใจดีทัศนคติก็น่าจะเปลี่ยน เมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว จะมีการยอมรับปฏิบัติ หรืออาจกล่าวได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านการสื่อสาร สามารถนำการพัฒนาไปสู่ชุมชนได้โดยการศึกษาความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Practice) ของผู้รับสารว่าเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ เพราะอะไร นอกจากนี้

⁶¹ ประภาเพ็ญ สุวรรณ. เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-3.

⁶² สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. เรื่องเดียวกัน, 118-125.

ยังศึกษาถึงความสัมพันธ์ในลักษณะสายโซ่ที่เริ่มจากความรู้ไปสู่ทัศนคติ และกลายเป็นพฤติกรรมต่อไป

ความรู้ (Knowledge) หมายถึงการรับรู้จากประสบการณ์โครงสร้าง หน้าที่ สิ่งของ บุคคล ที่เกิดจากการสังเกต ประสบการณ์ การศึกษา ค้นคว้า ดังนั้นความรู้เป็นผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์และผลกระทบต่อผู้รับสารในเชิงความรู้ในแนวความคิดทางการสื่อสารนั้น อาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ ดังนี้

1. **การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution)** ผู้รับสารมักแสวงหาข่าวสารอยู่เสมอ จึงต้องอาศัยสื่อต่าง ๆ เพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของคน

2. **การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation)** ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้นส่วนมากใช้กับการเผยแพร่นวัตกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับ

3. **การกำหนดวาระ (Agenda Setting)** เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อ (Media) กระจายออกไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับค่านิยมของสังคมแล้วผู้รับสารก็จะเลือกสรรข่าวสารนั้น

4. **การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of the Belief System)** การสื่อสารในสังคมมักกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน

5. **การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification)** ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริง ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนั้นการเกิดความรู้ระดับใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกลึกซึ้ง ซึ่งมีผลมาจากการสังสมประสบการณ์ เกิดความคิด ความรู้สึกหรืออาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นบ่อเกิดทัศนคติ

ทัศนะหรือทัศนคติ (Attitude) เป็นคำที่สับสนในความหมายแม้จะยอมรับกันทั่วไปว่า ทัศนะสามารถเป็นดัชนี (Index) ว่า บุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุ หรือสิ่งแวดล้อม โดยทัศนะนั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนะจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นพรมแดนเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับพฤติกรรม สำหรับนิยามของทัศนะนี้ นักวิชาการมีความเห็นแตกต่างกันออกไป โดยนักวิชาการส่วนหนึ่งเห็นว่า ทัศนะ ประกอบด้วย ความรู้ ความรู้สึก พฤติกรรม ทำให้นิยามของทัศนะกลายเป็นผลรวมของความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม สำหรับนักวิชาการส่วนหนึ่งใช้ทัศนะในความหมายที่เป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งในประเด็นนี้ ทัศนะจะเป็นเพียง Affective หรือ Emotional หรือ Feeling เท่านั้น

สำหรับในทฤษฎี KAP นั้น ทักษะเป็นผลกระทบที่เกิดจากสารสนเทศที่ส่งออกไป เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกซัดหรือห่างต่อสารสนเทศนั้น ๆ ความใกล้ชิดหรือความห่าง หมายถึง องศา (ความเข้มข้น) ของความวิตกกังวลหรือความผูกพันในประเด็นที่มากระทบผู้รับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

พฤติกรรม (Practice) เป็นการแสดงออกของบุคคลหรือการกระทำของคน โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของความรู้และทัศนคตินี้ เกิดจากความแตกต่างในการเปิดรับข่าวสาร โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรม สามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ การใช้การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวพฤติกรรม มีวิธีการ ดังนี้

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotion Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นตัวในการติดตามไม่ว่าจะเป็นภาพหรือเสียง
2. การเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ทำให้เกิดการยอมรับได้
3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เพื่อให้เกิดความศรัทธาเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม
4. การให้รางวัล (Reward) เพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกสินค้าที่ห้อนั้น ๆ

นอกจากนี้ Rogers⁶³ ได้กล่าวเกี่ยวกับการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่า การสื่อสารก่อให้เกิดผล 3 ประการ คือ

1. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้รับสาร
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร
3. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร

การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่องกันเมื่อผู้รับสาร ได้รับข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และความรู้ความเข้าใจนี้จะทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ จนกระทั่งก่อให้เกิดพฤติกรรมตามมา

โรเจอร์ (Rogers) ได้อธิบายอีกว่า ทัศนคติกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป นั่นคือ เมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติในทางบวกต่อ

⁶³ ศรีชัย สิงห์ทน. “ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 34.

สิ่งที่เผยแพร่ไปแล้ว แต่ในการยอมรับปฏิบัติ อาจมีผลในทางตรงข้ามกันได้ จึงทำให้เกิดช่องว่างของความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP – GAP) ขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ โรเจอร์ (Rogers) ได้เสนอวิธีแก้ไข 4 วิธี ดังนี้

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการต่อกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น และเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงถึงวิธีปฏิบัติต่อวัฏกรรมนั้น
2. ให้คำแนะนำให้การปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปติดต่อกับสมาชิกที่ต้องการรับวัฏกรรมนั้นอย่างใกล้ชิด
3. ให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับวัฏกรรมหรือยอมรับปฏิบัติ ทำให้เกิดการจูงใจแก่บุคคลอื่นที่ยังไม่ยอมรับต่อวัฏกรรมนั้น
4. การใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจโดยใช้สื่อบุคคลที่เป็นผู้นำความคิดไปติดต่อกับสมาชิกเพื่อโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับปฏิบัติ

โดยสรุป แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP) นี้ เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับ อันเนื่องมาจากผู้รับสารนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมกับการสื่อสาร หากการส่งสารและการกระจายวัฏกรรมจำเป็นต้องผ่านการสื่อสารสังคมแล้ว ผลของการส่งสารและการกระจายวัฏกรรม ก็สามารถวัดได้จากการสำรวจความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP) ซึ่งนิยมกระทำกันมาก และงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งเป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้รับสารคือนักท่องเที่ยวท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ทฤษฎี KAP จึงสามารถอธิบายในส่วนของการศึกษา ความรู้ ทักษะ พฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

8. แนวคิดนิเวศนิเทศ สื่อมวลชนเพื่อโลกและชีวิต⁶⁴

สมควร กวียะ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้นพบใหม่ทางวิทยาศาสตร์กับสังขรณ์ของศาสนาตะวันออก เกิดแนวคิดที่สถานอีกแนวหนึ่ง เป็นแนวคิดที่ว่า สื่อมวลชนและนักโฆษณาจะต้องไม่แยกตนเองออกจากชะตากรรมของชีวิตมนุษย์และชีวิตโลก แต่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อนุษย์ สังคมมนุษย์ และโลก โดยการเสนอข่าวสารและทำการโฆษณาผลิตภัณฑ์หรือองค์การ ในแนวทางที่จะเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต และรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ (Eco – System) สื่อมวลชนและบริษัทโฆษณาจะต้องแปรสภาพจาก “กระบอกเสียงหรือสุนัขล่าเนื้อของวงการธุรกิจ

⁶⁴ สมควร กวียะ. การสื่อสารมวลชน บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ. 2540, น.185 – 193.

และอุตสาหกรรมเชิงลบ” มาเป็น “ประชากรของมวลชน” ที่คอยสอดส่องดูแลอันตรายที่กำลังเกิดขึ้นแก่ชีวิตและโลก ทั้งให้ความสว่างเกี่ยวกับการพัฒนาที่สมดุลและปลอดภัยของชีวิตและพิภพของเราที่หามาทดแทนไม่ได้อีกแล้วเกิดเป็นแนวคิดที่เรียกว่า **นิเวศนิเทศ (Eco – Communication)**

จากแนวคิดนิเวศนิเทศ สื่อมวลชนเพื่อโลกและชีวิต ได้ระบุว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นนอกเหนือจากธรรมชาติ เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นรับรู้ ขอมรับ หรือปฏิบัติ ซึ่งวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน อาจแบ่งแยกได้ดังนี้ คือ การกิน, การอยู่, การป้องกันและรักษาโรค, การเดินทาง, การทำงาน, การผลิต, การนับถือศาสนา, การบันเทิง สันทนาการ, การกีฬา, การแต่งกาย, การชื่นชมศิลปะ (Art Appreciation) กำลังประสบปัญหาในการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เลวลงและเป็นอันตรายต่อชีวิตของมนุษย์และโลก

จากบทความของ ดร.เมธี ครองแก้ว⁶⁵ ได้กล่าวว่า “คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดงาน และสิ่งแวดล้อมกำลังเสื่อมโทรมอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมการผลิตและการบริโภค รวมทั้งแนวทางพัฒนาประเทศที่มุ่งหวังความเติบโตทางวัตถุ โดยมีได้คำนึงถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศและระบบชีวิตของมนุษย์ แม้ความเติบโตส่วนรวมจะมองเห็นได้จากตัวเลขในเชิงเศรษฐกิจแต่คุณภาพชีวิตของพลเมืองส่วนใหญ่กำลังทรุดโทรมลงไปทุกที ความสุขของชีวิตลดลงไปอย่างไม่น่าเชื่อ ปัญหาทางร่างกาย จิตใจ สิ่งแวดล้อม และทางสังคมได้ถูกถามออกไปจนอยู่ในระดับที่น่ากลัว”

โดยสาเหตุที่เป็นรากเหง้าแห่งปัญหาทางวัฒนธรรมที่กำลังเกิดขึ้น คือ การแข่งขันกันผลิตเพื่อหวังผลที่เป็นตัวเงิน ภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่เสรีที่เปิดโอกาสให้บริษัทใหญ่ ธุรกิจใหญ่ (Big Corporation and Big Business) มุ่งผลิตสินค้าโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยรัฐหรือสาธารณชนไม่สามารถกำกับควบคุมได้ ดังจะเห็นได้จากความเติบโตของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ยานยนต์ที่ใช้น้ำมัน อาคารสูงที่ขาดความปลอดภัย สถานประกอบการที่บุกรุกพื้นที่สาธารณประโยชน์หรือแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งการผลิตและการแพร่หลายจากอุตสาหกรรมเหล่านี้ ได้เข้ามาครอบงำและแปรเปลี่ยนวัฒนธรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างประเทศไทย ค่านิยมและพฤติกรรมต่าง ๆ อาทิ การกิน การอยู่ และบันเทิงสันทนาการ กำลังวิวัฒนาการไปในทิศทางที่เป็นผลผลต่อคุณค่าของชีวิตมากยิ่งขึ้น

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน.

สิ่งที่ช่วยให้ผลกระทบในทางลบที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมแพร่หลายออกไปอย่างรวดเร็ว คือ การบริหารธุรกิจ การสื่อสารมวลชนและการโฆษณา ได้เข้ามาผลักดันสนับสนุนให้อุตสาหกรรมเชิงลบเติบโตอย่างไม่มีสิ่งใดมาหยุดยั้งได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนและบริษัทโฆษณาได้กลายเป็นเครื่องมือของอุตสาหกรรมดังกล่าวโดยไม่รู้ตัว เพราะส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาแต่เทคนิค และกลยุทธ์ของการสื่อสารมวลชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยไม่คำนึงว่าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ จะมีผลกระทบต่อชีวิต สิ่งแวดล้อมและต่อโลกทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การนำเสนอข่าวสารมอมเมาถึงที่ตอบสนองความต้องการทางวัตถุของผู้บริโภค ทำให้ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของประชาชน ถูกหล่อหลอมให้มีรูปแบบและลักษณะที่ส่งเสริมอุดหนุนอุตสาหกรรมเชิงลบ

แม้แต่แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม (Cultural Globalization) ก็ถูกสื่อมวลชนชี้้นำให้เข้าใจว่าวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศไทยนั้นเป็นวัฒนธรรมของโลก ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ตะวันตก ซึ่งทำให้ประชาชนถูกหล่อหลอมเป็นตะวันตก (Westernization) หรือเป็นอเมริกัน (Americanization) มากกว่าจะเป็นโลกาภิวัตน์

ดังนั้นสื่อมวลชน ซึ่งเป็นผู้นำเสนอข้อมูลสารไปยังประชาชน จึงควรมีความรับผิดชอบ ต่อมนุษยชาติ สังคมมนุษยและโลก ด้วยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม นำเสนอความเป็นจริงของอุตสาหกรรมที่เป็นผลกระทบทางลบต่อมนุษย และเลือกนำเสนอสิ่งที่สร้างสรรค์ ไม่ตกเป็นเครื่องมือของอุตสาหกรรมที่เห็นแก่ผลการผลิตเพียงอย่างเดียวโดยไม่มี ความรับผิดชอบต่อมนุษยและโลก

การนำแนวคิดนิเวศนิเทศ สื่อมวลชนเพื่อโลกและชีวิต (Eco - Communication) มาใช้อธิบายการศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย สามารถอธิบายถึงแนวทางเผยแพร่เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลจนได้รับความนิยมนับเป็นจำนวนมากจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ต้องอาศัยสื่อมวลชนที่ให้ความสำคัญ คำนึงถึงปัญหาสภาวะแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการให้การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการให้ความร่วมมือในการนำเสนอข่าวสารการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีผลต่อระบบนิเวศและประชาชน ไปยังประชาชนในสังคมต่อไป

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า งานวิจัยเรื่องนี้เพียงมีการทำวิจัยอย่างจริงจัง โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ และงานวิจัยในสถาบันการศึกษามีเพียงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เท่านั้น ซึ่งในช่วงดังกล่าวยังมิได้มีการกำหนดให้ใช้คำว่า Ecotourism หมายถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งทำให้การศึกษาในช่วงแรกเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เท่านั้น และมีเพียงแนวคิดและทฤษฎี วิธีการศึกษาวิจัยที่มีความคล้ายคลึงกันและสามารถนำมาอ้างอิงได้

ศรัณย์ สิงห์ทน⁶⁶ ได้ศึกษาความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร และทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร

กนกวรรณ มณจิริราช⁶⁷ ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมด้านป่าไม้ กับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของเยาวชนในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านป่าไม้ทางสื่อวิทยุ มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ แต่การเปิดรับสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อบุคคล ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ ส่วนเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้พบว่า การเปิดรับข่าวสารป่าไม้จากทุกสื่อ คือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุและสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้ และยังพบว่า การเปิดรับข่าวสารป่าไม้จากสื่อโทรทัศน์ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ แต่จากการเปิดรับจากสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์มากที่สุด และความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ แต่ความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้

⁶⁶ ศรัณย์ สิงห์ทน. เรื่องเดียวกัน.

⁶⁷ กนกวรรณ มณจิริราช. "พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมด้านป่าไม้ กับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของเยาวชนในจังหวัดกาญจนบุรี." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, บทคัดย่อ.

บุษบา ภู่งกุล⁶⁸ ได้ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะคิดต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อและทักษะคิดต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ได้ โดยทักษะคิดมีอิทธิพลในทางลบ ในขณะที่พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลในทางบวก โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้มากที่สุด คือ โทรทัศน์

กรรณา เชาชาติวงศ์ ณ อยุธยา⁶⁹ ได้ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับทักษะคิดต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวตัวอย่างของชาวบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ความทันสมัยของบุคคลและความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับทักษะคิดที่มีต่อการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวตัวอย่าง

พิศศิลป์ จิตนาวสาร⁷⁰ ได้ศึกษาการปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนของประชาชนในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่าพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยเฉพาะสื่อบุคคลที่เป็นผู้นำความคิดในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากมีความคล้ายคลึงกับผู้รับสาร ในด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

⁶⁸ บุษบา ภู่งกุล. “พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, บทคัดย่อ.

⁶⁹ กรรณา เชาชาติวงศ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสื่อสาร ความทันสมัย ความเชื่อถือเจ้าหน้าที่พัฒนาที่มีต่อทัศนคติการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ตัวอย่างของชาวบ้านปราสาท ต. ปราสาท อ. โนนสูง จ. นครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528, บทคัดย่อ.

⁷⁰ พิศศิลป์ จิตนาวสาร. “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิดและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ของประชาชนในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, บทคัดย่อ.

บุญลือ คชเสนีย์⁷¹ ศึกษาความรู้ และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล กรณีเกาะเสม็ด จ.ระยอง พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง และผู้ประกอบการอาชีพหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะมีความรู้มากกว่าผู้ที่มิอาชีพหลักไม่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และประชาชนที่มีการศึกษาสูง มีความตระหนักมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ และประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีพฤติกรรมมารับข่าวสารในระดับปานกลาง

ศกลวรรณ พาเรือง⁷² ศึกษาถึงองค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะปัจจัยทางประชากรศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา คือตัวแปรชั้นปี สาขาวิชาที่ศึกษา ภูมิลำเนา และบุคคลที่อาศัยด้วย โดยผู้ที่มิภูมิลำเนาอยู่ในเขตชนบทจะมีพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อในเรื่องทั่ว ๆ ไป และเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด และมีความเข้าใจเนื้อหามากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุ สำหรับปัจจัยด้านความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

พีระนันท์ บุรณะโสภณ⁷³ ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า บุคคลที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกันจะมีความแตกต่างกันในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อ

⁷¹ บุญลือ คชเสนีย์. "ความรู้ ความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล และศึกษาเฉพาะกรณีเฉพาะเสม็ด จังหวัดระยอง." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, บทคัดย่อ.

⁷² ศกลวรรณ พาเรือง. "องค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540, บทคัดย่อ.

⁷³ พีระนันท์ บุรณะโสภณ. "พฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538, บทคัดย่อ.

มากที่สุด คือ ทักษะคิดต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ การเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ แผ่นพับและการจัดงานนิทรรศการ ตามลำดับ

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ เป็นการศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งตรงกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย จึงสามารถนำงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงนี้มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ทั้งในส่วนของแนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย ได้อย่างดี

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษาการเปิดรับข่าวสารความรู้ทัศนคติ พฤติกรรม ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้การวัดแบบครั้งเดียว (One-Shot Descriptive Study) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้การประมวลผลข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS

ประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวโดยส่วนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ปีละประมาณ 800,000 คน¹ (อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, กรมป่าไม้) และจากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า มีผู้เยี่ยมชม (นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว) ที่เดินทางเข้าสู่บริเวณชายหาดบางแสน จ. ชลบุรี ในปี พ.ศ. 2542 จำนวน 917,609 คน² รวมจำนวนประชากร (ทั้ง 2 แห่ง) ทั้งสิ้นปีละประมาณ 1,717,609 คน

¹ รายงานประจำปีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้, 2542.

² สถิติการท่องเที่ยวภาคตะวันออก กองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 140.

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. จำนวนกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีอ้างอิงตารางสำเร็จของ Taro Yamane จากจำนวนประชากร ราย ผู้วิจัยกำหนดความเชื่อมั่นไว้ที่ระดับ 95% และความผิดพลาดไม่เกิน 5% จำนวนตัวอย่างที่ใช้คือ 400 ราย (Taro Yamane, หน้า 886)³ โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 200 ราย และนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จำนวน 200 ราย

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) ด้วยการแบ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 2 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ นักท่องเที่ยวชาวไทยบริเวณชายหาดบางแสน โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย ดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 200 ราย แบ่งเป็น ชาย 100 คน หญิง 100 คน โดยกำหนดสัดส่วนดังนี้

- กลุ่มนักท่องเที่ยวบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จำนวน 100 ราย แบ่งเป็น ชาย 50 คน หญิง 50 คน
- กลุ่มนักท่องเที่ยวบริเวณผากล้วยไม้ (จุดที่พักแรม) จำนวน 100 ราย แบ่งเป็น ชาย 50 คน หญิง 50 คน

2.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยบริเวณชายหาดทะเลบางแสน จำนวน 200 ราย โดยจะทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่บริเวณชายหาดสาธารณะ แบ่งเป็น ชาย 100 คน หญิง 100 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากสมมติฐานของการวิจัยทั้ง 6 ข้อ ได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรอิสระ คือ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรตาม คือ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

³ ประคอง กรรณสูต. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, หน้า 325.

สมมติฐานข้อที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรอิสระ คือ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรตาม คือ ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานข้อที่ 3 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรอิสระ คือ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานข้อที่ 4 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรอิสระ คือ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรตาม คือ ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานข้อที่ 5 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรอิสระ คือ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สมมติฐานข้อที่ 6 ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรอิสระ คือ ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-Ended Questionnaire) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วนด้วยกันดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบ 5
ตัวเลือก จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามที่วัดทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบ 5 ตัวเลือก จำนวน
๖ ข้อ

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามที่วัดพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบ 5 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ
และเลือกตอบ 19 ตัวเลือก จำนวน 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 11 ข้อ,

ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยไปสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการที่ปรึกษา
และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อตรวจสอบความ
เที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อขอคำแนะนำ
ในการแก้ไขปรับปรุง

2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยจะต้องมีการนำไปทดลองใช้ (Pre-test) ก่อน 30 ชุดกับ
ผู้ที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และผู้ที่เคยเดินทางท่องเที่ยวบริเวณชายหาด
ทะเลบางแสน ที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบว่า
คำถามในแต่ละข้อแต่ละตอนของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ และ
คำถามมีความเหมาะสมหรือไม่ มีความยากง่ายเพียงใด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

การทดสอบความเชื่อถือได้ในส่วนของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้วิธีการหาค่าความเชื่อถือได้
โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของครอนบาช (Cronbach) สำหรับแบบสอบถาม
ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า⁴

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[\frac{1 - \sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

เมื่อ k	=	จำนวนข้อสอบ
S_i^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
S_x^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ผลจากการคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามในส่วนของ การเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่ากับ .7827

ผลจากการคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามในส่วนของทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่ากับ .8630

ผลจากการคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามในส่วนของพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่ากับ .8097

การทดสอบความเชื่อถือได้ในส่วนของความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้วิธีหาค่าความเชื่อถือได้ โดยใช้สูตร คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson's Method) สำหรับแบบทดสอบที่มีให้คะแนนแต่ละข้อเป็น 0, 1⁵ ดังนี้

$$KR21 : r_{xx} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\bar{X} (k-\bar{X})}{kS_x^2} \right]$$

r_{xx}	=	สัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยง
k	=	จำนวนข้อสอบในแบบทดสอบ
S_x^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ถูกทดสอบทั้งหมด
\bar{X}	=	มัธยิมเลขคณิตของคะแนนผู้ทดสอบทั้งหมด

ผลจากการคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามในส่วนของความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่ากับ .8927

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และชายหาดทะเลบางแสน โดยให้นักท่องเที่ยวตอบแบบสอบถามเอง ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 2 สัปดาห์

เกณฑ์การให้คะแนน

1. การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป็นการวัดระดับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ จากคำถามจำนวน 7 ข้อ ซึ่งได้กำหนดค่าคะแนนไว้ 5 ระดับดังนี้

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
พอสมควร	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

โดยมีเกณฑ์การแบ่งระดับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อทุกชนิดออกเป็น 5 ระดับคือ

คะแนนต่ำกว่า 1.50	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารน้อยที่สุด
คะแนนระหว่าง 1.50-2.49	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารน้อย
คะแนนระหว่าง 2.50-3.49	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารพอสมควร
คะแนนระหว่าง 3.50-4.49	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารมาก
คะแนนระหว่าง 4.50-5.00	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารมากที่สุด

2. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การวัดค่าตัวแปรเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากคำถามจำนวน 10 ข้อ ในลักษณะของคำถามแบบถูกผิด ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามตอบถูกต้องจะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดจะได้ 0 คะแนน โดยคะแนนต่ำสุดที่จะเป็นไปได้คือ 0 คะแนน และคะแนนสูงสุดที่จะเป็นไปได้คือ 10 คะแนน

ผลรวมของคะแนนทั้ง 10 ข้อ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะนำมาหาค่าเฉลี่ยและแปรความหมายค่าเฉลี่ยของความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

คะแนนน้อยกว่า 5.0 คะแนน หมายถึง มีความรู้^{น้อย}
 คะแนนระหว่าง 5.0-7.5 คะแนน หมายถึง มีความรู้^{ปานกลาง}
 คะแนนมากกว่า 7.5 คะแนน หมายถึง มีความรู้^{มาก}

3. ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การวัดค่าตัวแปรทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale จากข้อความ 10 ข้อความ ที่เป็นข้อความเชิงบวกจำนวน 6 ข้อ แบบเชิงลบจำนวน 4 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับความคิดเห็น	เชิงบวก	เชิงลบ	
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1	คะแนน
เห็นด้วย	4	2	คะแนน
เฉย ๆ	3	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5	คะแนน

นำผลรวมของคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับของทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

คะแนนน้อยกว่า 1.50	หมายถึง	มีทัศนคติในเชิงลบอย่างมาก
คะแนนระหว่าง 1.50-2.49	หมายถึง	มีทัศนคติในเชิงลบ
คะแนนระหว่าง 2.50-3.49	หมายถึง	มีทัศนคติเป็นกลาง
คะแนนระหว่าง 3.50-4.49	หมายถึง	มีทัศนคติในเชิงบวก
คะแนนระหว่าง 4.50-5.00	หมายถึง	มีทัศนคติในเชิงบวกอย่างมาก

4. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป็นการวัดพฤติกรรมโดยการให้คะแนนความบ่อยครั้งในการทำพฤติกรรมที่สอดคล้องหรือการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถาม จากคำถามจำนวน 10 ข้อ โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนไว้ 5 ระดับดังนี้

บ่อยที่สุด	5	คะแนน
บ่อย	4	คะแนน

พอสมควร	3	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	1	คะแนน

โดยผลรวมของคะแนนทั้งหมดจะนำมาหาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

คะแนนน้อยกว่า 1.50	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยที่สุด
คะแนนระหว่าง 1.50-2.49	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย
คะแนนระหว่าง 2.50-3.49	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง
คะแนนระหว่าง 3.50-4.49	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก
คะแนนระหว่าง 4.50-5.00	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

เมื่อนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบคำถามทั้งหมดแล้ว จึงนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความเรียบร้อยว่าคำตอบมีความสมบูรณ์ทุกข้อ ทุกส่วนหรือไม่ จากนั้นจึงทำการลงรหัส (Coding) ข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูล ส่วนตัว คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ปริมาณการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยหาค่าร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย และนำเสนอข้อมูลด้วยตารางแจกแจงความถี่

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติดังนี้คือ

การทดสอบสมมติฐานข้อ 1-6 ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ ทัศนคติ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการมีส่วนร่วมเผยแพร่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS FOR
WINDOWS (Statistical Package for the Social Science) ✓

DRPU

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย” จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 – 30 มิถุนายน 2544 โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน สามารถนำเสนอข้อมูลได้ดังนี้

ตอนที่ 1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบาย

- 1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา
- 1.2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 1.3 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 1.4 ทักษะต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 1.5 พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 2. การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน เป็นเพศชาย 200 คนและเพศหญิง 200 คน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	200	50.0
หญิง	200	50.0
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่ทำการสำรวจทั้งในส่วนของบริษัทชายหาดบางแสนและบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นเพศชายและเพศหญิงเท่ากัน คือ เพศละ 50 %

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 20 ปี	97	24.3
21 – 30 ปี	186	46.5
31 – 40 ปี	76	19.0
41 – 50 ปี	25	6.3
51 – 60 ปี	14	3.5
60 ปี ขึ้นไป	2	0.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมาคือ ไม่เกิน 20 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และ อายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	62	15.5
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.หรือเทียบเท่า	123	30.8
ระดับอนุปริญญา / ปวส.หรือเทียบเท่า	54	13.5
ระดับปริญญาตรี	144	36.0
อื่น ๆ	17	4.3
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.หรือเทียบเท่า จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ระดับอนุปริญญา/ปวส.หรือเทียบเท่า จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 และอื่น ๆ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 (ปริญญาโท) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการประกอบอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	51	12.8
ลูกจ้าง	148	37.0
พ่อค้า,แม่ค้า	13	3.3
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	41	10.3
นักเรียน, นิสิต, นักศึกษา	130	32.5
พ่อบ้าน, แม่บ้าน	10	2.5
อื่น ๆ	7	1.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพลูกจ้าง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาคือ นักเรียน นิสิต นักศึกษา จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 อาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 อาชีพพ่อค้า แม่ค้า จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 อาชีพพ่อบ้าน แม่บ้าน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และอาชีพอื่น ๆ (ไม่มีอาชีพ) จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 ตามลำดับ

1.2 การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวัดการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ ทั้งจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล ผู้วิจัยได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในลักษณะประเมินค่าของการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่างที่กำหนดไว้ 9 ข้อ โดยแต่ละข้อจะมีคำตอบ 5 ตัวเลือก ซึ่งได้แก่ มากที่สุด มาก พอสมควร น้อย น้อยที่สุด กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกที่ตรงกับระดับการเปิดรับข่าวสารของตนเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
พอสมควร	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

ผลรวมของคะแนนทั้ง 10 ข้อ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จะนำมาหาค่าเฉลี่ยและแปรความหมายของการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	1.50	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารน้อยที่สุด
คะแนนระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารน้อย
คะแนนระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารพอสมควร
คะแนนระหว่าง	3.50 - 3.49	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารมาก
คะแนนระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารมากที่สุด

จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวชาวไทยบริเวณชายหาดบางแสน และบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 400 คน ปรากฏผลดังที่แสดงไว้ ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่าร้อยละการเปิดข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	\bar{X}	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวบางแสน	92 (46.0)	55 (27.5)	41 (20.5)	9 (4.5)	3 (1.5)	200 (100)	4.120	.9851
นักท่องเที่ยวเขาใหญ่	82 (41.0)	56 (28.0)	48 (24.0)	13 (6.5)	1 (0.5)	200 (100)	4.025	.9794
รวม	174 (43.5)	111 (27.8)	89 (22.3)	22 (5.5)	4 (1.0)	400 (100)	4.073	.9822

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาเป็นระดับมาก 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 ระดับพอสมควร 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 ระดับน้อย 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 และระดับน้อยที่สุด 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 4.073 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .9822 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์เฉลี่ยในระดับมาก

ตารางที่ 6 แสดงค่าร้อยละของการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อวิทยุ

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	— X	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอ สมควร	น้อย	น้อย ที่สุด			
นักท่องเที่ยวบางแสน	7 (3.5)	51 (25.5)	93 (46.5)	37 (18.5)	12 (6.0)	200 (100)	3.020	.9076
นักท่องเที่ยวเขาใหญ่	17 (8.5)	45 (84)	84 (42.0)	36 (18.0)	18 (9.0)	200 (100)	3.035	1.053
รวม	24 (6.0)	96 (24.0)	177 (44.3)	73 (18.3)	30 (7.5)	400 (100)	3.028	.9819

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อวิทยุส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอสมควร 177 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 รองลงมาเป็นระดับมาก 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 ระดับน้อย 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 ระดับน้อยที่สุด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 และระดับมากที่สุด 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อวิทยุของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.028 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .9819 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อวิทยุเฉลี่ยในระดับพอสมควร

ตารางที่ 7 แสดงค่าร้อยละของการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อหนังสือพิมพ์

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	\bar{X}	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวบางแสน	26 (13.0)	49 (24.5)	85 (42.5)	25 (12.5)	15 (7.5)	200 (100)	3.230	1.069
นักท่องเที่ยวเขาใหญ่	19 (9.5)	56 (28.0)	72 (36)	40 (20.0)	13 (6.5)	200 (100)	3.140	1.052
รวม	45 (11.3)	105 (26.3)	157 (39.3)	65 (16.3)	28 (7.0)	400 (100)	3.185	1.060

จากตาราง 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอสมควร 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมาเป็นระดับมาก 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 ระดับน้อย 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 ระดับมากที่สุด 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และระดับน้อยที่สุด 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อหนังสือพิมพ์ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.185 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.060 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อหนังสือพิมพ์เฉลี่ยในระดับพอสมควร

ตารางที่ 8 แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อ นิตยสาร

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	X	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวบางแสน	14 (7.0)	41 (20.5)	67 (33.5)	42 (21.0)	36 (18.0)	200 (100)	2.775	1.171
นักท่องเที่ยวเขาใหญ่	39 (19.5)	67 (33.5)	59 (29.5)	24 (12.0)	11 (5.5)	200 (100)	3.495	1.102
รวม	53 (13.3)	108 (27.0)	126 (31.5)	66 (16.5)	47 (11.8)	400 (100)	3.135	1.192

จากตาราง 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อ นิตยสารส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอสมควร 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมาเป็นระดับมาก 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 ระดับน้อย 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ระดับมากที่สุด 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และระดับน้อยที่สุด 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อ นิตยสารของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.135 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.192 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อ นิตยสารเฉลี่ยในระดับพอสมควร

ตารางที่ 9 แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ,เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	— X	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวยางแสน	7 (3.5)	14 (7.0)	41 (20.5)	69 (34.5)	69 (34.5)	200 (100)	2.105	1.068
นักท่องเที่ยวยางใหญ่	10 (5.0)	29 (14.5)	70 (35)	63 (31.5)	28 (14.0)	200 (100)	2.650	1.050
รวม	17 (4.3)	43 (10.8)	111 (27.8)	132 (33.0)	97 (24.3)	400 (100)	2.377	1.092

จากตาราง 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ,เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาเป็นระดับพอสมควร 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 ระดับน้อยที่สุด 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 ระดับมาก 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 และระดับมากที่สุด 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ้าหน้าที่ของรัฐของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.377 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.092 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อมวลชนเฉลี่ยในระดับน้อย

ตารางที่ 10 แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	\bar{X}	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวบางแสน	10 (5.0)	17 (8.5)	45 (22.5)	67 (33.5)	61 (30.5)	200 (100)	2.240	1.126
นักท่องเที่ยวเขาใหญ่	5 (2.5)	28 (14.0)	74 (37.0)	55 (27.5)	38 (19.0)	200 (100)	2.535	1.031
รวม	15 (3.8)	45 (11.3)	119 (29.8)	122 (30.5)	99 (24.8)	400 (100)	2.387	1.088

จากตาราง 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาเป็นระดับพอสมควร 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 ระดับน้อยที่สุด 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 ระดับมาก 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และระดับมากที่สุด 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.387 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.088 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวเฉลี่ยในระดับน้อย

ตารางที่ 11 แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเพื่อน

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับข่าวสาร					รวม	X	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวบางแสน	27 (13.5)	39 (19.5)	76 (38.0)	42 (21.0)	16 (8.0)	200 (100)	3.095	1.124
นักท่องเที่ยวเขาใหญ่	16 (8.0)	56 (28.0)	64 (32.0)	50 (25.0)	14 (7.0)	200 (100)	3.050	1.064
รวม	43 (10.8)	95 (23.8)	140 (35.0)	92 (23.0)	30 (7.5)	400 (100)	3.073	1.093

จากตาราง 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเพื่อน ทั้งเพื่อนบ้าน และเพื่อนร่วมงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอสมควร 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาเป็นระดับมาก 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 ระดับน้อย 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 ระดับมากที่สุด 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 และระดับน้อยที่สุด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเพื่อน ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.073 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.093 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่าง มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากเพื่อน เฉลี่ยในระดับพอสมควร

ตารางที่ 12 แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากญาติพี่น้อง

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	X	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวบางแสน	25 (12.5)	36 (18.0)	69 (34.5)	45 (22.5)	25 (12.5)	200 (100)	2.955	1.187
นักท่องเที่ยวเขาใหญ่	13 (6.5)	44 (22.0)	59 (29.5)	60 (30.0)	24 (12.0)	200 (100)	2.810	1.109
รวม	38 (9.5)	80 (20.0)	128 (32.0)	105 (26.3)	49 (12.3)	400 (100)	2.882	1.150

จากตาราง 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากญาติพี่น้อง รวมทั้งบิดา มารดา บุตร ธิดา พี่-น้อง และญาติคนอื่น ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอสมควร 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมาเป็นระดับน้อย 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 ระดับมาก 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ระดับน้อยที่สุด 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 และระดับมากที่สุด 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากญาติพี่น้อง ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.882 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.150 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากญาติ พี่น้อง เฉลี่ยในระดับพอสมควร

ตารางที่ 13 แสดงค่าร้อยละการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากครู อาจารย์

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร					รวม	\bar{X}	S.D
	มากที่สุด	มาก	พอสมควร	น้อย	น้อยที่สุด			
นักท่องเที่ยวยางแสน	16 (8.0)	38 (19.0)	52 (26.0)	44 (22.0)	50 (25.0)	200 (100)	2.630	1.265
นักท่องเที่ยวยางใหญ่	14 (7.0)	55 (27.5)	46 (23.0)	37 (18.5)	48 (24.0)	200 (100)	2.750	1.283
รวม	30 (7.5)	93 (23.3)	98 (24.5)	81 (20.3)	98 (24.5)	400 (100)	2.690	1.274

จากตาราง 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากครู อาจารย์ คำตอบส่วนใหญ่มีเท่ากันสองระดับคือ ระดับพอสมควร และระดับน้อยที่สุด ซึ่งระดับพอสมควร มีผู้ตอบ 128 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 และระดับน้อยที่สุดมีผู้ตอบ 128 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 เช่นกัน รองลงมาคือระดับมาก 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.30 ระดับน้อย 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 และระดับมากที่สุด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากครู อาจารย์ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.690 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.274 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากครู อาจารย์เฉลี่ยในระดับพอสมควร

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยของการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ยการเปิดรับ ข่าวสาร (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S. D)
นักท่องเที่ยวยางแสน	2.89	0.61
นักท่องเที่ยวยะใหญ่	3.06	0.66
นักท่องเที่ยวทั้งหมด	2.97	0.64

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยางแสนพบว่า มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.89) และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสื่อต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวยะใหญ่พบว่า มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.06)

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวทั้งหมดพบว่า มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ในระดับปานกลางเช่นกัน (ค่าเฉลี่ย 2.97)

1.3 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวัดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นการวัดความรู้ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลักษณะถูก ผิด จำนวน 10 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยคะแนนที่เป็นไปได้มีตั้งแต่ 0 – 10 คะแนน เมื่อได้คะแนนรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คนแล้ว จะนำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งแปลความหมายตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

คะแนนน้อยกว่า 5.0	คะแนน	หมายถึง มีความรู้น้อย
คะแนนระหว่าง 5.0 – 7.5	คะแนน	หมายถึง มีความรู้ปานกลาง
คะแนนมากกว่า 7.5	คะแนน	หมายถึง มีความรู้มาก

ในการแจกแจงคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบถูกต้องและผิด ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 15 และ 16

ตารางที่ 15 แสดงคำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวบางแสน จำแนกตามจำนวนที่ตอบถูกต้องและตอบผิด เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ตอบถูก จำนวน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1. ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือการมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีความเพลิดเพลินในการสัมผัสกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว (✓)	195 (97.5)	5 (3.0)	200 (100)
2. อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education – based Tourism) (✓)	178 (89)	22 (11.0)	200 (100)
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จะทำได้เฉพาะการท่องเที่ยวในกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น (✕)	156 (78.0)	44 (22.0)	200 (100)
4. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่ดีจะต้องมีการศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าด้วยตนเอง หรือเข้ารับการอบรมก่อนเดินทาง หรือสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ก่อนเดินทาง (✓)	158 (78.0)	42 (21.0)	200 (100)
5. ไม่ควรจ้างมัคคุเทศก์ที่เป็นชาวบ้านในชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจะทำให้ชาวบ้านมุ่งหวังแต่ค่าตอบแทน มากกว่าจะช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว (✕)	124 (62.0)	76 (38.0)	200 (100)
6. ควรสนับสนุนสินค้าของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ที่ทำจากวัสดุซึ่งมาจากพืชหรือสัตว์ที่หายาก เพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก เช่น กระจงเต่า หรือกระไม้สัก ฯลฯ (✕)	161 (80.5)	39 (19.9)	200 (100)

ตารางที่ 15 (ต่อ)

คำถาม	ตอบถูก จำนวน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
7. การให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแล จัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของคน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ดำเนินต่อไปได้ และประสบความสำเร็จ (✓)	182 (91.0)	18 (9.0)	200 (100)
8. ในการเข้าร่วมกิจกรรมการล่องแพ ควรแต่งกายให้รัดกุม ด้วยการสวมเสื้อและกางเกงผ้าหนา ชับน้ำง่าย เพื่อป้องกันความร้อนจากแสงแดด หรือความหนาวเย็นจากการเปียกน้ำ (X)	141 (70.5)	5.9 (29.5)	200 (100)
9. การทำบ่อบำบัดน้ำเสีย การใช้หลอดประหยัดไฟของ โรงแรม / ที่พัก ถือเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง (✓)	158 (79.0)	42 (21.0)	200 (100)
10. ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้ (✓)	181 (90.5)	19 (9.5)	200 (100)

ค่าเฉลี่ยของความรู้ (\bar{X}) = 8.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ (S.D) = 1.47

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นถึงการตอบคำถามของกลุ่มนักท่องเที่ยวบางแสนที่ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุดอันดับแรกคือคำถามข้อที่ 1 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 97.5 อันดับที่สอง คือคำถามข้อที่ 7 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 อันดับที่สามคือ คำถามข้อที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 89.0

คำตอบที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบผิด อันดับแรกคือคำถามข้อที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 อันดับที่สองคือคำถามข้อที่ 8 เป็นคำ

ถามเกี่ยวกับการเตรียมตัวเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และอันดับที่สามคือคำถามข้อที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0

จากค่าเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (\bar{X}) ของกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเท่ากับ 8.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ (S.D) เท่ากับ 1.48 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวบางแสนมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก

ตารางที่ 16 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ จำแนกตามจำนวนที่ตอบถูกต้องและตอบผิด เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ตอบถูก จำนวน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1. ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีความเพลิดเพลินในการสัมผัสกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว (✓)	194 (97.0)	6 (3.0)	200 (100)
2. อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education – based Tourism) (✓)	190 (95.0)	10 (5.0)	200 (100)
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จะทำได้เฉพาะการท่องเที่ยวในกลุ่มเด็ก ๆ เท่านั้น (X)	159 (79.5)	41 (20.5)	200 (100)

ตารางที่ 16 (ต่อ)

คำถาม	ตอบถูก จำนวน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
4. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่จะต้องมีการศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าด้วยตนเอง หรือเข้ารับการอบรมก่อนเดินทางหรือสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ก่อนเดินทาง (✓)	171 (85.5)	29 (14.5)	200 (100)
5. ไม่ควรจ้างมัคคุเทศก์ที่เป็นชาวบ้านในชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจะทำให้ชาวบ้านมุ่งหวังแต่ค่าตอบแทนมากกว่าจะช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว (✕)	147 (73.5)	53 (26.5)	200 (100)
6. ควรสนับสนุนสินค้าของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ที่ทำจากวัสดุซึ่งมาจากพืชหรือสัตว์ที่หายาก เพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก เช่น กระดองเต่า หรือกระ ไม้สัก ฯลฯ (✕)	159 (49.5)	41 (20.5)	200 (100)
7. การให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแล จัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ดำเนินต่อไปได้ และประสบความสำเร็จ (✓)	184 (92.0)	16 (8.0)	200 (100)
8. ในการเข้าร่วมกิจกรรมการล่องแพ ควรแต่งกายให้รัดกุมด้วยการสวมเสื้อและกางเกงผ้าหนา จับนั้ง่าย เพื่อป้องกันความร้อนจากแสงแดด หรือความหนาวเย็นจากการเปียกน้ำ (✕)	133 (66.5)	67 (33.5)	200 (100)
9. การทำบ่อบำบัดน้ำเสีย การใช้หลอดประหยัดไฟของโรงแรม / ที่พัก ถือเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง (✓)	166 (83.0)	34 (17.0)	200 (100)
10. ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้ (✓)	183 (91.5)	17 (8.5)	200 (100)

ค่าเฉลี่ยของความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (\bar{X}) = 8.43

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.44

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นถึงการตอบคำถามของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพบว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด อันดับแรกคือ คำถามข้อที่ 1 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 อันดับที่สองคือคำถามข้อที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0 อันดับสามเป็นคำถามข้อที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0

คำตอบที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบผิด อันดับแรกคือคำถามข้อที่ 8 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเตรียมตัวเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 เชนิเวศ อันดับที่สองคือคำถามข้อที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 และอันดับ 3 คือคำถามข้อที่ 3 และข้อที่ 6 โดยข้อที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และคำถามข้อที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งทั้ง 2 คำถามมีผู้ตอบจำนวนร้อยละ 41 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5

จากค่าเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (\bar{X}) ของกลุ่มตัวอย่าง มีค่าเท่ากับ 8.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ (S.D) เท่ากับ 1.44 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมีรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก

ตารางที่ 17 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว
ทั้งหมด จำแนกตามจำนวนที่ตอบถูกต้องและตอบผิด เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ตอบถูก จำนวน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1. ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีความเพลิดเพลินในการสัมผัสกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว (✓)	389 (97.0)	11 (2.8)	400 (100)
2. อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education – based Tourism) (✓)	368 (92.0)	32 (8.0)	400 (100)
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จะทำได้เฉพาะการท่องเที่ยวในกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น (X)	315 (78.8)	85 (21.3)	400 (100)
4. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่จะต้องมีการศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าด้วยตนเอง หรือเข้ารับการอบรมก่อนเดินทาง หรือสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ก่อนเดินทาง (✓)	329 (82.3)	71 (17.8)	400 (100)
5. ไม่ควรจ้างมัคคุเทศก์ที่เป็นชาวบ้านในชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจะทำให้ชาวบ้านมุ่งหวังแต่ค่าตอบแทน มากกว่าจะช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว (X)	271 (67.8)	129 (32.3)	400 (100)
6. ควรสนับสนุนสินค้าของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ที่ทำจากวัสดุซึ่งมาจากพืชหรือสัตว์ที่หายาก เพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก เช่น กระจูดเต่า หรือกระ ไม้สัก ฯลฯ (X)	320 (80.0)	80 (20.0)	400 (100)

ตารางที่ 17 (ต่อ)

คำถาม	ตอบถูก จำนวน (ร้อยละ)	ตอบผิด จำนวน (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
7. การให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแล จัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ดำเนินต่อไปได้ และประสบความสำเร็จ (✓)	366 (91.5)	34 (8.5)	400 (100)
8. ในการเข้าร่วมกิจกรรมการล่องแพ ควรแต่งกายให้รัดกุม ด้วยการสวมเสื้อและกางเกงผ้าหนา ชับน้ำง่าย เพื่อป้องกันความร้อนจากแสงแดด หรือความหนาวเย็นจากการเปียกน้ำ (X)	274 (68.5)	126 (31.5)	400 (100)
9. การทำบ่อบำบัดน้ำเสีย การใช้หลอดประหยัดไฟของ โรงแรม / ที่พัก ถือเป็น การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง (✓)	324 (81.0)	76 (19.0)	400 (100)
10. ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้ (✓)	364 (91.0)	36 (9.0)	400 (100)

ค่าเฉลี่ยของความรู้ $(\bar{X}) = 8.30$

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ (S.D) = 1.47

จากตารางที่ 17 จะเห็นว่าคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด อันดับแรกคือคำถามข้อที่ 1 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 389 คน คิดเป็นร้อยละ 97.3 อันดับที่ 2 คือ คำถามข้อที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 และอันดับที่ 3 คือคำตอบข้อที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับการหลักการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 366 คิดเป็นร้อยละ 91.5

ส่วนคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบผิดมากที่สุดอันดับแรก คือคำถามข้อที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 อันดับที่ 2 คือคำถามข้อที่ 8 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเตรียมตัวของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 อันดับ 3 คือคำถามข้อที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3

และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีค่าเท่ากับ 8.30 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.47 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก

1.4 ทักษะคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การวัดทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ โดยจะมีทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบ ในแต่ละข้อความประกอบด้วยมาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ตัวเลือก คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกตอบที่ตรงกับความเห็นของตนเพียงตัวเลือกเดียวในแต่ละข้อ สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละตัวเลือกเป็นดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ข้อความเชิงบวก (คะแนน)	ข้อความเชิงลบ (คะแนน)
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
เฉย ๆ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

ผลรวมของคะแนนทั้ง 12 ข้อ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จะนำมาหาค่าเฉลี่ยและแปรความหมายของค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

คะแนนระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง มีทัศนคติเชิงลบอย่างมาก
คะแนนระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง มีทัศนคติในเชิงลบ
คะแนนระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง มีทัศนคติเป็นกลาง
คะแนนระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง มีทัศนคติในเชิงบวก
คะแนนระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง มีทัศนคติในเชิงบวกอย่างมาก

และจากการรวบรวมข้อมูลทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยจะทำการแจกแจงเป็น 2 ตารางแบ่งตามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ตารางที่ 18 เป็นการแจกแจงการตอบคำถามของนักท่องเที่ยวบางแสน และตารางที่ 19 เป็นการแจกแจงกลุ่มนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ แล้วนำมารวมกันใน ตารางที่ 20 เพื่อหาค่าเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวบางแสน จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม	\bar{X}	S.D
1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (+)	97 (48.5)	91 (45.5)	8 (40.0)	3 (1.5)	1 (0.5)	200 (100)	4.400	.6873
2. ท่านคิดว่าว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นเพียงการสร้างสินค้าตัวใหม่ทางการท่องเที่ยว เพื่อให้คนสนใจ ไม่สามารถช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ (-)	29 (14.5)	70 (35.0)	35 (17.5)	47 (23.5)	12 (6.0)	200 (100)	3.280	1.178
3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวนอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน (+)	79 (39.5)	108 (54.0)	10 (5.0)	2 (1.0)	1 (0.5)	200 (100)	4.310	.6604
4. ท่านคิดว่า การสนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลจัดการในแหล่งท่องเที่ยว จะทำให้เกิดความน่าพอใจตามมา (-)	22 (11.0)	81 (40.5)	40 (20.0)	41 (20.5)	16 (8.0)	200 (100)	3.26	1.14
5. ท่านคิดว่า การเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เพื่อนำรายได้ไปใช้ในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่อไป (+)	35 (17.5)	107 (53.5)	35 (17.5)	18 (9.0)	5 (2.5)	200 (100)	3.745	.9351

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม	\bar{X}	S.D
6. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวสูงกว่านักท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ (+)	39 (19.5)	7.9 (39.5)	61 (30.5)	21 (10.5)	-	200 (100)	3.680	.9065
7. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) ช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวมีงานทำ มีรายได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (+)	42 (21.0)	102 (51.0)	34 (17.0)	15 (7.5)	7 (3.5)	200 (100)	3.785	.9765
8. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) อาทิ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์ ล่องแพ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ไม่น่าปฏิบัติ เพราะทำให้เห็นคนเหยียด ยุ่งยาก และไม่คุ้มค่าเวลาที่เสียไป (-)	38 (19.0)	98 (49.0)	40 (20.0)	17 (8.5)	7 (3.5)	200 (100)	3.715	.9842
9. ท่านคิดว่าการสร้างกระเช้าขึ้นภูกระดึง หรือการขายเส้นทางเดินรถในเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช สัตว์ป่า หรือเขตอนุรักษ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น (-)	24 (12.0)	51 (25.5)	51 (25.5)	53 (26.5)	21 (10.5)	200 (100)	3.020	1.195
10. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) จะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินธุรกิจ ชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว (+)	86 (43.0)	89 (44.5)	19 (9.5)	4 (2.0)	2 (1.0)	200 (100)	4.265	.7924

ค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวบางแสน (\bar{X}) = 3.746

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .4507

จากตารางที่ 18 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของทุกข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยบบางแสนมีทัศนคติที่ติดต่อข้อความที่ 1 มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 รองลงมาคือข้อความที่ 3 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และอันดับที่สามคือข้อความที่ 10 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ซึ่งทั้ง 3 ข้อนี้แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกอย่างมาก หรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพของชีวิตมนุษย์ และเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวนอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมทั้งการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินธุรกิจ ชุมชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมของนักท่องเที่ยบบางแสน ซึ่งคำนวณได้เท่ากับ 3.746 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .4507 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยบบางแสนมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเชิงบวก

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวใหญ่จำนวนตามคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม	\bar{X}	S.D
1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (+)	92 (46.0)	93 (46.5)	10 (5.0)	2 (1.0)	3 (1.5)	200 (100)	4.345	.7542
2. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นเพียงการสร้างสินค้าตัวใหม่ทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยว ไม่สามารถช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ (-)	36 (18.0)	70 (35.0)	35 (17.5)	47 (23.5)	12 (6.0)	200 (100)	3.355	1.194
3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวนอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน (+)	69 (34.5)	111 (55.5)	12 (6.0)	7 (3.5)	1 (0.5)	200 (100)	4.20	.7435
4. ท่านคิดว่าการสนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลจัดการในแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้เกิดความน่าพอใจตามมา (-)	20 (10.0)	68 (34.0)	43 (21.5)	52 (26.0)	17 (8.5)	200 (100)	3.11	1.16
5. ท่านคิดว่าการเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เพื่อนำรายได้ไปใช้ในการดูแลบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่อไป (+)	49 (24.5)	103 (51.5)	30 (15.0)	15 (7.5)	3 (1.5)	200 (100)	3.90	.9078

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม	\bar{X}	S.D
6. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวสูงกว่านักท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ (+)	33 (16.5)	111 (55.5)	38 (19.0)	13 (6.5)	5 (2.5)	200 (100)	3.770	.8894
7. ท่านคิดว่าการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวมีงานทำ มีรายได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (+)	36 (18.0)	112 (56.0)	33 (16.5)	13 (6.5)	6 (3.0)	200 (100)	3.795	.9150
8. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) อาทิ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์ ล่องแพ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ไม่นำปฏิบัติ เพราะทำให้เห็นค่าน้อย ยุ่งยาก และไม่คุ้มค่าเวลาที่เสียไป (-)	57 (28.5)	74 (37.0)	26 (13.0)	28 (14.0)	15 (7.5)	200 (100)	3.650	1.239
9. ท่านคิดว่าการสร้างกระแสเข้าช้เงินอุดกระดิ่ง หรือการขายเส้นทางเดินรถในเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช สัตว์ป่า หรือเขตอนุรักษ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น (-)	48 (24.0)	55 (27.5)	33 (16.5)	52 (26.0)	12 (6.0)	200 (100)	3.375	1.265
10. ท่านคิดว่าการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินธุรกิจ ชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว (+)	95 (47.5)	52 (41.0)	14 (7.0)	6 (3.0)	3 (1.5)	200 (100)	4.300	.8447

ค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวชาวไทยใหญ่ (\bar{X}) = 3.780 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .4954

จากตารางที่ 19 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของทุกข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว เขาใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อข้อความที่ 1 มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 รองลงมาคือข้อความที่ 10 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และอันดับที่สามคือข้อความที่ 3 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ซึ่งทั้ง 3 ข้อนี้แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกอย่างมาก หรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพของชีวิตมนุษย์ และเห็นว่า การดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินธุรกิจ ชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว รวมทั้งยังเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว นอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมของนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ ซึ่งคำนวณได้เท่ากับ 3.780 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .4954 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวบางแสนมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเชิงบวก

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยงทั้งหมดจำแนกตามคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม	\bar{X}	S.D
1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่ คำนึงถึงสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (+)	189 (47.3)	184 (46.0)	18 (4.5)	5 (1.3)	4 (1.0)	400 (100)	4.373	.7211
2. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นเพียงการสร้างสินค้าตัวใหม่ทางการ ท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยว ไม่สามารถช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ (-)	65 (16.3)	140 (35.3)	81 (20.3)	85 (21.3)	29 (7.3)	400 (100)	3.138	1.185
3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมี โอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวนอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน (+)	148 (37.0)	219 (54.8)	22 (5.5)	9 (2.3)	5 (0.5)	400 (100)	4.255	.7044
4. ท่านคิดว่า การสนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการใน แหล่งท่องเที่ยวจะทำให้เกิดความน่าไว้วางใจตามมา (-)	42 (10.5)	149 (37.3)	83 (20.8)	93 (23.3)	33 (8.3)	400 (100)	3.19	1.15
5. ท่านคิดว่า การเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ดีควรสนับสนุนเพื่อนำรายได้ไปใช้ในการดูแลบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่ง ท่องเที่ยวต่อไป (+)	84 (21.0)	210 (52.5)	65 (16.3)	33 (8.3)	8 (2.0)	400 (100)	3.823	.9236

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	รวม	\bar{X}	S.D
6. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์การท่องเที่ยวสูงกว่านักท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ (+)	72 (18.0)	190 (47.5)	99 (24.8)	34 (8.5)	5 (1.3)	400 (100)	3.725	.8980
7. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวมีงานทำ มีรายได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (+)	78 (19.5)	214 (53.5)	67 (16.7)	28 (7.0)	13 (3.3)	400 (100)	3.790	.9451
8. ท่านคิดว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) อาทิ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์ ล่องแพ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ไม่น่าปฏิบัติ เพราะจะทำให้เห็นคเหน้อย ผู้ขายและไม่คุ้มค่าเวลาที่เสียไป (-)	95 (23.8)	172 (43.0)	66 (16.5)	45 (11.3)	22 (5.5)	400 (100)	3.682	1.180
9. ท่านคิดว่า การสร้างกระเช้าขึ้นภูกระดึง หรือการขยายเส้นทางเดินรถในเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช สัตว์ป่า หรือเขตอนุรักษ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น (-)	72 (18.0)	106 (26.5)	84 (21.0)	105 (21.0)	33 (8.3)	400 (100)	3.198	.818
10. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินธุรกิจ ชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว (+)	181 (45.3)	171 (42.8)	33 (8.3)	10 (2.5)	5 (1.3)	400 (100)	4.282	1.186

ค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด (\bar{X}) = 3.763 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .4733

จากตารางที่ 20 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของทุกข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวบางแสนมีทัศนคติเชิงบวกอย่างมากต่อข้อความที่ 1 มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 รองลงมาคือข้อความที่ 3 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และอันดับที่สามคือข้อความที่ 10 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ซึ่งทั้ง 3 ข้อนี้แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกอย่างมาก หรือเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพของชีวิตมนุษย์ และเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวนอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมทั้งการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินธุรกิจชุมชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทัศนคติโดยรวมของนักท่องเที่ยวทั้งหมดทั้งนักท่องเที่ยวบางแสน และนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ ซึ่งคำนวณได้เท่ากับ 3.763 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .4733 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวบางแสนและนักท่องเที่ยวเขาใหญ่มีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเชิงบวก

1.5 พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวัดพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในส่วนที่ 5 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ข้อ ในแต่ละข้อมี 5 ตัวเลือก กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบได้เพียงหนึ่งตัวเลือกในแต่ละข้อ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

บ่อยที่สุด	5	คะแนน
บ่อย	4	คะแนน
พอสมควร	3	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	1	คะแนน

ผลรวมของคะแนนทั้ง 10 ข้อ ของกลุ่มตัวอย่าง จะนำมาหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายของพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยว ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	1.50	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยที่สุด
คะแนนระหว่าง	1.50 – 2.49	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย
คะแนนระหว่าง	2.50 – 3.49	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง
คะแนนระหว่าง	3.50 – 4.49	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก
คะแนนระหว่าง	4.50 – 5.00	หมายถึง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด

จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวชาวไทยบริเวณชายหาดบางแสน และบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 400 คน ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวบางแสนจําแนกตามคําถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	บ่อยที่ สุด	บ่อย	พอ สมควร	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย	รวม	\bar{X}	S.D
1. ท่านมักจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านมีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ของชุมชน อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ชุมชนกะเหรี่ยง ฯลฯ	21 (10.5)	31 (15.5)	59 (59.5)	61 (30.5)	28 (14.0)	200 (100)	2.780	1.183
2. ก่อนการเดินทางท่องเที่ยว ท่านมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวล่วงหน้า อาทิ การเดินทาง ความเป็นมา วิถีชุมชนท้องถิ่น สภาพธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว	10 (5.0)	35 (17.5)	94 (47.0)	35 (17.5)	26 (13.0)	200 (100)	2.840	1.025
3. ท่านพยายามปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด	54 (27.0)	68 (34.0)	62 (31.0)	14 (7.0)	2 (1.0)	200 (100)	3.790	.9542
4. ท่านพยายามศึกษาหรือทำความเข้าใจกับป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ถ้าไม่ทราบท่านจะสอบถามถามกับเจ้าหน้าที่หรือนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ที่มีความรู้	40 (20.0)	69 (34.5)	73 (36.5)	13 (6.5)	5 (2.5)	200 (100)	3.630	.9580
5. ท่านมักหลีกเลี่ยงเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดหรือวันหยุดต่อเนื่อง เพื่อลดภาระการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	23 (11.5)	39 (19.5)	64 (32.0)	51 (25.5)	23 (11.5)	200 (100)	2.940	1.172
6. ท่านปฏิเสธการซื้อของที่ระลึกหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุที่เป็นพืชหรือสัตว์หายาก กำลังจะสูญพันธุ์หรือกำลังถูกทำลายให้ลดน้อยลง เช่น งาช้าง ปะการัง กระดองเต่า กัลปังหา ป่า ฯลฯ	71 (35.5)	50 (25.0)	32 (16.0)	22 (11.0)	25 (12.5)	200 (100)	3.60	1.389

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	พอสมควร	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย	รวม	\bar{X}	S.D.
7. ท่านบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือกิจกรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การบริจาคเงินให้ชมรมเด็กรักนก มูลนิธิรักษาเสถียร ฯลฯ	10 (5.0)	30 (15.0)	70 (35.0)	63 (31.5)	27 (13.5)	200 (100)	2.665	1.048
8. เมื่อกลับจากการท่องเที่ยว ท่านได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่วนั้น ๆ	5 (2.5)	26 (13.0)	81 (40.5)	55 (27.5)	33 (16.5)	200 (100)	2.575	.9946
9. ท่านได้นำประสบการณ์ในการท่องเที่ยวไปบอกกล่าวแก่บุคคลอื่น ๆ และชักชวนให้บุคคลเหล่านั้นเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว	30 (15.0)	73 (36.5)	68 (34.0)	25 (12.5)	4 (2.0)	200 (100)	3.50	.9616
10. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) บ่อยครั้งเพียงใด	5 (2.5)	27 (13.5)	50 (25.0)	66 (33.0)	52 (26.0)	200 (100)	1.081	7.644

ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวบางแสน (\bar{X}) = 3.066

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = .5709

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นถึงการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยว บางส่วนเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพบว่า ค่าเฉลี่ยของการตอบคำถามที่สูงที่สุดคือ ข้อที่ 3 เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.79 รองลงมาคือข้อที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.63 ข้อที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีด้วยการปฏิเสธการซื้อสิ่งของต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุที่เป็นพืชและสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย 3.60 และข้อที่ 9 เป็นคำถามเกี่ยวกับการนำประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปเผยแพร่และชักชวนบุคคลอื่น ๆ ให้มาท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.50 ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ข้อ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก

สำหรับคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งคำนวณได้ค่าเฉลี่ย 2.335 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเคยทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างโดยรวม ซึ่งคำนวณได้ 3.066 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .5709 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวบางส่วน มีพฤติกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	พอสมควร	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย	รวม	\bar{X}	S.D
7. ท่านบริจาคเงิน เพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือกิจกรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การบริจาคเงิน ให้ชมรมเด็กรักนก มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร ฯลฯ	12 (6.0)	44 (22)	65 (32.5)	54 (27.0)	25 (12.5)	200 (100)	2.820	1.097
8. เมื่อกลับจากการท่องเที่ยว ท่านได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ	13 (6.5)	54 (27.0)	80 (40.0)	35 (17.5)	18 (9.0)	200 (100)	3.045	1.034
9. ท่านได้นำประสบการณ์ในการท่องเที่ยวไปบอกกล่าวแก่บุคคลอื่น ๆ และชักชวนให้บุคคลเหล่านั้นเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว	44 (22.0)	81 (40.5)	50 (25.0)	21 (10.5)	4 (2.0)	200 (100)	3.70	.9924
10. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) บ่อยครั้งเพียงใด	13 (6.5)	46 (23.0)	59 (29.5)	56 (28.0)	26 (13.0)	200 (100)	2.820	1.124

ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวใหญ่ $(\bar{X}) = 3.364$

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรม (S.D) = .5576

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นถึงการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยว เขาใหญ่เกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพบว่า ค่าเฉลี่ยของการตอบคำถามที่สูงที่สุดคือ ข้อที่ 3 เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.02 รองลงมาคือข้อที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีด้วยการปฏิเสธการซื้อสิ่งของต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุที่เป็นพืชและสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย 3.88 ข้อที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.79 และข้อที่ 9 เป็นคำถามเกี่ยวกับการนำประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปเผยแพร่และชักชวนบุคคลอื่น ๆ ให้มาท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.70 ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ข้อ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก

สำหรับคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ คำถามข้อที่ 7 และข้อที่ 10 โดยข้อที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือกิจกรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งคำนวณได้ค่าเฉลี่ย 2.820 และข้อที่ 10 เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมชุมชน และเคยทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างโดยรวม ซึ่งคำนวณได้ 3.364 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .5576 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวเขาใหญ่มีพฤติกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำแนกตามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	พอสมควร	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย	รวม	\bar{X}	S.D
1. ท่านมักจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านมีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ของชุมชน อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ชุมชนกะเหรี่ยง ฯลฯ	49 (12.3)	85 (21.3)	124 (31.0)	96 (24.0)	46 (11.5)	400 (100)	2.988	1.185
2. ก่อนการเดินทางท่องเที่ยว ท่านมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวล่วงหน้า อาทิ การเดินทาง ความเป็นมา วิถีชุมชนท้องถิ่น สภาพธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว	31 (7.8)	101 (25.3)	170 (42.5)	60 (15.0)	38 (9.5)	400 (100)	3.068	1.044
3. ท่านพยายามปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด	125 (31.3)	142 (35.5)	105 (26.3)	26 (6.5)	2 (0.5)	400 (100)	3.905	.9344
4. ท่านพยายามศึกษาหรือทำความเข้าใจกับป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ถ้าไม่ทราบท่านจะสอบถามกับเจ้าหน้าหรือนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ที่มีความรู้	82 (20.5)	156 (39.0)	132 (33.0)	25 (6.3)	5 (1.3)	400 (100)	3.713	.9038
5. ท่านมักหลีกเลี่ยงเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดหรือวันหยุดต่อเนื่อง เพื่อลดภาระการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	49 (12.3)	80 (20.0)	138 (34.5)	90 (22.5)	43 (10.8)	400 (100)	3.005	1.161
6. ท่านปฏิเสธการซื้อของที่ระลึกหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุที่เป็นพืชหรือสัตว์หายากกำลังจะสูญพันธุ์หรือกำลังถูกทำลายให้คนน้อยลง เช่น งาช้าง ปะการัง กระดองเต่า กัญชงไม้ป่า ฯลฯ	168 (42.0)	90 (22.5)	63 (15.8)	28 (7.0)	51 (12.8)	400 (100)	3.740	1.394

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ข้อความ	บ่อยที่สุด	บ่อย	พอสมควร	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย	รวม	\bar{X}	S.D
7. ท่านบริจาคเงิน เพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือกิจกรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การบริจาคเงินให้ชมรมตีกอล์ฟ มุสกีนิรตีป นาคะเสถียร ฯลฯ	22 (5.5)	74 (18.5)	135 (33.8)	117 (29.3)	52 (13.0)	400 (100)	2.743	1.074
8. เมื่อกลับจากการท่องเที่ยว ท่าน ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ	18 (4.5)	80 (20.0)	161 (40.3)	90 (22.5)	51 (12.8)	400 (100)	2.810	1.040
9. ท่าน ได้นำประสบการณ์ในการท่องเที่ยวไปบอกกล่าวแก่บุคคลอื่น ๆ และชักชวนให้บุคคลเหล่านั้นเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว	74 (18.5)	154 (38.5)	118 (29.5)	46 (11.5)	8 (2.0)	400 (100)	3.600	.9810
10. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) บ่อยครั้งเพียงใด	18 (4.5)	73 (18.3)	109 (27.3)	122 (30.5)	78 (19.5)	400 (100)	2.578	1.128

ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของทั้งหมด (\bar{X}) = 3.2148

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรม (S.D) = .5831

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นถึงการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวทั้งหมดเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพบว่า ค่าเฉลี่ยของการตอบคำถามที่สูงที่สุดคือ ข้อที่ 3 เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.02 รองลงมาคือข้อที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยวที่ดีด้วยการปฏิเสธการซื้อสิ่งของต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุที่เป็นพืชและสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์ มีค่าเฉลี่ย 3.88 ข้อที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.79 และข้อที่ 9 เป็นคำถามเกี่ยวกับการนำประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปเผยแพร่และชักชวนบุคคลอื่น ๆ ให้มาท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.70 ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ข้อ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก

สำหรับคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ คำถามข้อที่ 7 และข้อที่ 10 โดยข้อที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือกิจกรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งคำนวณได้ค่าเฉลี่ย 2.820 และข้อที่ 10 เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมชุมชน และเคยทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างโดยรวม ซึ่งคำนวณได้ 3.215 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .5831 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวทั้งหมดทั้งนักท่องเที่ยวบางแสนและนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปานกลาง

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กลุ่มตัวอย่างเคยทำมา โดยผู้วิจัยมีการแจกแจงไว้เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวบางแสน ในตารางที่ 23 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเขาใหญ่เคยทำในตารางที่ 24 และกิจกรรมที่กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งหมดเคยทำในตารางที่ 25 ดังนี้

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวบางแสน จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่เคยทำ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เคยทำ	ร้อยละ
1. เคนป่า	73	36.5
2. ศึกษาธรรมชาติ	55	27.5
3. ส่องสัตว์ / ดูนก	26	13.0
4. เทียวด้า / น้ำตก	114	57.0
5. ตั้งแคมป์	51	25.5
6. ล่องแพ	70	35.0
7. ถ่ายรูป / บันทึกภาพ / บันทึกเสียงธรรมชาติ	66	33.0
8. ศึกษาท้องฟ้า / ดวงดาว	12	6.0
9. ขี่จักรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)	20	10.0
10. ปีน / ไต่เขา	24	12.0
11. พายเรือ เช่น แคนู คะชัค เรือยาง เรือใบ วินเซิร์ฟ	13	6.5
12. ดูปะการัง (น้ำตื้น / น้ำลึก)	23	11.5
13. ขี่ช้าง / นั่งช้าง	21	10.5
14. ตกปลา	49	24.5
15. ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์	86	43.0
16. ศึกษา ชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม	56	28.0
17. ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์	57	28.5
18. ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน วิถีชุมชน	33	16.5
19. ศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	48	24.0

จากตารางที่ 24 พบว่า กิจกรรมเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวบางแสนเคยทำเป็นอันดับแรกคือ เทียวด้า / น้ำตก จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 อันดับที่สองคือ ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์ จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 และอันดับที่สามคือ เคนป่า จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวเขาใหญ่ จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่เคย์ทำ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เคย์ทำ	ร้อยละ
1. เดินป่า	133	66.5
2. ศึกษาธรรมชาติ	119	59.5
3. ส่องสัตว์ / ดูนก	95	47.5
4. เทียวดำ / น้ำตก	128	64.0
5. ตั้งแคมป์	97	48.5
6. ล่องแพ	47	23.5
7. ถ่ายรูป / บันทึกภาพ / บันทึกเสียงธรรมชาติ	96	48.0
8. ศึกษาท้องฟ้า / ดวงดาว	41	20.5
9. จัดกรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)	25	12.5
10. ปีน / ไต่เขา	28	14.0
11. พายเรือ เช่น แคนู คะยัค เรือยาง เรือใบ วินเซิร์ฟ	18	9.0
12. ดูปะการัง (น้ำตื้น / น้ำลึก)	39	19.5
13. ขี่ช้าง / นั่งช้าง	16	8.0
14. ตกปลา	38	19.0
15. ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์	94	47.0
16. ศึกษา ชั้นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม	65	32.5
17. ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์	66	32.5
18. ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน วิถีชุมชน	49	24.5
19. ศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	41	20.5

จากตารางที่ 25 พบว่า กิจกรรมเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวเขาใหญ่เคย์ทำเป็นอันดับแรกคือ เดินป่า จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 อันดับที่สองคือ เทียวดำ / น้ำตก จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 อันดับสามคือ ศึกษาธรรมชาติ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5

ตารางที่ 26 แสดงจำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่เคย์ห้า

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เคย์ห้า	ร้อยละ
1. เดินป่า	206	51.5
2. ศึกษาธรรมชาติ	174	43.5
3. ส่องสัตว์ / ดูนก	121	30.3
4. เทียวดำ / น้ำตก	242	60.5
5. ตั้งแคมป์	148	37.0
6. ล่องแพ	117	29.3
7. ถ่ายรูป / บันทึกภาพ / บันทึกเสียงธรรมชาติ	162	40.5
8. ศึกษาท้องฟ้า / ดวงดาว	53	13.3
9. จัดกรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)	45	11.3
10. ปีน / ไต่เขา	52	13.0
11. พายเรือ เช่น แคนู คะยัค เรือยาง เรือใบ วินเซิร์ฟ	31	7.8
12. ดูปะการัง (น้ำตื้น / น้ำลึก)	62	15.5
13. ชี่ช้าง / นั่งช้าง	37	9.3
14. ตกปลา	87	21.8
15. ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์	180	45.0
16. ศึกษา ชั้นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม	121	30.3
17. ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์	123	30.8
18. ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน วิถีชุมชน	82	20.5
19. ศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	89	22.3

จากตารางที่ 26 พบว่า กิจกรรมเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวทั้งหมด (400 คน) เคย์ห้าเป็นอันดับแรกคือ เทียวดำ / น้ำตก จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 อันดับสองคือ เดินป่า จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 อันดับที่สามคือ ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์ จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing)

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_0 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 27 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปร	r	Sig. (2 – tailed)
การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	.072	.152

จากตารางที่ 27 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏว่าได้ค่า $r = .072$ และคำนวณค่า Sig ได้เท่ากับ .152 ซึ่งค่า Sig ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานว่าง (H_0) คือ การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายความว่า ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด นักท่องเที่ยวก็มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_0 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 28 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปร	r	Sig. (2 – tailed)
การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	-.005	.927

จากตารางที่ 28 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏว่าได้ค่า $r = -.005$ และคำนวณค่า Sig ได้เท่ากับ .927 ซึ่งค่า Sig ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่ .05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานว่าง (H_0) คือ การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายความว่า ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด นักท่องเที่ยวก็มีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับ
พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_0 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 29 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปร	r	Sig. (2 – tailed)
การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	.291**	.000

* หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 29 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏว่าได้ค่า $r = .291$ และคำนวณค่า Sig ได้เท่ากับ .000 ซึ่งค่า Sig ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่.05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) และยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) คือ การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05หมายความว่า นักท่องเที่ยวที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด นักท่องเที่ยวก็มีพฤติกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ในระดับเล็กน้อยเท่านั้น

สมมติฐานข้อที่ 4 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_0 : ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 30 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปร	r	Sig. (2 – tailed)
ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	.443**	.000

* หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 30 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏว่าได้ค่า $r = .443$ และคำนวณค่า Sig ได้เท่ากับ .000 ซึ่งค่า Sig ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ .05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) คือความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า นักท่องเที่ยวมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากเท่าใด ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

สมมติฐานข้อที่ 5 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_0 : ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 31 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปร	r	Sig. (2 – tailed)
ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	.046	.355

จากตารางที่ 31 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏว่าได้ค่า $r = .046$ และคำนวณค่า Sig ได้เท่ากับ .355 ซึ่งค่า Sig ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่ .05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายความว่า ไม่ว่าจะมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเท่าใด ก็จะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 6 ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_0 : ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

H_1 : ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 32 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวแปร	r	Sig. (2 – tailed)
ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	.130**	.009

* หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 32 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏว่าได้ค่า $r = .130$ และคำนวณค่า Sig ได้เท่ากับ .009 ซึ่งค่า Sig ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ .05 ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) คือ ยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) คือ ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า นักท่องเที่ยวมีทักษะคิดที่คิดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากเท่าใด ก็จะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ในระดับเล็กน้อยเท่านั้น

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 6 ข้อ ปรากฏว่ามีทั้งยอมรับและปฏิเสธสมมติฐาน ดังที่ได้แสดงผลสรุปไว้ในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 แสดงผลสรุปการทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 6 ข้อ

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
1. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ปฏิเสธ
2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ปฏิเสธ
3. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ยอมรับ
4. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ยอมรับ
5. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ปฏิเสธ
6. ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ยอมรับ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง การดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย โดยวัดจากการรับรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทักษะติดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยบริเวณชายหาดบางแสน และอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว บริเวณที่กำหนดคือ-บริเวณชายหาดบางแสน จำนวน 200 ชุด (ชาย 100 หญิง 100) และบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 200 ชุด (ชาย 100 หญิง 100) รวมเป็น 400 ชุด

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยตนเอง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ แบบ 5 ตัวเลือก จำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบถูกผิด จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบ 5 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามที่วัดพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบ 5 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ และเลือกตอบ 19 ตัวเลือก จำนวน 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 11 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยในการแจกแจงความถี่ ส่วนการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS FOR WINDOWS

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาครั้งนี้ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวบางแสน 200 คน นักท่องเที่ยวที่เขาใหญ่ 200 คน รวมเป็น 400 คน เป็นชาย 200 (ร้อยละ 50) หญิง 200 คน (ร้อยละ 50) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี (ร้อยละ 46.5) รองลงมาอายุไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 24.3) และอายุระหว่าง 31 – 40 ปี (ร้อยละ 19.0) ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 36.0) รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 30.8) และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 15.5) ตามลำดับ

สำหรับอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีอาชีพ ลูกจ้าง (ร้อยละ 37.0) รองลงมาเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา (ร้อยละ 32.5) และอาชีพรับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 12.8) ตามลำดับ

2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ

จากการวัดการเปิดรับข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการให้ตอบคำถามในลักษณะการประเมินค่าของการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์เป็นอันดับหนึ่ง (ค่าเฉลี่ย 4.073) รองลงมาเป็นการเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 3.185) นิตยสาร (ค่าเฉลี่ย 3.135) ตามลำดับ และมีการเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่อุทยานฯ เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นอันดับสุดท้าย (ค่าเฉลี่ย 2.38)

จากค่าเฉลี่ยดังกล่าวเมื่อนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากโทรทัศน์ในระดับมาก จากหนังสือพิมพ์และนิตยสารในระดับพอสมควร และจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่อุทยานฯ เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในระดับน้อย

3. ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการวัดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยคำถามให้เลือกถูกผิด จำนวน 10 ข้อ โดยผู้ที่ตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน เมื่อคิดค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของกลุ่มตัวอย่าง 400 คนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.30 คะแนน แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉลี่ยในระดับมาก

4. ทักษะการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศ

เมื่อวัดทักษะการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศด้วยข้อความ 10 ข้อความ ซึ่งมีข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.763 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะการสื่อสารโดยรวมในเชิงบวกต่อการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศ หรือมีทักษะการสื่อสารที่ดีต่อการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศ

5. พฤติกรรมการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศ

สำหรับพฤติกรรมการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยแล้วได้ผลเท่ากับ 3.215 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจากการปฏิบัติตามรายชื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศในเรื่องการปฏิบัติตามกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด แต่มีการบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือกิจกรรมของชุมชน และเข้าร่วมกิจกรรมการสื่อสารที่น้อยที่สุด

สำหรับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเคยทำมากที่สุดคือ เที่ยวดำ / น้ำตก และกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุดคือ พายเรือ เช่น แคนู คะยัค เรือยาง เรือใบ วินเซิร์ฟ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้เพื่อคาดคะเนคำตอบว่า การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันอย่างไร โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ปรากฏผลดังนี้

1. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า “การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ผลปรากฏว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะนักท่องเที่ยวจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใดก็ไม่มี ความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

2. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า “การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับทักษะการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศ” ผลปรากฏว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับทักษะการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว ไม่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะนักท่องเที่ยวจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด นักท่องเที่ยวก็มีทักษะการสื่อสารที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

3. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า “การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ผลปรากฏว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ยิ่งนักท่องเที่ยวมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ มากเพียงใด นักท่องเที่ยวก็ยังมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น

4. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่า “ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ผลปรากฏว่า ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากเท่าใด ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น

5. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า “ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ผลปรากฏว่า ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด ก็จะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

6. การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ว่า “ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ผลปรากฏว่า ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ในทางบวก กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ยิ่งนักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากเท่าใด ก็จะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น

อภิปรายผล

ข้อมูลเชิงพรรณนา

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ

กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ นิตยสาร จากเพื่อน วิทยู ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับวิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm) ที่ว่า โดยทั่วไปบุคคลมักจะเลือกรับสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุดหรือหมายถึงสะดวกในการเปิดรับมากที่สุด และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด¹ ซึ่งสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่นัก

¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์, 2558, หน้า 38.

ท่องเที่ยวเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เพราะเป็นสื่อที่สามารถเปิดรับได้สะดวก เนื่องจากสามารถรับได้ด้วยการดูและฟัง ทั้งเสนอภาพที่เคลื่อนไหว มีสีสัน สามารถเห็นภาพเหมือนจริง โดยเฉพาะการนำเสนอภาพเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถเลือกภาพหรือมุมที่สวยงามมานำเสนอ สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยวได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ

สำหรับสื่อหนังสือพิมพ์ นั้นเป็นสื่อที่นักท่องเที่ยวเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรองลงมานั้น ก็เพราะเป็นสื่อที่เปิดรับได้ง่าย หาง่าย มีราคาถูก สามารถพกพาได้สะดวก หนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อที่นักท่องเที่ยวเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรองลงมาจากสื่อโทรทัศน์

ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 8.30) ในกรณีนี้สามารถอธิบายได้จากทฤษฎีเผยแพร่ข่าวสารที่ว่า การที่จะเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมใหม่เข้าสู่สังคม เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในนวัตกรรมใหม่นั้น จะเป็นต้องอาศัยสื่อมวลชนเป็นสื่อในการเผยแพร่² สำหรับผลการวิจัยดังกล่าวจะสังเกตเห็นว่า กลุ่มนักท่องเที่ยว มีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.073) รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ระดับพอสสมคร (ค่าเฉลี่ย 3.185) และจากสื่ออื่น ๆ เช่น นิตยสาร วิทยุ เพื่อน ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ อยู่ในระดับปานกลาง จึงน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวจดจำหรือทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ ได้ดี ผลการทดสอบความรู้จึงอยู่ในระดับปานกลาง

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ค่าเฉลี่ยทัศนคติ 3.763) สามารถอธิบายได้จากหลักการเกิดทัศนคติที่ว่า ทัศนคติของบุคคลส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ ความเชื่อ ทัศนคติที่มีอยู่เดิม รวมทั้งจากสื่อมวลชน³ ซึ่งหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นเน้นแนวคิดในเรื่องการประสานประโยชน์ระหว่างการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งตรงกับกระแสความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบันที่เรียกร้องให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยมีการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้ รวมทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์

² เสดียร เขยประทับ. เรื่องเดียวกัน.

³ ประภาเพ็ญ สุวรรณ. เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-3.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับแนวคิดที่มีอยู่เดิมของนักท่องเที่ยว จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นคล้อยตามได้ไม่ยากนัก เป็นผลให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามมา

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยพฤติกรรม 3.215) สามารถอธิบายได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศถึงแม้จะมีได้พึ่งเกิดขึ้น แต่ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ของประเทศไทย เพราะเพิ่งมีการนำแนวคิดดังกล่าวมาจากตะวันตกไม่กี่ปีมานี้เอง ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยอาจจะยังไม่มี ความคุ้นเคยกับการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว ซึ่งแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในูปแบบปกติที่เคยดำเนินการมา และการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก จึงอาจจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวในระดับปานกลางเท่านั้น ประกอบกับการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความพยายามและต้องอาศัยความตั้งใจในการที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวยังไม่มีโอกาสได้กระทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการทดสอบสมมติฐาน ผลปรากฏว่า ปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวคือ ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มากน้อยเพียงใดก็จะมีผลต่อความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

สมมติฐานข้อที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่า ปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2 กล่าวคือ ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด ก็จะมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการทดสอบสมมติฐานปรากฏว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ยิ่งนักท่องเที่ยวมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ มากเพียงใด นักท่อง

ที่วก็ยังมีพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิศศิลป์ จิตนาวสาร ที่พบว่า การปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน⁴ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สกลวรรณ พาเรือง ที่พบว่า การเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เผยแพร่โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผ่านสื่อมวลชนและสื่ออื่น ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร⁵

นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับที่ Roger ได้กล่าวเกี่ยวกับการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร⁶ ดังนั้นการที่นักท่องเที่ยวมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ว่าจะเป็นสื่อใดก็ตาม และส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นนั้น แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากการมีพฤติกรรมทางท่องเที่ยวแบบเดิมมาสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างได้ผล

และหากพิจารณาจากแนวคิดเรื่องการยอมรับนวัตกรรมแล้ว อาจอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวกำลังอยู่ระหว่างการทดลองนำเอานวัตกรรม คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาปฏิบัติใช้ กล่าวคือ เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อต่าง ๆ แล้วเห็นข้อดีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จึงมีความสนใจที่จะลองท่องเที่ยวในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่พฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวยังเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถาวร ซึ่งสังเกตได้จากค่าเฉลี่ยของระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวพบว่าอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น และคาดว่าเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารเพิ่มเติมและลองปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และเห็นข้อดีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่อไป ก็อาจจะทำให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมก็เป็นได้

สมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่าความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

⁴ พิศศิลป์ จิตนาวสาร. "พฤติกรรมทางเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในเขตอำเภอท่าใหม่ จ.นนทบุรี." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, บทคัดย่อ.

⁵ สกลวรรณ พาเรือง. "องค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, บทคัดย่อ.

⁶ ศรีชัย สิงห์ทนต์. "ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 39.

ผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่า ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากเท่าใด ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น ผลการวิจัยดังกล่าวตรงกับทฤษฎี KAP ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้าบุคคลมีความรู้ความเข้าใจดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะยอมรับปฏิบัติ หรืออาจกล่าวได้ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนั้น การที่จะมีการยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใด ต้องพยายามเปลี่ยนแปลงทัศนคติก่อนโดยให้ความรู้⁷

นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุษบา ภูสกุล ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ป่าไม้⁸

สมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการทดสอบปรากฏว่า ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด ก็จะไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

สมมติฐานข้อที่ 6 ที่ว่า ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการทดสอบปรากฏว่า ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว กล่าวคือ ยิ่งนักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากเท่าใด ก็จะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นเท่านั้น ผลการศึกษาวินิจฉัยสอดคล้องกับที่ ประจวบ อินฮ็อค ได้กล่าวไว้ว่า ทัศนคติจะปรากฏก็ต่อเมื่อมีพฤติกรรมแสดงออกมาในลักษณะเป็นคำพูด ภาษาเขียน⁹ หรือกิริยาท่าทาง ส่วนทฤษฎี KAP ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือการกระทำของคน โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกัน และตรงกับที่แองเจิน (Ajzen) และ ฟิชบิน (Fishbein) ที่กล่าวไว้

⁷ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. เรื่องเดียวกัน, หน้า 118 - 125.

⁸ บุษบา ภูสกุล. "พฤติกรรมที่เปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษากรณี อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี." วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, บทคัดย่อ.

⁹ ประจวบ อินฮ็อค. "การสำรวจทัศนคติเพื่อประสิทธิภาพในการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์." พฤติกรรมศาสตร์. มปส. มปป., หน้า 22.

ว่า ทักษะเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรม การปฏิบัติของบุคคล บุคคลปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากทัศนคติ และพฤติกรรมนั้น ๆ จะสอดคล้องกับทัศนคติด้วย โดยทัศนคติในทางบวกนั้น จะเป็นทัศนคติที่จะชักนำให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาในด้านดีต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัวรวมทั้งอาจมีส่วนทำให้บุคคลตัดสินใจมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย¹⁰

นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังตรงกับการศึกษาของ ศรีชัย สิงห์ทน ที่พบว่า ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร¹¹ และสอดคล้องกับการศึกษาของ พิระนันท์ บุรณะโสภณ ที่ว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือ ทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม¹²

จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่า ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ดังนั้นจากการศึกษาเมื่อนักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นผลทำให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามไปด้วย

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษา

จากผลการวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย” ดังที่กล่าวมาทั้งหมด จะสังเกตได้ว่า นักท่องเที่ยวมีการเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อมวลชนในปริมาณค่อนข้างมากกว่าสื่อบุคคล โดยค่าเฉลี่ยการเปิดรับจากสื่อโทรทัศน์ คือ 4.073 รองลงมาคือ สื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ เพื่อน ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามลำดับ จะเห็นว่าสื่อบุคคลส่วนใหญ่จะมีการเปิดรับอยู่ในลำดับท้าย ๆ และสื่อที่มีการเปิดรับน้อยที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ อาทิ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.377 แสดงให้เห็นว่าที่ผ่านมามีการนำเสนอเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มุ่งไปสื่อมวลชน มากกว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เจ้าหน้าที่อุทยาน หรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานการท่องเที่ยว ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้ถือเป็นสื่อที่สำคัญที่จะต้องติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เพราะจะต้องทำหน้าที่

¹⁰ ประภาเพ็ญ สุวรรณ. เรื่องเดียวกัน.

¹¹ ศรีชัย สิงห์ทน. เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

¹² พิระนันท์ บุรณะโสภณ. เรื่องเดียวกัน.

ดูแล คอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และจะทำให้ นักท่องเที่ยวได้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวได้ดีที่สุด ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

นอกจากนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับทีมงาน ทำให้พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความสับสนเกี่ยวกับคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยไม่เข้าใจว่าเป็นคำคำเดียวกันหรือไม่ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าในช่วงระยะแรกที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้นำแนวคิดเรื่อง Ecotourism เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยนั้นใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แทนคำว่า Ecotourism และหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งสื่อมวลชนก็ใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แทนคำว่า Ecotourism เช่นกัน จึงทำให้คนส่วนใหญ่รับรู้เช่นนั้น และเมื่อมีการบัญญัติศัพท์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขึ้นใหม่ เพื่อให้ตรงความหมายกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษ แต่คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ไม่ค่อยได้รับการเผยแพร่เท่าใดนัก โดยเฉพาะการชี้แจงเรื่องการใช้คำที่ถูกต้อง จึงทำให้ยังคงมีการใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่เช่นเดิม นอกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้นที่มีการใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่นทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ เป็นต้น จึงทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงเกิดความสับสนในความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยทราบว่า กิจกรรมใดคือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีความคาบเกี่ยวกับระหว่าง การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงทำให้มีความสับสนในการตอบคำถามในส่วนของกิจกรรมเชิงนิเวศที่เคยเข้าร่วม ซึ่งผู้แจกแบบสอบถามต้องคอยชี้แจงและอธิบายให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้เกิดความเข้าใจ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดนั้น แสดงให้เห็นว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่ได้รับความนิยม รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ดังนั้นในการเผยแพร่เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงควรมุ่งไปที่สื่อโทรทัศน์มากกว่าเดิม รวมทั้งควรมีการอบรมหรือส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ หรือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปยังนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นกว่าเดิมด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศต่อไป

2. ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แทน คำว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไปยังประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มิให้เกิดความสับสน

3. จากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้ และทัศนคติ ที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความสับสนในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นจึงควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพิ่มขึ้น ทั้งจากสื่อมวลชน หรือสื่อบุคคล โดยมีการเพิ่มเนื้อหาสาระหรือความรู้ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลงไปในเนื้อหาที่นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวิทยุ และในส่วนของสถานศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้น่าสนใจ อย่างต่อเนื่อง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเข้าร่วมกิจกรรม และพร้อมกันนั้นควรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องดังกล่าวไปด้วย ในการดำเนินการนี้ต้องมีการดำเนินการไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์นั้นได้ผล ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวมีความรู้ มีทัศนคติที่ดี และมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจเพิ่มเติม และควรมีการทดสอบสมมติฐานว่าสื่อแต่ละชนิดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ อย่างไร

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากประชากรกลุ่มอื่น ๆ เช่น นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นักศึกษาเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และควรมีการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเชื่อมั่นมากกว่านี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำขึ้น และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- ชวรัตน์ เจ็ดชัย. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร:บพิธการพิมพ์, 2527.
- ประมะ สตะเวทิน. การสื่อสารมวลชน:กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ภาพพิมพ์, 2539
- ประจวบ อินอ็อค. “การสำรวจทัศนคติเพื่อประสิทธิภาพในการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์.”
พฤติกรรมศาสตร์. มปส, มปป.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทัศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร :
โอเคียนสโตร์, 2526.
- _____ . พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพ และสุขภาพศึกษา. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2534.
- ประสาธ อิศรปริดา. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กราฟฟิคอาร์ต, 2522.
- ไพบูลย์ เทวรักษ์. จิตวิทยาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : เอส ดี เพรส การพิมพ์, 2540.
- ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
(Sustainable Tourism) ททท. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539.
- วรรณพร วัฒนชานุกาน. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : Ecotourism. กรุงเทพมหานคร : กองวิชาการและ
ฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2533.
- เสถียร เชษประทับ. การสื่อสารงานนวัตกรรม. มปส. มปป.
- สมควร กวียะ. การสื่อสารมวลชน บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2540.

อรุวรรณ ปิณฑน์โอวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

เอนกกุล กริแสง. จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา. พิษณุโลก : แผนกเอกสารและพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2521.

วิทยานิพนธ์

กนกวรรณ มณจිරาช. “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมด้านป่าไม้ กับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของเยาวชนในจังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

กรุณา เศษาดิวงส์. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสื่อสาร ความทันสมัย ความเชื่อถือเจ้าหน้าที่พัฒนาที่มีต่อทัศนคติการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ตัวอย่างของชาวบ้านปราสาท ค.ปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

บุษบา ภู์สกุล. “พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

บุญลือ คชเสนีย์. “ความรู้ ความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวชายทะเล และศึกษาเฉพาะกรณีเฉพาะเสม็ด จังหวัดระยอง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

พีระนันท์ บุรณะโสภณ. “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

พิศศิลป์ จิตนาสาร. “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ของประชาชนในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ศรัณย์ สิงห์ทน. “ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

โสภิตสุดา มงคลเกษม. “พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรคาดเข็มขัดนิรภัยของผู้ขับขี่รถยนต์ในกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

บทความและเอกสารอื่นๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ.2538 – 2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2528.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. จดหมายข่าวการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism Network Newsletter) 1. สิงหาคม 2541.

กองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว”. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เอกสารเผยแพร่.

ชยากรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. “ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมือง จากการพัฒนาการท่องเที่ยว” **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. 15,1. มกราคม – มีนาคม 2539.

ณรงค์เดช นวลมีชื่อ. “Ecotourism ฤทางออกเพียงแค่กระแส.” **ททท.อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. 16,4. ตุลาคม – ธันวาคม 2540.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. “มาช่วยกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กันเถิด.” **ททท. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. 15,1. มกราคม – มีนาคม 2539.

พจนา สวนศรี. “การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน.” **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. 17,2. เมษายน – มิถุนายน 2541.

ภราเดช พยัมิเชียร. “พัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน.” **ททท.อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. 15,2. เมษายน – มิถุนายน 2539.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.

รัชวิภา ตาลพันธ์. สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : กองงานอนุรักษ์และฟื้นฟู การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, มปป.

ศกถาวรณ พารื่อง. “องค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมกรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร.” **เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**, 2540.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. โครงการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางทะเล (Marine Ecotourism). เอกสารประกอบการประชุมเพื่อประชาสัมพันธ์และระดมความคิดเห็น โครงการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางทะเล (Marine Ecotourism). มปป.

เสรี วังสีไพจิตร. “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.” **จดหมายข่าวการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism Network Newsletter) 2.** กันยายน 2539.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. รายงานผลการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

สุดาพร ชูดิชรานนท์. “การท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการ.” **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว.** 18,2. เมษายน – มิถุนายน 2542.

ภาษาอังกฤษ

Books

Atkin, Charles K. **Anticipated Communication and Mass Media International Seeking.** Public Opinion Quarterly. New York : Free Press, 1973.

Inskip, Edward. **Tourism Planning and intergrated and sustainable development approach.** New York : Van Nostrand Reinhold, 1991.

Jafari, Jafar and Wall, Geoffrey. **Sustainable Tourism.** Annual of Tourism Research 21, 1994.

Katz, E.J.G Blumber, and M.Gurevitch.Utilization of mass communication.By the individual. The Uses of Mass Communication, Bevelly Hills,sage, 1973.

Klapper, Joseph T. **The Effects of Mass Communication.** New York : The Free Press, 1994.

P.Lazarfeld and R.Merton. “Mass Communications, Popular Taste and Organized Social Action” in Bryon ed.

Roger, Everett M. **Diffusion of Innovation.** 3th.ed. New York : The Free Press, 1983.

Roger, Everett M. and Shoemaker, F.F. **Communication of Innovations : A Cross – Cultural Approach**. New York : The Free Press, 1971.

Roger, Everett M. with Svenning, L. **Modernization among peasants**. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc, 1969.

DRU

DPUC

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามวิจัย

เรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

โปรดกาเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อที่ตรงกับคุณสมบัติของท่าน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. ไม่เกิน 20 ปี 2. 21-30 ปี
 3. 31-40 ปี 4. 41-50 ปี
 5. 51-60 ปี 6. 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น
 2. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือเทียบเท่า
 3. ระดับอนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า
 4. ระดับปริญญาตรี
 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. อาชีพปัจจุบัน

1. รับราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2. ลูกจ้าง
 3. พ่อค้า, แม่ค้า 4. ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 5. นักเรียน, นิสิต, นักศึกษา 6. พ่อบ้าน, แม่บ้าน
 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2 การเปิดรับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โปรดกาเครื่องหมายกากบาท X ลงในช่องว่างแต่ละข้อความ ที่ตรงกับระดับการรับสื่อของท่าน
ข้อละ 1 คำตอบ

ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จากสื่อใดเป็นส่วนใหญ่ ?

ประเภทของสื่อ	มากที่สุด	มาก	พอ สมควร	น้อย	น้อยที่สุด
1. โทรทัศน์					
2. วิทยุ					
3. หนังสือพิมพ์					
4. นิตยสาร (อนุสาร)					
5. เจ้าหน้าที่ของรัฐ (อาทิ เจ้าหน้าที่อุทยานฯ , เจ้าหน้าที่ ททท.)					
6. ผู้ประกอบการท่องเที่ยว (อาทิ บริษัทนำเที่ยว, มัคคุเทศก์)					
7. เพื่อน (รวมทั้งเพื่อนบ้าน, เพื่อนร่วมงาน)					
8. ญาติพี่น้อง (รวมทั้งบิดา, มารดา, บุตรธิดา, พี่ - น้อง, และ ญาติคนอื่น ๆ)					
9. ครู อาจารย์					

ตอนที่ 3 ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง.....หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่า ถูก

หรือกาเครื่องหมาย X ลงในช่องว่าง.....หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่า ผิด

.....1. ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีความเพลิดเพลินในการสัมผัสกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว

.....2. อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environment Education – based Tourism)

.....3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จะทำได้เฉพาะการท่องเที่ยวในกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น

.....4. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่จะต้องมีการศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าด้วยตนเอง หรือเข้ารับการอบรมก่อนเดินทาง หรือสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ก่อนเดินทาง

.....5. ไม่ควรจ้างมัคคุเทศก์ที่เป็นชาวบ้านในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะจะทำให้ชาวบ้านมุ่งหวังแต่ค่าตอบแทน มากกว่าจะช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

.....6. ควรสนับสนุนสินค้าของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ที่ทำจากวัสดุซึ่งมาจากพืชหรือสัตว์ที่หายาก เพื่อเก็บไว้เป็นที่ระลึก เช่น กระดองเต่าหรือกระ ไม้สัก ฯลฯ

.....7. การให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแล จัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ดำเนินต่อไปได้ และประสบความสำเร็จ

.....8. ในการเข้าร่วมกิจกรรมการล่องแพ ควรแต่งกายให้รัดกุมด้วยการสวมเสื้อและกางเกงผ้าหนา ซับนํ้าย เพื่อป้องกันความร้อนจากแสงแดด หรือความหนาวเย็นจากการเปียกนํ้า

.....9. การทำบ่อน้ำบาดน้ำเสีย การใช้หลอดประหยัดไฟของ โรงแรม / ที่พัก ถือเป็น การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง

.....10. ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้

ตอนที่ 4 **ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

โปรดกาเครื่องหมายกากบาท X ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับทัศนคติของท่านข้อละ 1 คำตอบ

ข้อความ	ระดับของทัศนคติ				
	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของมนุษย์					
2. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นเพียงการสร้างสินค้าตัวใหม่ทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักสนใจ ไม่สามารถช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้					
3. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว นอกเหนือจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน					
4. ท่านคิดว่าการสนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลจัดการในแหล่งท่องเที่ยว จะทำให้เกิดความวุ่นวายตามมา					
5. ท่านคิดว่าการเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เพื่อนำรายได้ไปใช้ในการดูแลบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่อไป					
6. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวที่สูงกว่านักท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ					

ข้อความ	ระดับของทัศนคติ				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
7. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวมีงานทำ มีรายได้ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					
8. ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์ ล่องแพ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ไม่น่าปฏิบัติ เพราะทำให้เหน็ดเหนื่อย ยุ่งยาก และไม่คุ้มค่าเวลาที่เสียไป					
9. ท่านคิดว่าการสร้างกระเช้าขึ้นภูกระดึง หรือ การขยายเส้นทางเดินรถในเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช สัตว์ป่าต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น					
10. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินธุรกิจ ชุมชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว					

ตอนที่ 5 พฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โปรดกากบาท X ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท่าน ข้อละ 1 คำ
ตอบ

ท่านมีพฤติกรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด

ระดับของพฤติกรรม ข้อความ	ระดับของพฤติกรรม				
	บ่อย ที่สุด	บ่อย	พอ สมควร	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
1. ท่านมักจะเลือกเส้นทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยให้ท่านมีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ของชุมชน อาทิ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ ชุมชนกะเหรี่ยง ฯลฯ					
2. ก่อนการเดินทางท่องเที่ยว ท่านมีการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวล่วงหน้า อาทิ การเดินทาง ความเป็นมา วิถีชุมชนท้องถิ่น สภาพธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว					
3. ท่านพยายามปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด					
4. ท่านพยายามศึกษาหรือทำความเข้าใจกับป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ถ้าไม่ทราบ ท่านจะสอบถามกับเจ้าหน้าที่หรือนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ที่มีความรู้					
5. ท่านมักหลีกเลี่ยงเส้นทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดหรือวันหยุดต่อเนื่อง เพื่อลดภาระการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว					
6. ท่านปฏิเสธการซื้อของที่ระลึกหรือสิ่งของต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุที่เป็นพืชหรือสัตว์หายาก กำลังจะสูญพันธุ์หรือกำลังถูกทำลายให้ลดน้อยลง เช่น งาช้าง ปะการัง กระจงเต่า กล้วยไม้ป่า ฯลฯ					

ข้อความ	ระดับของพฤติกรรม				
	บ่อยที่สุด	บ่อย	พอสมควร	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
7. ท่านบริจาคเงิน เพื่อสมทบทุนในกิจกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือกิจกรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การบริจาคเงินให้ชมรมเด็กรักนก มูลนิธิสืบนาคะเสถียร ฯลฯ					
8. เมื่อกลับจากการท่องเที่ยว ท่านได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ					
9. ท่านได้นำประสบการณ์ในการท่องเที่ยวไปบอกกล่าวแก่บุคคลอื่น และชักชวนให้บุคคลเหล่านั้นเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว					
10. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) บ่อยครั้งเพียงใด (ถ้าไม่เคยเลยไม่ต้องตอบข้อต่อไป)					

11. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศใดที่ท่านเคยเข้าร่วม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☒ 1. เดินป่า	☐ 2. ศึกษาธรรมชาติ
☐ 3. ส่องสัตว์/ดูนก	☐ 4. เทียวถ้ำ/ น้ำตก
☒ 5. ตั้งแคมป์	☐ 6. ล่องแพ
☐ 7. ถ่ายรูป / บันทึกภาพ / บันทึกเสียงธรรมชาติ	☐ 9. ขี่จักรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)
☐ 8. ศึกษาท้องฟ้า / ดวงดาว	
☐ 10. ปีน / ไต่เขา	
☒ 11. พายเรือ เช่น แคนู คะยัค เรือยาง เรือใบ วินเซิร์ฟ	
☐ 12. คุปะการัง (น้ำตื้น/น้ำลึก)	☐ 13. ขี่ช้าง/นั่งช้าง
☐ 14. ตกปลา	
☐ 15. ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์	
☐ 16. ศึกษา ชื่นชมงานศิลปกรรมและวัฒนธรรม	
☒ 17. ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์	
☐ 18. ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน วิถีชุมชน	
☐ 19. ศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	

ภาคผนวก ข

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ

นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ¹ เป็นนโยบายเชิงกลยุทธ์ที่มีที่มาจากนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาของชาติด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านการจัดการป่าไม้ นโยบายด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นโยบายด้านการพัฒนาคนและการมีส่วนร่วม และนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นกรอบการพัฒนา โดยนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสามารถสนองแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในด้านการเสริมสร้างศักยภาพของคน การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีเสถียรภาพมั่นคงและสมดุล การปรับบทบาทการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การวางแผนการพัฒนาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์และเกิดความสมดุลย์และการมีบทบาทแสดงออกถึงการพัฒนาประชารัฐ ซึ่งจากกรอบนโยบายดังกล่าวสามารถกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและจำแนกเป็นนโยบายเฉพาะด้าน ดังนี้

1. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

- 1) ให้การสนับสนุนในการวางแผนจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตามขอบเขตขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสิ่งแวดล้อม เขตกันชนและเขตพื้นที่ฟู
- 2) กำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ
- 3) สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่พหุธรรมชาติ พื้นที่เอกรชนและเขตชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ระดับกลุ่มพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกันเพื่อให้สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่เกินขีดความสามารถในการรองรับ
- 5) สนับสนุนการจัดระบบข้อมูล ข่าวสารในการเดินทาง การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”, 2542, หน้า 2-7 ถึง 2-10

- 6) กำหนดมาตรฐานการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 7) ควบคุม และจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว

2. นโยบายด้านการให้การศึกษา และการสื่อความหมาย

- 1) ควบคุมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
- 2) จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพ
- 3) สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ
- 5) ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสื่อความแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- 6) ขยายบทบาทการสื่อความหมายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและการเรียนรู้ร่วมกัน

3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

- 1) พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ
- 2) สนับสนุนการจัดตั้งข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น
- 3) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4) ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล
- 5) พัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง
- 6) สนับสนุนการเพิ่มความรู้และทักษะในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชน

7) สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยว ได้ด้วยตนเอง

8) สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคม

4. นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว

1) ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและขีดความสามารถในการจัดการรองรับการท่องเที่ยว ละเว้นหรือชลอการส่งเสริมตลาดในพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อม

2) ส่งเสริมตลาดในรูปแบบที่เป็นเครือข่ายที่เหมาะสม ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

3) จัดให้มีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวตอบสนองการขยายตัวของตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก และคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

4) ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เน้นการศึกษาและกิจกรรมเชิงนิเวศสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในกลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงาน และเกษตรกร

5) ส่งเสริมการบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศให้พัฒนาการบริการที่มีคุณภาพ มุ่งเน้นการให้การศึกษาค้นคว้าเรียนรู้จากประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติกับชุมชนท้องถิ่น

6) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7) ส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภูมิภาค

5. นโยบายด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการนักท่องเที่ยว

1) จัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกปลอดภัย

2) สนับสนุนการประหยัดพลังงาน ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว

- 3) สนับสนุนระบบการสื่อสาร สร้างโครงข่ายที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อการติดต่อสื่อสาร การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว
- 4) สนับสนุนให้บริการการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยภาคเอกชน หรือองค์กรประชาชน
- 5) จัดบริการของรัฐที่พอเหมาะในพื้นที่ที่จำเป็น โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักท่องเที่ยว
- 6) จัดบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
- 7) กำหนดมาตรฐานและมาตรการในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ

6. นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

- 1) สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยใช้มาตรการทางภาษี การสร้างสิ่งจูงใจอื่น ๆ การตอบแทนในรูปของรางวัล เป็นต้น
- 2) สนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ยืมหรือให้กู้ดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินของรัฐ
- 3) ส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเอกชนสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรประชาชน
- 4) สนับสนุนงบประมาณ และสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนาเอกชน ในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 5) ส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศ การจัดการบริการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นภายในประเทศ หรือลดต้นทุนการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ

ประวัติผู้เขียน

นางสาววิไลลักษณ์ ชมภูศรี เกิดวันที่ 25 มกราคม 2512 ที่จังหวัดอุดรธานี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนอุดรดิตต์ครุณี ระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวัฒนธรรม จากสถาบันราชภัฏอุดรดิตต์ ในปี พ.ศ. 2533 หลังจากนั้นเข้าทำงานที่บริษัทฝักอบรมและสัมมนาธรรมนิติ ในตำแหน่งนักวิชาการฝักอบรม ในปี พ.ศ. 2537 เข้ารับราชการตำแหน่งผู้จัดรายการ 3 ที่ส่วนกระจายเสียงต่างประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้จัดรายการ 5 ส่วนกระจายเสียงในประเทศ ปฏิบัติราชการกลุ่มภาษายุโรป ส่วนกระจายเสียงต่างประเทศ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย